

sehir

kültür sanat

OCAK-ŞUBAT-MART 2025

ISSN: 2548-0081

56

KAYSERİ
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

www.kayseri.bel.tr

Mehmed Raşit Efendi

Erkilet Güzeli Bağlar Bozmuyor

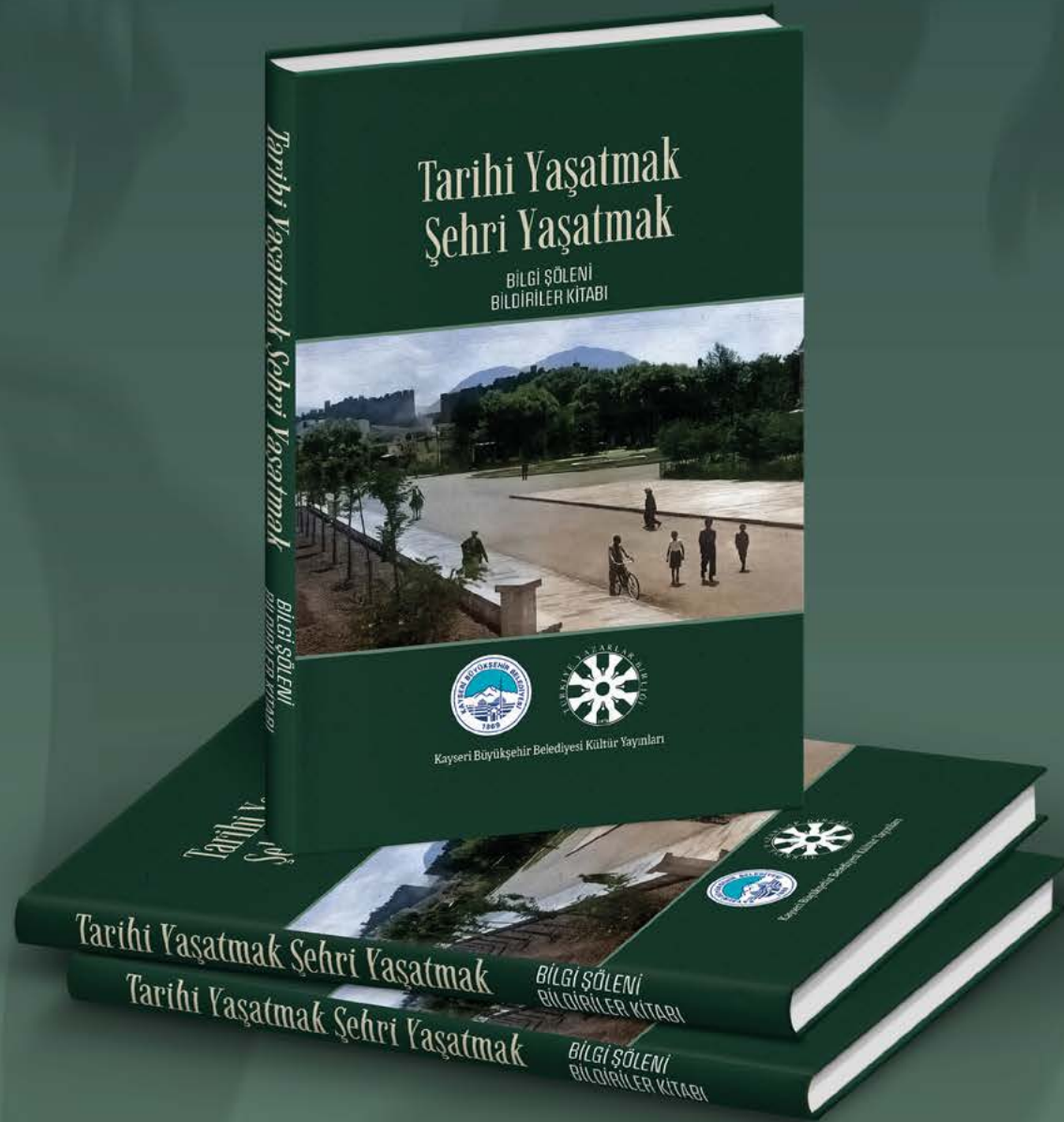
Jeolojinin Babası İhsan Ketin

Madalyasız Mimar

Tarihi Yaşatmak Şehri Yaşatmak kitabı

Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kültür Yayınlarından çıktı

www.kayseri.bel.tr/e-kitaplarimiz adresinden
dijital olarak ulaşabilirsiniz.

ŞEHİR KÜLTÜR SANAT

2025 Sayı: 56 (ocak-şubat-mart)

Ücretsizdir

Yerel Süreli Yayın

ISSN: 2548-0081

E-ISSN: 2564-7113

İMTİYAZ SAHİBİ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi adına
Kayseri Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri
Hüseyin BEYHAN

GENEL YAYIN YÖNETMENİ ve SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Salih ÖZGÖNCÜ

YAYIN KURULU

Salih ÖZGÖNCÜ
Erkan KÜP
Mustafa ERDOĞDU

Gürcan SENEM
Fehmi GÜNDÜZ

FOTOĞRAF KURULU

Ali SARAÇOĞLU
Abdullah KOÇ

Nuri KARAKOL
Fatih S. Mehmet ÇOLAK

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

A. Deniz DOĞAN

GÖRSEL YÖNETMEN

Ali SARAÇOĞLU

REDAKSİYON

Rumeysa ERSÖZLÜ

KAPAKTAKİ FOTOĞRAF

Dursun ÇİÇEK

İLETİŞİM

Milli Mücadele Müzesi
Tacettin Veli Mah. İnönü Bulvarı No. 72
38050 Melikgazi / KAYSERİ
t: (0352) 220 70 50 - 90
sehir38@kayseri.bel.tr

şehir

kültür sanat

TASARIM

A. Deniz DOĞAN

BASKI

Önder Ofset Matbaa
Yenidoğan Mah., 1. Cad., No: 32, Kocasinan, Kayseri
+90 352 331 44 00

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dâhil olmak üzere çoğaltılma hakları yalnızca Kayseri Büyükşehir Belediyesine aittir. Yazılı izin olmadıkça makul alıntılar dışında bir kısmının ya da tamamının çoğaltılması yasaktır. Yayımlanan yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

başkandan...

Şehir'imizden Selamlar!

Bir inancın, hayatın ve yaşama biçiminin tezahürü olarak düşünmek, insan olmanın gereğidir. Bilhassa da o inancın ve hayatın somutlaştığı şehir üzerine düşünmek belki de düşünmenin de en güzel yanıdır. Çünkü bu durum düşünceyi ve düşünmeyi sırf zihinsel olmaktan hatta fantastik olmaktan da kurtarır. Düşünmenin gerçeklikten uzaklaşmasını engeller. Şehrin ve şehirde yaşamının en önemli avantajı da düşünmenin hep pratik üzerinden kendini yenilemesidir. Bu anlamda bizler şehirlerin de düşündüğüne inanıyoruz.

Kayseri olarak düşünen, okuyan, okutan şehir tanımlamalarımız bu bilincin sonucudur. Gerek Düşünen Şehir ve gerekse Şehir Kültür Sanat dergilerimiz ilk sayılarından itibaren bu bilinçle hareket etmeye devam ediyor. Seyyid Burhaneddin, İbrahim Tennûrî, Davud Kayserî, Mimar Sinan, Seyrânî düşünen Kayseri'nin tezahürleridir. Onlar düşünmeleriyle şehri kurarken şehir de düşünen yanıyla onları tüm dünyanın kurulmasına katkı sağlayan insanlar konumuna getirir.

Öyleyse şehir düşünüldükçe ve düşünüldükçe kurulur ve kendini sürekli yeniler. Düşünen şehirde yetişen her düşünce adamı, yazar, sanatkâr, akademisyen; yazılan her kitap; üretilen her eser bu yenilenmeyi bir hayat ve yaşama biçimi hâline getirir.

Bu duygularla Şehir Kültür Sanat dergimizin 56. sayısına ulaştık. Her sayı şehrimiz

için bir hafıza ve bir dil. Kendimize tuttuğumuz bir ayna.

Bu sayımızda yine birbirinden önemli yazılarla masalarınızdayız.

Portre bölümümüzde şehrimizin hafızası diyebileceğimiz Raşid Efendi Yazma Eserler Kütüphanemizin kurucusu Raşid Efendi ile ilgili bir yazı var. Kıymetli tarihçemiz Mehmet Çayırdağ yazmış. Okurken bile kitap ve kütüphane hâlinize sirayet ediyor.

Dursun Çiçek hocam şehrimizin doğal güzelliklerini fotoğraflamaya, mekânlarını anlatmaya devam ediyor. Bu kez “Erkilet Güzeli Bağlar Bozmuyor” diyerek bize Erkilet'in mana ve mefhumunu anlatıyor. Âşık Hasan'ın şiirlerini mırıldanarak okuyacaksınız.

Şehrimizin kıymetli akademisyenlerinden Osman Özsoy “Madalyasız Mimar” yazısında şehrimizin en önemli ismi Mimar Sinan'ı uluslararası bağlamda ele almış... Emek mahsulü yazıyı ilgiyle okuyacağınızı umuyorum.

Kayseri'mizin önemli edebiyatçılarından Muhsin İlyas Subaşı ve eserleriyle ilgili önemli bir yazıyı da Erdoğan Erbay hocamız yazmış. Şehrimiz edebiyat tarihi açısından kıymetli bir yazı.

Mehmet Akif Coşkun fotoğraf makinesi ile gezilerine ve yorumlarına aynı keyifle devam ediyor. Şiir tadında bir gezi yazısı çıkmış ortaya.

Söyleşi bölümümüzde Mustafa İbakorkmaz yine şehrimizin önemli fotoğrafçılarından ve kültür insanlarından Yusuf Kartal ile Kayseri eksenli harika bir söyleşi yapmış. Hafızaları yenileyeceğiniz keyifli bir sohbet okuyacaksınız.

Fehmi Gündüz'ün, Şehrin Yüzleri bölümünde ele aldığı “Jeolojinin Babası İhsan Ketin” incelemesi, Metin Şimşek'in Avşar Elleri'nden esintiler getiren yazısı, Ahmet Sıvacı'nın Kaybolan Meslekleri ve diğer bölümleriyle dergimiz bu sayı da dopdolu.

Düşünen şehrin düşünen insanlarıyla, bir kütüphanede, bir sergide, bir konferansta veya panelde karşılaşmak ve şehrimiz hakkında muhabbet etmek dileğiyle...

Dr. Memduh Büyükkılıç
KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI

İçindekiler...

PORTRE

III. Selim'in Reisülküttabı
Kayserili Mehmet Raşit Efendi
Mehmet Çayırdağ

● 6

MEKÂN- DOĞA

Erkilet Güzeli Bağlar
Bozmuyor
Dursun Çiçek

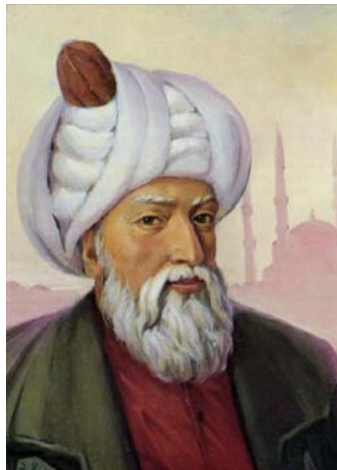
● 12

ŞEHİR VE MİMARİ

Madalyasız Mimar
Osman Özsoy

● 20

ŞEHİR VE EDEBİYAT

Yahya Kemal'den Muhsin İlyas
Subaşı'na
Erdoğan Erbay

● 34

ŞEHİR VE ÇEVRE

Kayseri'deki Yeşil Alanlar ve
İklim Değişikliğine Etkisi
Mustafa Türkmen

● 40

TARİH

Küllerinden Doğan Bir
Cumhuriyet'e İktisadi Katkıları
Sunan Kayserili Bir İş İnsanı:
Nuh Naci Yazgan

Taner Gür

● 46

GEZİ YORUM

Kuşan Silüetini Nikabım
Görünsün
Mehmet Akif Coşkun

● 50

SÖYLEŞİ

Yazar ve Fotoğraf Sanatçısı
Yusuf Kartal ile Kayseri, Kültür,
Sanat ve Fotoğraf Üzerine
Mustafa İbakorkmaz

● 56

ŞEHİRİN YÜZLERİ

Jeolojinin Babası İhsan Ketin
Fehmi Gündüz

● 62

ŞEHİR VE HAFIZA

Kurşunun Değdiği Tende Heves
Kalmıştır
Metin Şimşek

● 68

ŞEHİR VE VEFA

Kadir Özdamarlar'ın Ardından
Muammer Yılmaz

● 74

KAYBOLAN MESLEKLER

İlk ve Son Fes Üreticisi İşsiz
Ahmet Sivacı

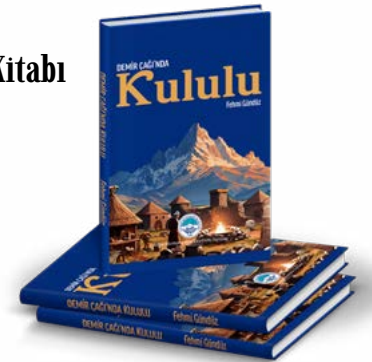
● 76

KİTAPİYAT

Demir Çağı'nda Kululu Kitabı
Mustafa Erdoğan

● 84

SOFRA

Paşa Mantısı
Şehir Kültür Sanat

● 86

KÜLTÜRDEN

Haberler
Şehir Kültür Sanat

● 88

III. Selim'in Reisülküttabı Kayserili Mehmet Raşit Efendi

MEHMET ÇAVIRDAĞ

Osmanlı Sultanı III. Selim'in (1789-1807) reisülküttaplarından (dışişleri bakanı) olan ve Kayseri'de kütüphane kurmuş bulunan Mehmet Raşit Efendi Kayseri'nin Ispidin (Bağpınar) köyünde 1753 yılında dünyaya gelmiştir. Babası Kocaagazade Cafer Fevzi Efendi, annesi Ümmügülsüm Hatun'dur. Mehmet Süreyya'ya göre babası Divan Kâtipliği yapmıştır. İlköğrenimini Kayseri'de yaptıktan sonra İstanbul'a giderek yükseköğrenimini burada tamamlamıştır. Tahsili esnasında çalışkanlığı, kabiliyeti ve zekâsıyla dikkat çeken Raşit Efendi genç yaşta Divan-ı Hümayun Kâtipliği görevine alınmış, burada kendisine önemli işler verilmiştir (1768).

III. Mustafa (1757-1774) ve I. Abdülhamit (1774-1789) dönemlerinde Osmanlı Devleti'nde iki Kayserili sadrazam görev almıştır. Bunların ikisi de Yeşilhisarlı (Karahisar) olup bunlar Hamza Paşa (ö. 1769) ile Hamza Hamit Paşa'dır (ö. 1770). Belli ki bunlar hemşehrileri Raşit Efendi'ye kanat germişlerdir. Yine Yeşilhisar'dan olup 1601 yılında vefat eden Silahtar Halil Paşa da bulunmaktadır. Kazaya su getirerek aynı zamanda bir cami yaptıran Halil Paşa Tavlusun'da yıkılarak ortadan kalkmış bulunan ve adı ile anılan bir çeşmeyi de yaptırmış olmalıdır.

Raşit Efendi 1774 ve 1783 yılları arasında Beylikçilik Kesedarlığı ve Sadaret Mektupçuluğuna getirilmiştir. Beylikçilik Divan-ı Hümayun kâtiplerinin müdürlüğü makamıdır. 1784'te I. Abdülhamit tarafından Sadrazam Halil Hamit Paşa (Ispartalı) haksız yere idam edilince onun tarafları olarak bilinen Raşit Efendi de görevinden azledilip açıkta kalmıştır. Ancak bir yıl sonra 1785 yılında da Reisülküttap (dışişleri bakanı) olmuştur. 2 Mart 1789'da Avusturya ve Ruslara karşı Almanya (Prusya) ile yapılan ittifak anlaşmasını yapan heyete dâhil olmuş, bu görevinden iki sene sonra III. Selim'in saltanatının ilk yılında yine görevinden azledilmiştir. Bir buçuk sene bekledikten sonra Tersane Eminliğine getirilen Raşit Efendi 1797 senesinde tekrar Reisülküttap olmuştur. Bu sırada sadrazam olan İzzet Mehmet Paşa ile arası açılan Raşit Efendi, Padişah'ın Sadrazam'ı destekleyen fermanının heyetin huzurunda okunmasına çok üzölmüştür. Kırıl-gan bir mizaca sahip olan Raşit Efendi bu hadisenin tesiri ile 1798 senesi ramazan ayının ilk haftasında felç geçirmiş, aynı ayın on beşinci günü de 55 yaşında hayata gözlerini yummuştur. Cenazesi Reisülküttaplar Mezarlığı olarak anılan Beyazıt Camii haziresine (mezarlık) defnedilmiştir.

Raşit Efendi zeki, kültürlü, anlayışlı, vakur, iyilik-sever, doğruluk ve dürüstlüğü ile tanınmış, zamanın devlet adamları arasında itibarlı, ilim ve irfanı seven, yazı yazmakta çok kabiliyetli bir kimseydi. Ölümüne III. Selim çok üzülmüş ve onu her zaman hasretle anmıştır.¹

Raşit Efendi aynı zamanda büyük bir şairdir ve şiirlerinin toplandığı bir divanı bulunmaktadır. I. Abdülhamit döneminde devletin resmî matbaası olan Matbaa-i Amire’de görev yapmış, altı eserin basımını gerçekleştirmiştir.

1787 tarihinde Rusya ve Avusturya muharebesine Kayseri’nin ileri gelenlerinden Zennecizade Hacı Ahmet ile biraderi Mustafa, Bektaşzade Bektaş ve Akçakayalı Abbaszade Sadık Ağaların, kendilerine ait ikişer yüz atlıları ile Edirne’deki orduya iştirak etmelerini isteyen padişah fermanının gelmesi üzerine bu ağalar kendi kuvvetleri ile Edirne’ye doğru yola çıkmışlardır. Bu tarihte Ordu Defterdarlığı ile Reisül-küttaplık vekâletinde bulunan Raşit Efendi’yi de Edirne’de ziyaret etmişlerdir. Bu sırada Akçakayalızade Sadık Ağa’yı dışarıda bırakan şehirli Zennecizade ve Bektaşzade Ağalar; kendilerinden birinin Kayseri vali vekilliği (mütesellim) görevine tayinleri için Raşit Efendi’nin “Sizden başka Kayseri ağalarından kimse yok mu?” sorusuna karşılık, “Dışarıda Akçakayalı Sadık Ağa namında bir köylü var ise de kendisinin ve maiyeti atlısının bir ehemmiyeti yoktur.” demişlerdir. Bunun üzerine kendisi de Kayseri’nin bir köyünden (Ispıdın) olan Raşit Efendi’ye bu sözler ağır gelmiş, bir müddet sükût etmiş, bunları gönderip Sadık Ağa’yı çağırarak onu Kayseri mütesellimliğine tayin ettirmiştir. Sadık Ağa bu görevine 1792 yılına kadar devam etmiştir.²

O tarihte Kayseri’de adı geçen bu ağalar ve bunlar gibiler hem halkı eziyor hem de devlete kafa tutuyorlardı. Kendilerinin özel kuvvetleri, hapishaneleri vardı. Defterdara kendileri için de ilave vergi tahsili yaptırıyorlardı. Müttegallibe ayan denen bu şahıslar maalesef devletin acze düşmesi sebebiyle cezalandıracakları yerde muhatap alınıyor ve onlara resmî görevler veriliyordu.

¹ Mehmet Süreyya, *Sicill-i Osmani*, Yay. Nuri Akbayar-Seyit Ali Kahraman, İst. 1996, C. 4, s. 135; Prof. Dr. Atabey Kılıç, “Mehmet Raşit Efendi”, *Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kayseri Ansiklopedisi*, C. 4, s. 356-358; Ali Rıza Karabulut, *Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi’ndeki Türkçe Farsça ve Arapça Yazmalar Katalogu*, Kayseri 1982.

² Ahmed Nazif, *Mir’at-ı Kayseriye*, Yay. Prof. Dr. Mehmet Palamutoğlu, Kayseri 1987, s. 156, 157.

↑ Raşit Efendi Kütüphanesi’nin eski ve yeni hâli

Raşit Efendi’nin Kayseri’deki kütüphanesi ve bunun için yazdırdığı vakfiyesine gelince; bugün Cami-i Kebir (Ulu Cami) bitişiğinde olup hâlen Kültür Bakanlığına bağlı olarak faaliyetine devam eden ve içinde çok kıymetli yazma eserlerin muhafaza edildiği bu kütüphanenin cami içinde açılan kapısı sonradan kapatılarak doğuda cami avlusuna bakan bir penceresi kapı hâline getirilmiş ve girişler buradan yapılmaya başlanmıştır. Aslında kütüphanenin yeri; cami ve bunun önünde bulunan, cami ile beraber inşa edilmiş Danişmendli Melik Gazi Medresesi ve Osmanlı Mahkeme Hanı arasındaki boşlukta idi. 1964 yılında yapılan tadilatla caminin etrafı düzenlenerek kütüphane ortaya çıkarılmıştır.

Vakıflar Bölge Müdürlüğümüz zamanında burası için kurduğumuz bir derneğin desteği ile kütüphaneyi

Eski Eserler Kurulundan aldığımız karar, Valilik ve Belediyenin de muvafakati ile onarıma almıştık. Sonradan kapı hâline getirilen pencere bu onarımda yine orijinal pencere hâline getirilmiş, cümle kapısı ihtiyacı, bunun tam karşısında bulunan niş dışarıya açılarak çözülmüştür. Sonradan açılan kapının orijinal pencere hâline getirilmesi ile buradaki tonozlu bölüm altında bulunan çift sıra raflardaki kitaplara kontrolsüzlük sebebi ile verilen zararlar da ortadan kalkarak burası aynı zamanda kütüphanenin idare bürosu olarak tefriş edilmiştir. Yeni açılan kapı önünde bulunan, Melik Mehmet Gazi türbesine kadar olan belediyeye ait alan kütüphanenin bahçesi olarak çevrelenmiştir. Buraya tarafımızdan bir çınar ağacı ve bayrak direği dikilmiştir. Kütüphanenin depo ihtiyacı, yeni açılan kapının önüne yer altı seviyesinde büyük bir bölüm inşa edilerek giderilmiştir. Binanın camiden geçilen

orijinal kapısı kapatılırken duvar arasında bırakılan, orijinal çift kanatlı ve pirinçten “Ya Fettah” yazılı kulpları bulunan kapılar; burada sonradan yapılan kalın duvar inceltilerek tekrar ortaya çıkarılmıştır.

Kubbeli ana bölüm camiden kalorifer hattı bağlanana kadar hep soba ile ısıtıldığından taşlar islenmiş, kubbenin iç yüzünde bulunan orijinal manzara resimlerinin çoğu dökülmüş ve is altında kalmıştı. Binanın iç yüzü tamamen taraklanarak temizlenmiştir. Çok yüksekte, kubbe eteğindeki küçük pencerelerden dışarı verilen soba borularının sökülüp takılması büyük problemli. Onun için duvar arasından bir baca indirilerek sobanın kolayca kurulup takılması sağlandı. Camiden kalorifer bağlanmasına rağmen gene de sobaya ihtiyaç vardı. Masa sandalye mümkün

olduğu kadar yenilendi ve kubbe üzeri kurşun kaplama tamir edildi.

Daha sonra Kültür Bakanlığınca yapılan onarımla da bina yeniden elden geçirildi, kubbe kurşunu yenilendi. Ahşap ve sıkışık kitap dolapları çelik dolapla takviye edildi. Kitaplar dijital ortamda kopyalandı, artık asıllarını ele almaya gerek kalmadı. Kitaplar nem ve yangına karşı koruma altına alındı.

Gelelim Raşit Efendi'nin bu kütüphane için kurmuş olduğu vakfa ve yazdırdığı vakfiyesine: Raşit Efendi 30 Eylül 1797 tarihinde (ölümünden bir yıl önce) yazdırdığı vakfiyesinde vakfa gelir kaynağı olarak İstanbul Soğanağa Mahallesi'nde konağı sınırları içinde bir alan, yine burada bulunan selamlık binası, yanındaki arsa ve iç bahçe, aynı mahallede dört ev, ayrıca içinde binaları olan iki bahçe ve Perşembe Pazarı'nda Bereketzade Mahallesi'nde bir büyük evi vakfederek buralardan alınacak kira gelirleri ile yapılacak işleri şu şekilde sıralamıştır: Kayseri'de Cami-i Kebir'in yanına yeni olarak inşa ettirdiği kütüphaneye koyduğu kitapları talebeler ve başka istifade edecekler okuyacak ve kopyalayacaklardır. Kitaplar hiçbir şekilde kütüphaneden çıkarılmayacaktır. Ulemeden bir kimse kütüphanede birinci muhafız olarak hizmetine karşılık günlük 120 akçe alacaktır. Yine ulemeden tayin edilecek ikinci muhafıza günlük 100, üçüncü muhafıza günlük 80 akçe verilecektir. Cami-i Kebir'de kayyumluk yapan görevliye, kütüphanenin hasır ve halılarını temizlik için serip toplamasına karşılık günlük 15 akçe verilecektir. Cami-i Kebir'in mütevellisine (vakfın yöneticisi), kütüphanenin her gün açılıp kapanması ve muhafızların kontrolü için kendisine günlük 10 akçe ödenecektir. Şehirde doğru, emin ve dindar bir kimse vakfın İstanbul'daki mütevellisinin vekili olacak ve bunun için kendisine günlük 30 akçe verilecektir. Asıl mütevellî (vakfın idare amiri) günlük 40 akçe alacaktır. İstanbul'da vakfın her sene gelir ve harcamalarını kontrol eden müfettişe yıllık 1800 akçe verilecektir. Kalan gelirler kitapların ve kütüphanenin bakım ve tamirine harcanacaktır.

Raşit Efendi'nin kütüphane için koyduğu diğer şartlar da şöyledir: Kütüphane cuma ve salı günleri ile iki bayramın ilk üçer günü hariç her gün muhafızlarca müşterek olarak güneşin doğmasından bir saat sonra besmeleyle açılacak, güneş batımına bir saat kala kapatılacaktır. Yine öğle ve ikindi namazları vaktinde de kapatılacaktır. Başka zamanlarda sürekli

açık tutulacaktır. Her gün kütüphane açıldıktan sonra muhafızlar ve kütüphaneye kitap okumak için gelecekler Allah rızası için üçer salavat-ı şerife, üçer İhlas ve bir Fatiha okuyup hâsıl olan sevabı önce Hazreti Peygamber'in, zevcelerinin, ashabının, tabiînin, âlim veya yazarların ve diğer bütün ulemanın ruhlarına; babası Cafer Fevzi Efendi ve annesi Ümmüğülsüm Hatun ve diğer bütün mümin ve müminatin ruhlarına hediye edeceklerdir. Bu âciz kul (kendisi) hayatta oldukça uzun ömür ve selameti için dua, ölümünden sonra aynı şekilde ruhuna hediye edeceklerdir.

Kütüphanenin muhafızları kitapları okuyacak ve kopya edecekler zorluk ve sıkıntı göstermeyecekler, yumuşak ve güzel bir şekilde davranacaklardır. Kitapların çalınmaması, sayfalarının kesilmemesi, mürekkep vesaire ile leke görmemesi ve yazılanların bozulmamasına dikkat edeceklerdir. Kütüphanenin açık olduğu günlerde kimse gelmese dahi kütüphane açık tutulacaktır. Senede bir kere şehrin müftüsü, ulemeden ileri gelenler, kütüphane muhafızları ve mütevellî vekili bir araya gelip kitapların sayımını yapacaklardır.

Mütevellilik, hayatta oldukça Raşit Efendi'nin kendisinde olacak, o ölünce erkek evladından büyük ve layık olana, ondan sonra erkek evlatlarına, erkek evlat kalmaz ise kız evladına, bütün bunlar kalmaz ise şeyhülislamın teklifi ve padişahın beratı ile âlim, hak sahibi, dindar ve itimat edilir bir kimseye geçecektir.

Raşit Efendi Kütüphanesi'nin ilk üç muhafızı Kayseri ulamasından Vahdizâde Hacı Mehmet Salih Efendi, Gözübüyükzade İbrahim Efendi ve Bahçecizade Mehmet Efendilerdir. Gözübüyükzade İbrahim Efendi İstanbul'a bir gidişinde Raşit Efendi'yi ziyaret etmiş; Raşit Efendi bu ziyarette İbrahim Efendi'ye Kayseri'ye bir cami yaptırmak istediğini söylemiş, İbrahim Efendi'nin "Kayseri'nin cami değil kütüphane ihtiyacı vardır." sözleri üzerine camiden vazgeçerek kütüphane yapmaya karar vermiştir.

Raşit Efendi, kütüphanesine 925 cilt yazma ve 18 cilt İbrahim Müteferrika baskısı olmak üzere 943 cilt kitap koymuştur. Buraya daha sonra İncesu Kara Mustafa Paşa Külliyesi'ndeki kitaplar, Hacı Halil Efendi Kütüphanesi'ndeki³ kitaplar ve Pervane

³ Mehmet Çayırdağ, "Lale Devrinde Sarayda Bir Kayserili Matbah ve Sur Emîni Hacı Halil Efendi", *Şehir Kültür Sanat Dergisi*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 55. sayı, s. 6-13.

Bey Medresesi'ndeki⁴ kitaplar nakledilmiştir. Kültür Müdürlüğümüz sırasında Erkiyet Nişancı Mehmet Paşa⁵ Camii'ndeki Paşa'nın koymuş bulunduğu yazma kitaplardan kalanları, diğer Kayseri kütüphanelerindeki yazma ve matbu eski yazılı kitapları ve müzedeki bir kısım yazma kitabı da buraya nakletmiştik.

Raşit Efendi'nin mezarının yukarıda geçtiği gibi İstanbul'da Beyazıt Camii haziresinde olduğu kitaplarda belirtiliyordu. Birkaç defa İstanbul'a gittiğimde bu mezarlığı tamamen dolaştımsa da mezarını bulamamıştım. Neticede son aramam sırasında iki mezar arasına sokuşturulmuş uzunca bir mermer mezar taşı dikkatimi çekti. Bu taşı incelediğimde taşın Raşit Efendi'ye ait olduğunu hayretle gördüm. Baş kısmı kırılmış olan bu taşın, Raşit Efendi'nin olması gereken mükemmel mezarından buraya nakledilmiş olduğunu anlamıştım. Bir müddet sonra yine mezar-

⁴ Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'de Pervane Bey Medresesi", *Vakıflar Dergisi*, 1997, S. XIV, s. 139-147.

⁵ Mehmet Çayırdağ, "Mehmet Paşa (Nişancı-Erkiletli)", *Kayseri Büyükşehir Belediyesi Ansiklopedisi*, C. 4, s. 353-356.

lar arasında tek başına dikilmiş olarak zevcesinin ve kayınbiraderinin mezar taşlarını da buldum. Bu konuda yaptığım araştırmada, Raşit Efendi ailesine ait mezarların mezarlığın güney duvarına yakın bir yerde olduğunu, Beyazıt'tan Sultanahmet'e giden Divan Yolu'nun 50'li yıllarda genişletilmesi amacıyla mezarlığın güneyinden bir bölümünün kesilmiş olduğunu, bu arada yıkılıp ortadan kaldırılan mezarlar arasında Raşit Efendi ve ailesinin mezarlarının da bulunduğunu anladım. Hayret edilecek şekilde mezarlığın yıkılıp çekilen duvarı hizasından çok ileride bulunan binalara dokunulmadığını; çok miktarda cami medrese ve türbenin bulunduğu bu caddede zaten yol genişletilmesinin imkânsız olduğunu görerek mezarının ve hizasındaki diğer mezarların yok yere, hiçbir işe yaramayacak şekilde acele kararla yıktırıldığını acı içinde gördüm. Bahçede mezarlığın doğu duvarı, hep bu kırılmış sökülmüş mezar taşlarının kayıştırılması ile çevrelenmişti. Raşit Efendi'nin bu kırık mezar taşında şunlar yazılıydı:

Hüve'l-bâkî
Reisülküttap iken
rîhlet-i dâr-ı bekâ eyleyen
merhum ve mağfurun leh
Mehmed Raşid Efendi ruhuna Fatihâ
Sene 1214

KAYNAKLAR

Ahmed Nazif, *Mir'at-ı Kayseriye*, Yay. Prof. Dr. Mehmet Palamutoğlu, Kayseri 1987, s. 156, 157.

Çayırdağ, Mehmet, "Kayseri'de Pervane Bey Medresesi", *Vakıflar Dergisi*, 1997, S. XIV, S. 139-147.

Çayırdağ, Mehmet, "Lale Devrinde Sarayda Bir Kayserili Matbah ve Sur Emîni Hacı Halil Efendi", *Şehir Kültür Sanat Dergisi*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 55. sayı, s. 6-13.

Çayırdağ, Mehmet, "Mehmet Paşa (Nişancı-Erkiletli)", *Kayseri Büyükşehir Belediyesi Ansiklopedisi*, C. 4, s. 353-356.

Karabulut, Ali Rıza, *Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi'ndeki Türkçe Farsça ve Arapça Yazmalar Katalogu*, Kayseri 1982.

Kılıç, Atabey, "Mehmet Raşit Efendi", *Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kayseri Ansiklopedisi*, C. 4, s. 356-358.

Mehmet Süreyya, *Sicill-i Osmani*, Yay. Nuri Akbayanar-Seyit Ali Kahraman, İst 1996, C. 4, s. 135. ■

Erkilet Güzeli Bağlar Bozmuyor

DURSUN ÇİÇEK

Kırşehir'in Çiçekdağı ilçesinde yaşadığımız dönem, rahmetli babam esnaflık yapardı ve belli aralıklarla Kayseri'ye gelir giderdi. Çünkü Kayseri bir esnaf için ticaretin merkeziydi. Babamın gidişi ve gelişi bizim için önemli bir hadise olurdu. Dönüşünde bize getireceği hediyeler her şeyin önüne geçerdi. O dönem bizim Alamanya'mız da Kayseri idi. Annem mantı, iriştik ve çemen telaşında olur, biz de ya nasip der beklerdik kismetimizi. Çünkü çocuğun istemesi değil beklemesi önemlidir. Babalar ve anneler çocukların istediklerini değil, ceplerinin ve hâllerinin gereklerini yerine getirirlerdi. Biz de mecburen onu beklerdik.

Bunun dışında Kayseri’ye gidip geldikten sonra çocuk gönlümde dikkatimi en çok babamın yüzündeki değişiklik çekerdi. Sanki şehre gidenin yüzüne nur yağıyordu. Şehir kokardı elleri ve şehir ışığıyla aydın-

lanırdı yüzü. Gözlerinde şehrin ısıltısını seyrederdik bir müddet. Birkaç gün gitmeyen koku bize anlattığı hatıralarla biterdi bir bakıma.

Babam önce uzaktan gördüğümüz Erciyes’i anlatırdı bize. Başındaki karın yazın bile erimediğinden söz eder, “Kayseri’nin rahmeti ve bereketi” derdi. İçtiği suyun tadını sanki zemberek içmiş gibi ballandıra

ballandıra anlatır, havasını da “ötelerden bir nefesmiş” gibi içine çeke çeke hâlâ solurdu. “Kocatmaz bu su ve bu hava insanı” diye de eklerdi.

Çocukken köyümüzden uzak-tan gördüğümüz Erciyes'in eteklerini anlatırken sanki cenneti anlattığını zannederdik. “Kayseri’nin etrafında Erciyes’in eteğinde iki bağ var ki bunlar cennet” derdi. Biri Gesi Bağları’ydı diğeri Erkilet... Gesi ve Erkilet Bağları’nın üzümlerinin, pekmezlerinin ve çalmalarının bizimkilerle mukayese edilemeyecek lezzette olduğunu özellikle belirtirdi. Hele de *Erkilet’in kedi bacağıymış bu* diyerek verdiği o anlatılmaz yiyecek her gün gıdım gıdım verilirdi.

“Bu bağlar bizim bağlara benzer” derdi ve eklerdi; “Sanki yol cennete çıkar gibi kaybolur gidersiniz bağların içinde.” Uzun uzun ağaçlar, ucu bucağı gelmeyen bahçeler, her biri bir Neşet Ertaş türküsü çığırın dereler, Hacı Bektaş nefesine benzeyen pınarlar, insana soluk verir. Hele bir yeli var. Gurban olduğum Muharrem Usta’nın

bozlaklarına benziyor; hem yakıyor hem ferahlatıyor. Kuşları Yunus Emre şiirleri okuyor. Her biri bir dalda “Allah Allah” diye ötüyor, “Allah Allah” diye uçuyor.

Babamın anlattıkları bitmesin derdik ama kelimeler biter her zaman. Kelimelerin bittiği yerde de bizim muhayyilemiz başlardı. Lafız manaya dönüşünce

anamlı biraz da. Babamın anlattıklarını kendimize yol yapar biz de Kayseri’ye, Erciyes’e, Gesi Bağları’na, Erkilet Bağları’na doğru yola çıkardık.

Kayseri’ye geldikten sonra babamın anlattıkları o kadar çok düşerdi ki yâdıma... Aslında babam gönümüzde bir şehir kurarmış da biz fark etmezmişiz. İnsanın hayatı, bilhassa çocukluğu mekânla kurulmuş. Mekânın manası ve mefhumu insanın muhayyilesini oluşturmuş. Erciyes’in eteklerini her gezdiğimde, Gesi Bağları’nı her dolandığımda bunu o kadar çok hissettim ve yaşadım ki.

Kayseri’de Gesi Bağları, yitirilmiş yârlerin arandığı bağlar... Ya da gurbete giden ve dualarla, türkülerle, ağıtlarla beklenen yârlerin hasretinin buram buram tıttığı yerler. *Yârim İstanbul’u Mesken mi Tuttun* türküsü ancak burada anlaşılabilir. Her bahçe duvarı hasretle örülmüş. Uzun kavakların yaprakları en üstteki daldan gelecek bir müjdeye çırpınacak sanki. Çeşmelerin yalnız ve mahzun akışı da sanırım bekleyiş ve sabırla ilgili. Böküklünün Fadime hâlâ bekliyor

kabrinde sessizce, o üzerine eğilmiş ağacın duldasında. Ağaç ona bir ana gibi sarılmış, gölge olmuş, dulda olmuş. O da kabrini bağ yapmış ona... Hâsılı Gesi’nin türküleri hep hüznü...

Erkilet dağ gibi bir yer... Yer diyorum çünkü şehir mi, kasaba mı, köy mü, mahalle mi bilinmez. Ancak

bir şey bilinir: Erciyes'in tam yamacında. Her gün Erciyes'in her hâlini en iyi o görür, o bilir, o yaşar. Arkasındaki Hıdırellez Tepesi onu da bir dağa benzeter. Zaten bulunduğu yer de bir platonun eteği. Şehri de en güzel gören yerlerden. Şehrin en önemli sayfiye yerlerinden biri olduğu belli.

Erkilet'in bağları Gesi'nin bağlarından farklı... Artık bağ yerine bahçe desek daha doğru. Gesi Bağları'ndaki hüznün burada yok. Burada sanki gurbet yok. Ya da gurbet, yamacındaki Erciyes'in karlarına sinmiş. Burada uzaklığın adı Erciyes, gurbetin adı Erciyes, bekleyişin adı Erciyes. Erciyes'i gören, gurbeti de uzağı da görüyor sanki. Burada bağlar bir evin bahçesini andırıyor. Ancak *Erkilet Güzeli Bağlar Bozuyor* türküsünü müşahhas olarak yaşayacak bir mekân neredeyse yok artık. Eski bağlar eski evler gibi ören... Aşağıdaki bahçeli mekânların dışında betondan evler Erkilet'i kuşatmış durumda.

Bahçeler sayısını bilemediğimiz üzüm çeşitleriyle dolu. Üzümün dışında da toprağa ne eksen yetiştiriyor. Hatta Erkilet'te fıstık bahçeleri bile gördüm. Armut-

larını ve cevizlerini unutmamak gerek. Kuşçu'nun peyniri, Hırka'nın tereyağı, Boyacı'nın balı en azından benim bildiklerim. Biraz ardında sessiz sessiz akan Kızılırmak kim bilir kimin derdini, kimin özlemini, kimin umudunu taşır. Bozkırın ırmakları hüznüdür. Nice ağıtlar karışmıştır köpüğüne. Nice feryatlar sinmiştir sesine...

Şehirde taş evler neredeyse terk edilmiş. Hepsi mahzun mahzun bakıyor karşı ovada kendisine yaklaşan beton gökdelenlere. Öyle gökdelenler ki ne hatırası var ne hafızası. Toprağa ve göklere meydan okurcasına yükseliyorlar, yayılıyorlar ve çoğalıyorlar. İnsanı topraktan ve gökten koparan bir yanı var bu betondan evlerin ve apartmanların. Ev yaşanacak, hayat sürdürülecek bir yer değil, sadece ertesi gün için uyunacak bir yer artık. Bir dostum, eskiden buralar o Erkilet güzellerinin bağları bozduğu yerlerdi, diyor. İnsan afallıyor. Biri bozarken ihya ediyor mekânı, üretiyor, tazeliyor; diğeri yaparken yıkıyor, tahrip ediyor...

Erkilet'te tarih artık birkaç cami, birkaç mezar ve birkaç taş evde kalmış. Hafızasını yitirmiş mekânlar.

Betonların yayılımına direnen duvarlar ne hatıralar saklıyor kim bilir? Duvarların üstünde oturup sigarasını tüttürerek Erciyes'i seyreden insanların izlerini arıyor insan... Artık tarih sadece bir geçmiş buralarda. Ya da övünme aracı. Hamaset... Nerede böyle değil ki? Sadrazam Mehmet Paşa yaptırmış şu aşağıdaki camiyi diyor yaşlı bir Erkiletli. Sonra Hıdırellez Tepesi'ndeki köşke bakarak bir de bu kaldı diyor. Aslında hayat olmaktan çıkan bir tarih, bugünde karşılaşmadığımız bir tarih sadece geçmiş oluyor. Biz de arada bir nostalji ve romantizm yapıyoruz geçmişe zihinsel bir yolculuk yaparak.

Bir ara Hıdırellez'deki köşkün restoran olarak kullanıldığı zamanları hatırlıyorum. Gıyaseddin Keyhüsrev'in burayı av köşkü olarak kullandığını söyler tarihçiler. Oraya her gittiğimde havasının çok yumuşak ve güzel olduğunu hatırlıyorum. Belki de diyorum Âşık Hasan o türküleri, şiirleri, ağıtları buraların eteğindeki bağlarda yaktı.

Hakikaten köşkün bulunduğu yer sanki Erciyes'e nispet yaparcasına güzel. Ben de buraların dağıyım dercesine bir tümülüsün üzerinde duruyor. Bazen bir şiir gibi diyorum o duruşa lakin daha çok türküyü çağırıştırıyor. Hatta yanık bir bozrak belki de...

Âşık Hasan, 1772'de dünyaya gelmiş. Erkilet Yukarı Mahalleli. Dedemin deyişi ile Hak âşıklarından... Ekmek parası için civar şehirleri gezer. Erkilet'in çerçileri meşhur. O da bir dönem çerçilik yapar ekmeğini kazanmak için. Bu minvalde yolu bizim ellere de düşer. Benim yurdum Çiçekdağı ile de bir gönül bağı var Âşık Hasan'ın. Gönlünü yakan benim hemşerim bir anlamda... Kırşehir'in Çiçekdağı ilçesine gittiği sırada Âşık Döne'ye vurulur. Döne de âşık... İki âşık bir araya gelir de bozkır yanmaz mı? Hem kendileri yanmış hem türküleri, şiirleri yanmış hem de bozkırı yakmışlar.

*Mevla'm insâf versin bizim o yâra
Sinemin başına urdu bir yara
Eğer gider isen bizim diyâra
Hasan olsun sana kul Döne Döne*

Hasan, Döne'yi getirememiş Erkilet'e, kendi de kalamamış Çiçekdağı'nda. Rivayete göre Hasan Erkilet'te Döne Çiçekdağı'nda bir müddet beklerler. Gurbeti ve garipliği belki de asıl o zaman anlarlar.

*Garip olmaz eden terk-i diyarı
Garip odur anı terk ede yâri*

Gönlü Çiçekdağı'nda, gözleri Erkilet'te Âşık Hasan'ın, lakin gördüğü her güzel ve güzellik Döne olmuş onun gönlünde o günden beri. Bir gelmeyişi beklemek olmuş onun da kaderi.

*Gözlerimin âdetidir dâim gözler güzeli
Gözlerimin hatırıçün ben severim güzeli*

Belki de Döne'den sonra gördüğü her Erkilet güzeli onun Döne'si oldu. Âşık için isim önemli değil ki? *Suna dedimse sen, Leyla dedimse sensin* diyen bir gelenekten beslenir âşık. Yamaçtaki Erciyes'te gördüğü her bulut, aşağıdaki bağların içindeki her güzel artık onun için Döne'den gayrisi değildir. İster adı Aslı olsun isterse Elif...

*Erkilet günaydın gölge bürümez
Sevmeli güzeli bağ arasında
Anda gezenlerin ömrü fârimez
Beslenir yüreği yağ arasında*

*Hep güzeller gelmiş bağlar bozuyor
Kırpikleri kalem olmuş yazıyor
Akranları sürü sürü geziyor
Baktım benim yârim yoğ arasında*

*Ak eline elvan kınalar yakmış
Ela göze siyah sürmeler çekmiş
Erkilet dilberi seyrâna çıkmış
İllâ bir suna var ağ arasında*

*Dedim dilberlere hep birden gidin
Âşıkım derdini beraber yedin
Siz bağçede bağda safalar idin
Hasan âh eylesin dağ arasında*

Erkilet Bağları taş evlerin duldasından beton evlerin gölgesine doğru inmiş artık. Ancak Erkilet yeri itibarıyla zaten bir bağ. O mana ve mefhumunu yamacındaki dağdan alıyor. Erkilet'in yazacak çok şiiri, söyleyecek çok türküsü var hâlâ. Kim bilir belki bu devir de geçecek, yine Âşık Hasanlar, Âşık Revaîler gelecek ve Erkilet'te bağ bozan güzelleri ve güzellikleri şiir ve türkü yapacaklar... ■

UNESCO DÜNYA MİRASI LİSTESİ'NDE SİNAN

Madalyasız Mimar

OSMAN ÖZSOY
Prof. Dr.

Yazar ve sevgili dostum Buket Uzuner ile yazışırken konu Mimar Sinan'a geldi bir anda. Yakın zamanda bir şeyler yazmak için çalışmaya başlayacağımı söyledim. Hatta son iki yıldır okuduğumu ve bu sıcak 2023 yazında da sürekli okuyup not aldığımı, en çok zorlandığım ve en sona bıraktığım Gülrü Necipoğlu'nun "The Age of Sinan" kitabını da okuduğumu söyleyince bana:

"Üzerine hem de uzmanlarca çok şey yazılmış bir kişiyle ilgili özgün şeyler yazmak zor. Ancak ya yeni başlayanlar için rehber niteliğinde, ya da bilinen bakış açılarından farklı, yeni bir tavır/tutum/bilgi/kurgu olabilir. Şöyle düşünürseniz size çok yararı dokunur: 'Yazdığım metin/makale vb. benim gibi Sinan hakkında meraklı ve çok okumuş birini neden cezbeder? Ben, bunu alır, okur muyum? Yeni bir şey söylüyor muyum? Beğenir miyim? Neden?' Bu soruların yanıtı sizin ışığınız olacaktır. Ben her kitabımda bunları kendime sorarım. Samimi yanıt zor ama bunu yaptığınızda yolunuz açılıyor. Yanıtlar nedeniyle yarım bıraktığım işler çok" diye cevap verdi.

Son derece anlamlı ve yol gösterici tecrübe paylaşımı olan bu ifadelerin aslında hayatımızın her aşamasında çok anlamı da beraberinde taşıdığı açık. Sinan üzerine o kadar çok değerli çalışma var ki, başta Prof. Dr. Metin Sözen olmak üzere, onları hayretle okuyup, hayranlıkla düşünüp, verilen emekler huzurunda saygıyla eğiliyorsunuz.

Bu noktada en büyük avantajımızın önce Sinan'ın hemşehrisi ve komşusu olmamız, daha sonra meslek dışından olmamızla bakış açımızdaki farklılık olduğunu da vurgulamakta yarar görüyorum.

Sinan'ın doğduğu köyün içinde bulunduğu Karamaz Vadisi'nin UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer almasıyla akla düşen bir sorunun arkasından gitme, bu araştırmanın başlama sebebi olmuştur. Daha şu satırları yazarken bile araştırmanın sonucu belli olmamasına rağmen çok heyecanlandığımı belirtmek isterim. Araştırma verilerinin yorumu, karşılaştırma, ülke ülke detay çalışması devam ediyor ama sonuçta bir cümleyle de ifade edilse bile Sinan hakkında rasyonel bir bilginin herkes tarafından görülmesini sağlamak ve literatüre bu bağlamda katkı sağlamak

“eserlerini gören akıl sahipleri”ne yeni bir koridor açacaktır.

Dünyanın Mimarları, Mimarların Dünyası

UNESCO başlığı birçok açıdan incelenebilir ve yorumlanabilir. Öncelikle, resmî ve dünyaca bilinen bir kuruluştur. Örgütlü yapısı 1920’ler ile başlayıp 1945’ler ile perçinlenmiş, zaman içinde eklenen sektörlerle güçlenmiştir. Tüm dünyadan katılım ve katkı ile işlevselliği devam eden bir yapıdır. Ortaya koyduğu standartları kabul görmüş, güvenilir bir işleyişi vardır. Özellikle bir mirasın hem korunması hem tanıtılması için çalışmalarını derinleştiren bir kurumdur. Bünyesinde ve üye ülkelerde konusunda uzman binlerce çalışana ve danışmana sahiptir. Çok istisnai birkaç karar hariç ki bunlar da gerekçelendirilmiştir: Dresden Elbe Valley, Germany, Arabian Oryx Sanctuary, Umman ve Liverpool-Maritime Mercantile City, İngiltere gibi yerler zaman içinde listeden çıkarılmıştır (*UNESCO Resmî Web Sitesi* t.y.). Dolayısıyla, Dünya Mirası Listesi’ne alınan miraslar baştan beri listede bulunmaya bilgileri güncellenerek devam etmektedir.

Dünya Mirası Listeleri’nde yer alan miraslara göz atıldığında kültürel miras kategorisindeki yapı veya alanların genellikle mimarları vardır. UNESCO gibi yüksek hassasiyet ile seçim yapan ve prosedürleri kontrollü ve temkinli ilerleyen bir yapının seçtiği miraslar ne kadar itibarlı ve önemli ise bunların mimarları da bir o kadar önemlidir. Ülkelerin özellikle doğal mirasları olabilir ve korunması şartıyla bu neredeyse tamamen coğrafyaya bağlıdır. Yani, bir ülkenin kültürel mirası zayıf olsa da coğrafyasından dolayı sahibi doğa olan doğal mirası emsalsiz olabilir. Diğer taraftan, kültürel miras için aynı şeyleri söylememiz mümkün değildir. Zaman içinde bilgi, medeniyet, kültür ve bunları eserlere dönüştürecek yetenekli insanlara ve kurumlara ihtiyaç duyulmaktadır. Çok iyi bir doğal mermer ocağınız olabilir fakat onu mimari bir yapıya dönüştüren mimarla mermer ocağından kültürel miras açığa çıkabilir. Burada giderek bu tür örnekler elbette çoğaltılabilir.

Dünya tarihine adı geçmiş mimarların tamamını ve yapıtlarını incelememiz, mimarlık tarihinin genişliği ve farklı kültürlerdeki binlerce yıl süren mimari gelişmeler nedeniyle nasıl ki mümkün değil, aynı şekilde seçilen bir yapıtı ya da mimarı başka bir yapıt ya da mimarla her yönüyle kıyaslamamız rasyonel olmaya bilir. Fakat bir başlığın UNESCO gibi saygın ve tüm dünyada kabul gören seçimi, gerçekten tarafsız ve

gayet rasyonel olarak düşünülebilir. İşte, bu noktada Dünya Mirası Listesi’ne giren miras ve alanları bu bakış açısıyla incelemeyi daha uygun bularak araştırmayı daha mantıksal bir zemine kaydırmayı düşündük.

Bu sebeple, tarihin keskin dilimlerine takılmadan genel hatlarıyla bazı önemli mimarları ve tarzlarını özetlememiz uygun olacaktır.

Antik Dönem ve Orta Çağ

- **İktinos ve Kallikrates** (MÖ 5. yüzyıl) – Parthenon, Atina
- **Vitruvius** (MÖ 1. yüzyıl) – Mimarlık teorisyeni, “De Architectura” adlı eseri
- **Odo of Metz -Metz’li Odo**, Odo von Metz- (8. yüzyıl) – Aachen Katedrali
- **Abbot Suger** (12. yüzyıl) – St. Denis Bazilikası, Gotik mimarinin öncüsü
- **Filippo Brunelleschi** (1377-1446) – Rönesans döneminin öncüsü, Floransa Katedrali

Rönesans ve Barok Dönemi

- **Leon Battista Alberti** (1404-1472) – Palazzo Rucellai, Floransa
- **Michelangelo Buonarroti** (1475-1564) – Aziz Petrus Bazilika kubbesi, Vatikan
- **Andrea Palladio** (1508-1580) – Villa Rotonda, Vicenza
- **Gian Lorenzo Bernini** (1598-1680) – St. Peter’s Meydanı, Roma
- **Francesco Borromini** (1599-1667) – San Carlo alle Quattro Fontane, Roma

Osmanlı Dönemi

- **Mimar Sinan** (1490-1588) – Süleymaniye Camii, Selimiye Camii, Osmanlı klasik mimarisi

18. ve 19. Yüzyıl (Neoklasik ve Beaux-Arts)

- **Karl Friedrich Schinkel** (1781-1841) – Altes Museum, Berlin
- **Sir John Soane** (1753-1837) – Bank of England, Londra
- **Charles Garnier** (1825-1898) – Palais Garnier, Paris

20. Yüzyıl Modernizmi

- **Frank Lloyd Wright** (1867-1959) – Fallingwater, Guggenheim Müzesi

- **Le Corbusier** (1887-1965) – Villa Savoye, Chandigarh
- **Ludwig Mies van der Rohe** (1886-1969) – Seagram Binası, New York
- **Walter Gropius** (1883-1969) – Bauhaus okulunun kurucusu, modern mimarlık öncüsü
- **Oscar Niemeyer** (1907-2012) – Brezilya’nın başkenti Brasília’nın planlayıcısı
- **Eero Saarinen** (1910-1961) – TWA Flight Center, St. Louis Gateway Arch
- **Antoni Gaudí** (1852-1926) – Sagrada Família

Postmodern ve Çağdaş Mimarlar (Geç 20. Yüzyıl ve 21. Yüzyıl)

- **Frank Owen Gehry** (1929-) – Guggenheim Müzesi Bilbao, Walt Disney Konser Salonu
- **Norman Robert Foster** (1935-) – The Gherkin, Londra; Reichstag Kubbesi, Berlin
- **Renzo Piano** (1937-) – Pompidou Merkezi, Shard Londra
- **Zaha Hadid** (1950-2016) – Kadın mimar. Haydar Aliyev Kültür Merkezi, Bakü; Londra Su Sporları Merkezi
- **Santiago Calatrava** (1951-) – Valencia’daki Sanat ve Bilim Şehri, World Trade Center Transportation Hub, New York
- **Tadao Ando** (1941-) – Mimarlık eğitimi almamıştır. Beton ve ışık kullanımındaki ustalığı ile tanınır, Church of the Light
- **Bjarke Ingels** (1974-) – Danimarkalı mimar, sürdürülebilir ve yenilikçi projeler

UNESCO Dünya Mirası Listesi’ndeki tüm başlıkların doğrudan bir mimarının olması beklenmediği gibi birçok alan da belirli bir mimara atfedilememektedir. Örneğin, Aphrodisias, Anadolu’nun en önemli antik kentlerinden biridir ve 2017 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi’ne dâhil edilmiştir ve içinde birçok mimari yapı bulunmaktadır. Roma İmparatorluğu dönemine aittir (Aphrodisias, 2005).

Aphrodite Tapınağı: Şehir, adını aldığı Afrodit Tapınağı etrafında şekillenmiştir. Roma İmparatoru Augustus döneminde Afrodit’e adanan bu tapınak, zamanla Hristiyanlık döneminde bazilikaya dönüştürülmüştür. Yapım zamanı olarak MÖ 1. yüzyılın sonları (yaklaşık MÖ 30 civarı) denilebilir. Bilinen bir mimar adı yoktur ancak Roma İmparatorluğu’nun yerel sanatkârları ve mimarları tarafından yapıldığı düşünülmektedir.

Tetrapylon: Aphrodite Tapınağı’na giden yolda bir anıtsal kapı niteliğindedir. MS 2. yüzyılda yapılmıştır. Yine belirli bir mimar adı bilinmemekle birlikte, Roma mimarisinin karakteristik unsurlarını taşıyan bu yapı

↑ Şekil 1. İstanbul’un Ötesi Sinan Eserleri (Sinan’a Saygı, t.y.)

yerel ustalar tarafından inşa edilmiştir.

Sebasteion: Sebasteion, imparator ailesi ve tanrılara adanmış bir tapınak kompleksi olup süslü kabartmalarıyla ünlüdür. MS 20-60 yılları arasında yapılmıştır. Yapı, iki yerel vatandaş olan Menedemos ve Eusebes tarafından yaptırılmıştır. Mimarları kesin olarak bilinmemektedir.

Stadyum: Aphrodisias stadyumu, 30.000 kişilik kapasitesiyle antik dünyadaki en iyi korunmuş stadyumlardan biridir. MS 1. yüzyılın sonlarına doğru inşa edilmiştir. Belirli bir mimar bilinmemektedir.

Hadrian Hamamları: Roma İmparatoru Hadrianus’un hükümdarlığı sırasında yapılmıştır. Yani yaklaşık MS 2. yüzyıl. Mimar ya da mimarları hakkında bilgi yoktur.

Odeon (Konser Salonu): Odeon, yaklaşık 1.000 kişilik küçük bir tiyatro ya da meclis salonu olarak kullanılmıştır. MS 2. yüzyılda inşa edilmiştir. Mimarı bilinmemektedir.

Antik Tiyatro: Tiyatro, şehrin önemli sosyal ve kültürel etkinliklerine ev sahipliği yapmıştır. MS 1. yüzyılın ortalarında Julius Zoilos tarafından yaptırıldığı bilinmekte olup mimarı bilinmemektedir.

Agora (Pazar Yeri): Şehrin ticaret ve sosyal yaşamının merkezi olan bu açık hava pazar yeri, özellikle MS 1. yüzyılda gelişmiştir ve mimarı bilinmemektedir.

Piskoposluk Sarayı (Episkopion): Geç Roma ve Bizans döneminde yapılmış bir yapıdır. MS 4. yüzyılda yapılmış olup mimarı bilinmemektedir.

Tetrastoon ve Tiyatro Hamamları: Dört sütunlu anıtsal meydandır ve kamu binalarına giriş sağlar. Hamamlar, tiyatroya bitişiktir ve halkın sosyal yaşamında önemli bir yere sahiptir MS 2. yüzyılda yapılmış olup mimarı hakkında bilgi yoktur.

Tiberius Portikosu: Aphrodisias’ın agora çevresindeki anıtsal sütunlu yapılarından biridir. Yine, MS 1. yüzyılın ortaları gibi yapılmıştır ve mimarı bilinmemektedir.

Yukarıda görüldüğü üzere bir bölge miras olarak kabul edilse bile alanı oluşturan tüm unsurların mimarları olmasına rağmen bu mimarlar hakkında bilgi sahibi olunmayabilmektedir.

UNESCO’da Sinan

Simge isim Sinan’ın bilinen ve 21. yüzyıldaki savaşlar hariç ayakta kalan tüm eserlerini tek tek vermek yerine UNESCO bağlamında bazı eserlerini dikkate sunmakta yarar var (Sinan’a Saygı, t.y.). Bunun için öncelikle şu an Türkiye sınırları dışında olanları (Şekil 1) alfabetik sırayla verelim:

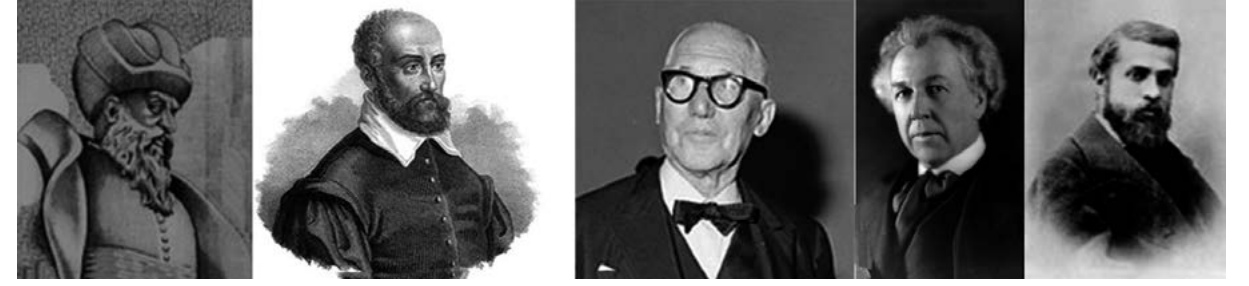
- Abdülkadir Geylani Camisi, Bağdat
- Abdülkadir Geylani Tekkesi, Bağdat
- Adliye Camisi-Dukaginzade Mehmed Paşa Camisi, Halep
- Bender Kalesi, Moldova
- Bosnalı-Sofu Mehmet Paşa Camisi, Sofya, kili-seye dönüştürülmüştür
- Cami-i Şerif-Haseki İmaret, Kudüs
- Çoban-Cisri Mustafa Paşa Köprüsü, Bulgaristan
- Gazi Hüsrev Bey Camisi-Bedesteni-Türbesi, Saraybosna Bosna Hersek
- Hüsrev Paşa-Hüsreviye Camisi, Halep
- Hüsrev Paşa, Hüsreviye Medresesi, Halep
- İmam-ı Azam-Ebu Hanife Camisi, Bağdat
- İmam-ı Azam-Ebu Hanife Tekkesi, Bağdat
- Kanuni-Osijek Köprüsü, Hırvatistan
- Karagöz Mehmet Paşa-Bey Camisi, Mostar Bosna Hersek
- Kubbetü’s-Sahra, Kudüs, onarılmıştır
- Maktul Ayas Paşa Camisi, Basra
- Mescid-i Haram Onarımı Kâbe minber ve revakları, Mekke, değiştirilmiştir, taşınmıştır
- Murad Paşa Camisi, Bağdat
- Muradiye Camisi, Avlonya Arnavutluk
- Sokullu Mustafa Paşa Camisi, Budapeşte, kili-seye dönüştürülmüştür. UNESCO Dünya Mirası Listesi’ne giren Budapeşte Koruma Alanı’na komşu Tampon Koruma Bölgesi’ndedir

- Osman Şah Cami-Kurşunlu Cami, Tırhala Yunanistan
- Sinan Paşa Camisi, Uzuncaova Bulgaristan, kili-seye dönüştürülmüştür
- Sinan Paşa Kervansarayı, Uzuncaova Bulgaristan
- Sokullu Mehmet Paşa-Drina Köprüsü, Vişegrad
- Sultan Süleyman-Gülenber Kalesi Camisi, Kerkük
- Sultan Süleyman-Selimiye Medresesi, Şam
- Sultan Süleyman İmaret, Şam
- Süleymaniye Camisi, Şam
- Sultan Süleyman Hamamı, Burgos Bulgaristan
- Tatar Han Camisi-Kezlev Camisi, Gözleve/ Ukrayna

Yukarıdaki listede Ukrayna, Suriye, Irak, Bosna-Hersek, Yunanistan, Suudi Arabistan, Filistin ve Bulgaristan gibi 8 farklı ülkenin yer aldığını görüyoruz. Yani daha önce Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde kalan ve sonra bağımsızlıklarını kazanarak ayrılan bu ülkelerin tamamı, ilgili miraslarını günümüze kadar korumaya çalışmışlardır. Hatta daha sonra değineceğimiz üzere bu listeden bazı miraslar UNESCO listesinde yer almaktadır. Sinan eserlerinden/miraslardan UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde yer alan ülkeler: Suriye, Bosna-Hersek, Filistin ve Türkiye’dir.

Şimdi daha farklı bir bakış açısıyla UNESCO Dünya Mirası Listesi ve mimarlar arasındaki ilişki dikkate alınarak Miras-Mimar kavramını incelersek çok daha ilginç bir sonuçla karşılaşmaktayız. Şekil 2’de gösterildiği üzere, UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde en fazla eser ile yer alan 5 ünlü mimarı verelim.

A. Osmanlı İmparatorluğu’nun baş mimarı olan Mimar Sinan, klasik Osmanlı mimarisinin doruk noktasını temsil etmektedir. 1490 yılında Koramaz Vadisi Ağırnas’ta (Şekil 3) doğan Sinan, mimarlık eğitimi almamasına rağmen Osmanlı ordusunda mühendis olarak görev yaparken mimarlık becerilerini geliştirmiş ve 1539’da baş mimarlık görevine getirilmiştir. Sinan’ın en önemli eserlerinden biri olan **Süleymaniye Camii** (İstanbul), simetri, denge ve zarafeti bir araya getiren bir yapıdır. **Selimiye Camii** (Edirne), Mimar Sinan’ın başyapıtı olarak kabul edilir ve kubbe tasarımıyla mimarlıkta öne çıkmaktadır. Sinan, yüzlerce cami, medrese, köprü ve külliye tasarlamış, eserlerinde taş ve mermeri ustalıkla kullanmıştır. Yapılarında mühendislik ve estetiği mükemmel bir dengeyle birleştiren Sinan, mekânın fonksiyonelliği ile görkemini

↑ Şekil 2. UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde en çok adı geçen 5 mimar: Sinan, Palladio, Corbusier, Wright ve Gaudi

bir araya getirmiştir. Sinan’ın mimarlık anlayışı, İslam dünyasında ve ötesinde büyük etkiler yaratmıştır.

B. İtalyan Rönesans mimarı Andrea Palladio, klasik Roma mimarisini yeniden canlandıran çalışmalarıyla ünlüdür. Palladio, Sinan’ın çağdaşı bir mimardır. 1508’de Padova yakınlarında (Veneto’nun kuzey İtalya bölgesinde) doğan Palladio, antik Roma yapılarından ilham alarak simetri, oran ve düzen ilkelerini mimarinin temel taşı hâline getirmiştir. Palladio’nun doğduğu-öldüğü ve eserlerini bıraktığı yerleşimler birbirlerine çok yakın ve Venedik yakınlarındadır. Palladio, gençliğinde Padua’da bir heykeltıraşın yanında çırak olarak çalışmış ve 16 yaşında yakındaki Vicenza’ya taşınıp duvar ustaları ve taş ustaları loncasına kaydolmuştur. Verona’lı Mannerist mimar Michele Sanmicheli’nin tarzında anıtlar ve dekoratif heykeller konusunda uzmanlaşmış ve atölyelerde duvar ustası olarak çalışmıştır (Richardson, 2024).

Bu eserler Palladio’nun simetri prensiplerini, klasik tapınak cephesi tasarımlarını ve orantılı uyum kullanımını sergilemektedir ve büyük ölçüde klasik Roma mimarisinden esinlenilmiştir. Palladio’nun villaları ve sarayları Avrupa ve Amerika’da neoklasik mimari için model olmuştur. **Villa Capra “La Rotonda”**, Palladio’nun en ünlü eserlerinden biridir ve simetrisiyle

↑ Şekil 3. Koramaz Vadisi Logosu® ve Sinan Evi, Ağırnas

dikkat çeker. Vicenza şehrinde inşa ettiği birçok saray ve **Palladian Villaları**, sade ve dengeli formlarıyla

tanınır. Palladio’nun eserleri, yalnızca İtalya’da değil, İngiltere ve Amerika’da da büyük bir etki yaratmış, **Palladianizm** adıyla bilinen bir akım doğmuştur. Onun en önemli yazılı eseri olan “**Dört Kitap Üzerine Mimarlık**” (I Quattro Libri dell’Architettura), Batı mimarlık tarihinin en etkili metinlerinden biri olarak kabul edilir ve klasik mimarinin prensiplerini sistematik bir şekilde açıklamıştır (Richardson, 2024).

C. Le Corbusier (Charles-Édouard Jeanneret-Gris), 20. yüzyılın modernist mimarlık akımına öncülük eden mimar, kent plancısı ve tasarımcıdır. 1887’de İsviçre’de doğmuş, kariyerinin büyük kısmını Fransa’da geçirmiştir. Le Corbusier, işlevsellik ve minimalizm ilkelerini benimsemişti, konut ve şehir yaşamı üzerine devrim niteliğindeki fikirleriyle tanınır. Bu görüşlerini 1923’te yayımladığı *Mimarlığa Doğru* (Towards a New Architecture) kitabında detaylandırmış, burada ünlü “ev, içinde yaşanacak bir makinedir” ifadesini kullanmıştır (Choay, 2024).

Le Corbusier’nin önde gelen eserlerinden biri olan Poissy’deki **Villa Savoye**, “Mimarlığın Beş İlkesi”ni yansıtan modernist bir eserdir. Marsilya’daki **Unité d’Habitation**, geniş çaplı bir konut projesi olup, gelecekteki şehir yaşamına model olmuştur. Betonarme yapılarla mekân ve ışığın en verimli şekilde kullanıldığı bu tasarımlar, onun mimarlık anlayışını şekillendirmiştir. Aynı zamanda, Hindistan’ın bağımsızlık sonrası planlanan ilk şehirlerinden biri olan **Chandigarh**’ın kent planlamasını üstlenerek modern şehirçilik üzerinde büyük bir etki bırakmıştır. Le Corbusier’nin çalışmaları, 20. yüzyıl mimarlığını dönüştürmüş ve modern şehirlerin gelişimine önemli katkılar sağlamıştır (Choay, 2024).

D. Frank Lloyd Wright, Amerika Birleşik Devletleri’nin en etkili mimarlarından biri olup organik mimarlık anlayışı ile tanınır. 1867’de Wisconsin’de doğan Wright, doğayı mimarlıkla bütünleştirmeyi hedefleyen tasarımlarıyla ünlüdür. **Fallingwater** (Pen-

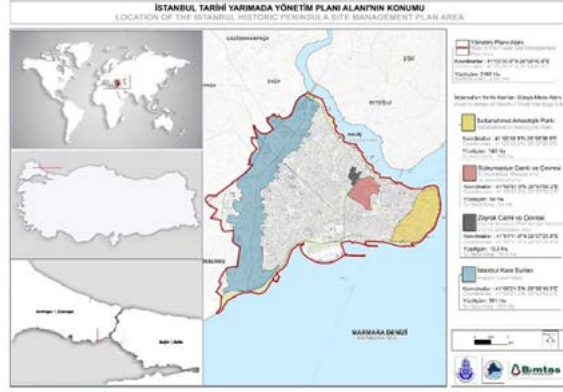
nsylvania), doğanın içinde eriyen bir ev tasarımıdır ve organik mimarlığın en iyi örneklerinden biri olarak kabul edilir. **Guggenheim Müzesi** (New York), modern sanat için yenilikçi bir mekân sunar ve spiral formuyla dikkat çeker. Wright, Prairie School akımının öncülerindendir ve yatay çizgilerle, geniş pencerelerle doğayı iç mekâna dâhil etmeye çalışmıştır. Yapılarında ahşap, taş ve cam gibi doğal malzemeler kullanarak mimaride doğaya saygıyı ön planda tutmuştur. Wright'ın fikirleri, modern mimarlık üzerinde derin etkiler yaratmış ve dünya çapında mimarları etkilemiştir (Kaufmann, 2024).

E. Antoni Gaudí, Katalonya'nın önde gelen mimarlarından biri olarak, modernizmin sembollerinden sayılan eserleriyle tanınır. 1852'de Reus, İspanya'da doğan Gaudí, Barselona'da eğitim almış ve burada mimarlık kariyerine adım atmıştır. Gaudí'nin çalışmaları, doğadan aldığı ilhamla organik formlar ve geometrik özgünlük ile karakterizedir. Kıvrımlı yüzeyler, mozaik süslemeler ve doğanın formlarını taklit eden yapılar onun ayırt edici özelliklerindendir. En önemli eseri olan **Sagrada Família**, Barselona'da hâlen tamamlanmamış bir bazilikadır ve hem dinî anlamda derin bir sembolizm taşır hem de mimarlık dünyasında büyük bir yeniliği temsil eder. Diğer önemli eserleri arasında **Park Güell**, **Casa Batlló** ve **Casa Milà** yer alır. Gaudí, eserlerinde gotik, barok ve oryantal tarzları modernist bir yorumla birleştirerek yenilikçi bir mimari dil geliştirmiştir. Doğa, din ve yerel kültür Gaudí'nin fikir dünyasında önemli bir yer tutar. Eserleri, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne dâhil edilmiştir ve mimarideki özgün yaklaşımıyla modernizmin ötesine geçerek günümüz mimarlarına ilham vermeye devam etmektedir (Collins, 2024).

Bu kısa bilginin ardından, adı geçen mimarların eserlerini UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne giren eserler açısından yukarıda verilen sıraya göre inceleyelim.

A. Sinan: 29 veya 30 eser (6 farklı UNESCO alanında, 4 ülke)

İstanbul'un Tarihî Alanları (24 eser)
Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (1 eser)
Eski Halep Şehri (2 eser)
Eski Şam Şehri (1 eser)
Kudüs'ün Eski Şehri ve Surları (1 eser)
Vişegrad'daki Mehmed Paşa Sokolović Köprüsü (1 eser)

↑ **Şekil 4. İstanbul'un Tarihi Alanları (İstanbul Alan Yönetim Başkanlığı, t.y.)**

Burada, UNESCO resmî verilerine bakınca Sinan adının kendi yaptığı eserlerin gölgesinde kaldığını görüyoruz. Yani, diğer 4 mimarın adı tüm doküman ve belgelerde yeterince geçmektedir. Ancak yapılan eser ve ülke bilgisi üzerinden gidilince UNESCO Sinan Envanteri'ne ulaşıldığını ve dağınık bilgileri birleştirince şaşırtıcı sonuçlar elde edildiğini ifade etmek isteriz.

İlk maddenin Sinan açısından en önemli madde olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü alan içinde Sinan'ın tüm eserleri tasnif edilebilse verilen sayıların anlamlı şekilde değişeceğini rahatlıkla görebiliriz. İstanbul'un Tarihî Alanları (Şekil 4); MÖ 7. yüzyılda kurulan İstanbul, kuzeyde Haliç, doğuda İstanbul Boğazı ve güneyde Marmara Denizi ile çevrili bölümüyle günümüzde "Tarihî Yarımada" olarak bilinmektedir. Bu stratejik coğrafi konumu, İstanbul'u tarih boyunca farklı medeniyetler için önemli bir merkez hâline getirmiştir. Kent, Avrupa ve Asya'yı birleştiren bir köprü niteliğinde olup, Roma, Doğu Roma (Bizans) ve Osmanlı İmparatorluklarına başkentlik yapmıştır. İstanbul'un benzersiz kültürel ve tarihî mirası, farklı dinler, kültürler ve toplulukların izlerini taşıyan yapılarıyla dünya mirasıdır (*Sinan'a Saygı*, t.y.; *Kültür Envanteri*, 2017).

1985 yılında, mezkûr özelliklerinden ötürü İstanbul'un dört önemli bölgesi UNESCO Dünya Miras Listesi'ne dâhil edilmiştir. Şekil 5'te görüldüğü üzere bunlar; **Sultanahmet Kentsel Arkeolojik Sit Alanı**, içinde Hipodrom, Ayasofya-i Kebir Camii Şerifi, Aya İrini, Küçük Ayasofya Camii ve Topkapı Sarayı gibi önemli yapıları barındırır. **Süleymaniye Koruma Alanı**, Mimar Sinan'ın başyapıtlarından Süleymaniye Camii

↑ **Şekil 5. Süleymaniye Camisi**

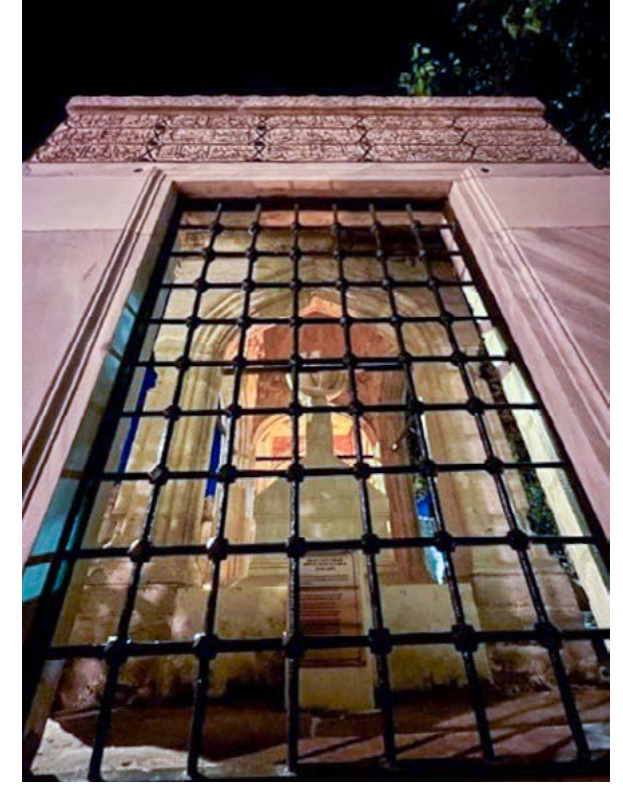
ve çevresini kapsar. **Zeyrek Koruma Alanı**, Bizans dönemi yapılarından Zeyrek Camii'ni ve çevresini içerir. Son olarak, **İstanbul Kara Surları Koruma Alanı**, şehrin tarih boyunca savunmasında önemli rol oynayan kara surlarını barındırır. Bu bölgeler, İstanbul'un çok katmanlı tarihini ve mimarisini gözler önüne sermektedir.

Yukarıda değindiğimiz üzere, İstanbul'un Tarihî Alanları aslında tarihî yarımada'nın bazı bölgelerini içine alan 4 farklı alandan oluşmaktadır. Şimdi, bu alanlar içindeki Sinan eserlerini sıralamaya çalışalım (*Kültür Envanteri*, 2017; *İstanbul Alan Yönetim Başkanlığı*, t.y.).

1. İSTANBUL'UN TARİHİ ALANLARI (24 eser)

i. Sultanahmet Kentsel Arkeolojik Koruma Alanı (12 eser)

1. Kapı Ağası Mahmut Ağa Camii
2. Kapı Ağası-Babü's-Saâde Cafer Ağa (Soğukkuyu) Medresesi
3. Sokullu Mehmet Paşa Külliyesi
 - Medrese
 - Cami
 - Tekke
4. Sultan Murat Köşkü
5. II. Selim Türbesi
6. Şehzadeler Türbesi
7. Valide Sultan Hamamı-Topkapı Sarayı
8. Muhsine Hatun (İbrahim Paşa) Mescidi/Camisi (Sözen, 1988)
9. Haseki Hürrem Sultan Hamamı-Ayasofya
10. II. Selim Türbesi
11. Topkapı Sarayı (restorasyon) (*Sinan'a Saygı*, t.y.)

↑ **Şekil 6. Mimar Sinan Türbesi**

- Mutfak (1574'te geçirdiği yangından sonra yapılmıştır)
 - Revaklar
12. Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi (*Sinan'a Saygı*, t.y.)
 - Payanda ile dıştan güçlendirme
 - 2 minare
 13. Atmeydanı-İbrahim Paşa Sarayı, Sinan tarafından onarılıp yenilenmiştir (*Sinan'a Saygı*, t.y.)
 14. Nişancı Mehmet Paşa Camii-Kumkapı (Yakın ama Alan dışında)

Ayrıca, Sultan Ahmet Camisi'nin de Sinan'ın öğrencisi Mimar Sedefkâr Mehmet Ağa tarafından yapıldığını söylemekle yetiniyoruz.

ii. Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı (5 eser)

 1. Süleymaniye Külliyesi
 - Sultan Süleyman-Süleymaniye Camii (Şekil 5)
 - Sultan Süleyman Türbesi
 - Haseki Hürrem Sultan Türbesi
 - Sultan Süleyman-Süleymaniye Medresesi, Evvel
 - Sultan Süleyman-Süleymaniye Medresesi, Sani
 - Sultan Süleyman-Süleymaniye Medresesi, Salis
 - Sultan Süleyman-Süleymaniye Medresesi, Rabi
 - Sultan Süleyman-Ebussuud Efendi Darülhadişi

- Sultan Süleyman-Süleymaniye Darüttıbbı
- Sultan Süleyman-Süleymaniye Darülkurraı
- Sultan Süleyman-Süleymaniye Mektebi
- Sultan Süleyman Darüşşifası
- Sultan Süleyman-Süleymaniye İmaretı
- Sultan Süleyman-Süleymaniye Kervansarayı
- Sultan Süleyman-Dökmeciler Hamamı
- Türbedar Odası

2. Şehzade Mehmet Külliyesi

- Cami
- Medrese
- Tabhane
- Kervansaray
- Sıbyan Mektebi
- İmaret
- Su Terazisi
- Şehzade Mehmet Türbesi

3. Rüstem Paşa Türbesi

4. Mimar Sinan Türbesi (Şekil 6)

5. Hüsrev Kethüda Darülkurraı

Külliyelele tek eser olarak değerdendirđımız açıktır. Hâlbuki Süleymaniye Külliyesi, bitişik veya müstakil 16 yapıdan oluşmaktadır. Dolayısıyla, bir başka araştırmacının eserlele tek tek değerdendirme girişimiyle sayının artacağı açıktır. Kaldı ki bu listede hazirelele, çeşmellele, muvakkithaneler, bahçe peyzajları ve dış duvarlar gibi onlarca yapının hiç dikkate alınmadığını da belirtmek isteriz.

iii. Zeyrek Camii ve Çevresi Koruma Alanı (2 eser)

1. Haydar Paşa Külliyesi

- Cami
- Medrese
- Hamam
- Mescid
- Çeşme

2. Çinili Hamam (Barbaros Hayrettin Paşa adına yapılmıştır)

iv. İstanbul Kara Surları Koruma Alanı (7 eser)

1. Hacı Evhad Külliyesi

- Cami (Kuran, 1988)
- Hamam
- Çeşme
- Tekke

2. Hadım İbrahim Paşa Külliyesi

- Cami
- Mescid
- Medrese
- Türbe

3. Kara-Gazi Ahmet Paşa Külliyesi

- Medrese
- Cami
- Çeşme
- Türbe
- Sıbyan Mektebi

4. İvaz Efendi-Eğrikapı Külliyesi

- Cami
- Çeşme

5. Merkez Efendi Hamamı

6. Mihrimah Sultan Külliyesi

- Mihrimah Sultan Camii, Edirnekapı
- Mihrimah Sultan Hamamı, Edirnekapı
- Mihrimah Sultan Medresesi, Edirnekapı
- Mihrimah Sultan Sıbyan Mektebi, Edirnekapı

7. Güzel Ahmet Paşa Türbesi

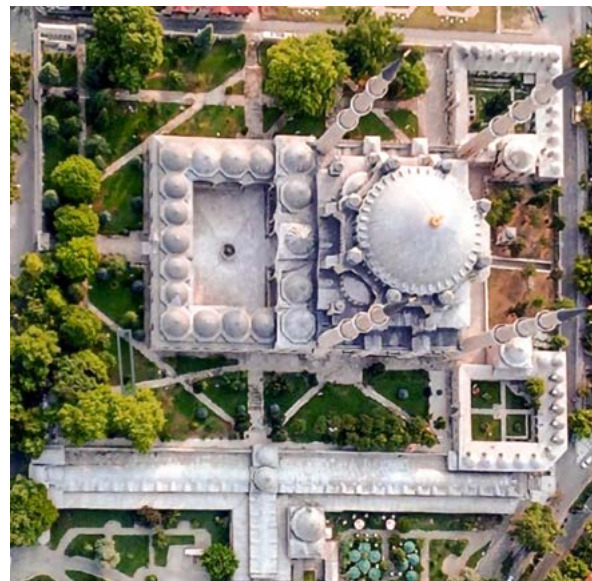
8. İstanbul'un su ihtiyacının karşılanması için Roma döneminden kalma **Kırkçeşme İsale Hattı**'nın tamiri, çeşitli yol ve galeri eklemeleri ile su miktarının artırılması yine Sinan tarafından gerçekleştirilmiştir (*Su Vakfı*, t.y.).

9. Arakiyeci Ahmed Çelebi-Meşeli Mescidi (Çok yakın ama Alan dışında)

10. Çivizadekızı Mescidi-Çavuş Camisi (Çok yakın ama Alan dışında)

11. Defterdar Mahmut Çelebi Mescidi (Çok yakın ama Alan dışında)

12. Dere-Akarçeşme-Çömlekçiler Hamamı (Çok yakın ama Alan dışında)

↑ Şekil 7. Selimiye Külliyesi kuşbakışı (Edirne Selimiye Camii Külliyesi Yönetim Planı, 2011)

13. Duhanizade Mescidi (Çok yakın ama Alan dışında)

14. Ferruh Kethuda-Balat Camisi (Yakın ama Alan dışında)

15. Hacı Hamza Mescidi (Çok yakın-sınırdı-ama Alan dışında)

16. Hürrem Paşa Camisi (Yakın ama Alan dışında)

17. Karagümrük Emir Ali Çelebi-Derviş Ali Camisi (Yakın ama Alan dışında)

18. Mesih Mehmet Paşa Camisi (Yakın ama Alan dışında)

19. Süleyman Çelebi-Üsküplü-Üskübi Çakır Ağa Camisi (Yakın ama Alan dışında)

20. Süleyman Subaşı Mescidi-Münzevi Camii (Yakın ama Alan dışında)

21. Üçbaş-Nurettin Hamza Medresesi (Yakın ama Alan dışında)

22. Draman Yunus Bey Camisi (Yakın ama Alan dışında)

23. Debbağ Hacı Hamza Mescidi/Camisi (Çok yakın ama Alan dışında)

24. Zal Mahmut Paşa Külliyesi (Yakın ama Alan dışında)

- Cami
- Medrese
- Türbe

2. EDİRNE SELİMİYE CAMİİ VE KÜLLİYESİ (1 eser)

Edirne 2011 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmiştir. Toplam alan yaklaşık 25.000 metrekaredir (*Edirne Selimiye Camii Külliyesi Yönetim Planı*, 2011).

i. Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Şekil 7)

1. Sultan Selim-Selimiye Camisi
2. Sultan Selim-Selimiye Darülhadiı
3. Sultan Selim-Selimiye Darülkurraı
4. Sultan Selim-Selimiye Sıbyan Mektebi
5. Muvakkithane
6. Kütüphane

ii. Rüstem Paşa Kervansarayı (Çok yakın ama Alan dışında)

iii. Sokullu Mehmet Paşa Hamamı (Çok yakın ama Alan dışında)

iv. Selimiye Arastası (Sinan'ın kalfası Davut Ağa tarafından yapılmıştır)

v. Ali Paşa Çarşısı (Çok yakın ama Alan dışında)

vi. Defterdar Mustafa Paşa Camisi (Yakın ama Alan dışında)

↑ Şekil 8. Eski Kudüs Şehri (Kültür Envanteri, 2017)

vii. Yahya Bey Su Maksemi (Yakın ama Alan dışında) (*Su Vakfı*, t.y.).

3. ESKİ HALEP ŞEHİRİ (1 veya 2 eser)

Eski Halep Şehri UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 1986 yılında dâhil olmuştur. Hüsreviye Külliyesi Suriye iç savaşı sürerken 2014 Ağustos ayında maalesef tamamen yok edilmiştir. Mostar Köprüsü örneğinde olduğu gibi yine UNESCO eliyle tekrar yapılabilir.

i. Adliye-Dukaginzade Mehmed Paşa Külliyesi

- Cami
- İmarethane

ii. Hüsrev Paşa (Hüsreviye) Külliyesi

- Cami
- Medrese
- Türbe

4. ESKİ ŞAM ŞEHİRİ (2 eser)

1979 yılında Eski Şam Şehri UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne eklenmiştir.

i. Süleymaniye Camisi-Tekkiye Süleymaniye

ii. Selimiye Medresesi

5. KUDÜS'ÜN ESKİ ŞEHİRİ VE SURLARI (1 eser)

i. Haseki İmaretı-Cami-i Şerif İmaretı

Kudüs Eski Şehri ve Surları, 1981 yılında Kudüs Eski Kenti ile birlikte Lübnan'ın önerisiyle UNESCO Dünya Mirası listesine eklendi. Surlar üzerinde birçok tarihî kapı vardır. Mesela bunlardan Şam Kapısı, Kanuni Sultan Süleyman tarafından 1542 yılında,

↑ Şekil 9. Drina Köprüsü (Svilengrad24, 2023)

Kudüs Surları'nın onarımları kapsamında inşa ettirilmiştir (Şekil 8).

↑ Şekil 11. Vicenza Miras Alanı ve Palladio (UNESCO Resmi Web Sitesi t.y.).

↑ Şekil 10. Mostar Eski Şehir Bölgesi ve Mostar Köprüsü (UNESCO Resmi Web Sitesi t.y.).

Burada farklı bir noktaya dikkat çekilebilir. Kudüs'ün, Lübnan önerisi ile UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınması Türkiye için farklı bir mekanizmanın çalıştırılmasına yol açabilir. 1980, 1985 ve 1998 yıllarında Kıbrıs Rum Kesimi'ne ait 3 miras listeye alınmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin doğal ve kültürel zenginliğinin göz ardı edilmemesi adına Lübnan-Kudüs örneğinde olduğu üzere, Türkiye'nin önce geçici liste için daha sonra kalıcı liste için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni önermesi ve UNESCO'ya taşıması son derece yerinde bir girişim olacaktır.

6. BOSNA-HERSEK: VIŞEGRAD'DAKİ MEHMET PAŞA SOKOLOVIĆ KÖPRÜSÜ (1 eser)

Drina Köprüsü 2007 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne eklenmiştir. 11 gözlü köprü ile beraber tüm köy UNESCO koruması altındadır, Şekil 9. Köprü, İvo Andrić'in en ünlü romanı olan Drina Köprüsü'ne ismini vermiş ve yazar bu eserle 1961 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülmüştür.

- i. Sokullu Mehmet Paşa-Drina Köprüsü
- ii. Karagöz Mehmet Paşa-Bey Camisi, Mostar Bosna Hersek (Çok yakın ama Alan dışında)

Yine UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde 2005'ten beri yer alan Mostar Köprüsü, Bosna Hersek'in Mostar şehrinde yer alan Neretva Nehri üzerinde 1566 yılında inşa edilmiş bir Osmanlı yapısıdır. O zamanlar şehirde bulunan köprü eski olduğu için Kanuni Sultan Süleyman, Mimar Sinan'ın öğrencisi Mimar Hayreddin'in (tasarımı Sinan tarafından yapılmıştır) köprüyü yapmasını istemiştir (Necipoğlu vd., 2013).

Bilindiği üzere, 1990 çatışmasında tarihî şehrin çoğu ve şaheser olan eski köprü yıkılmıştır. Daha sonra, eski köprü 2004'te yeniden inşa edilmekle birlikte eski şehirdeki yapıların çoğu da UNESCO tarafından kurulan uluslararası bilimsel bir komitenin katkısıyla restore edilmiştir (UNESCO Resmi Web Sitesi t.y.).

Ayrıca Mostar kentinde Sinan dönemine rastlayan birçok hamam, cami, mescit ve medrese eski şehirde yer almaktadır, bakınız Şekil 10. Fakat Karagöz

Mehmet Paşa Camisi, UNESCO resmî sitesinde verilen haritada turkuaz renkle çizilen bölge içinde kaldığı için bu yazıdaki değerlendirmeye alınamamıştır.

Sinan eserlerini bu şekilde detaylıca verdikten sonra diğer mimarların eserlerini özetlemekle yetineceğiz ama konunun bu kısmının ilgili araştırmacılar tarafından incelenmesiyle onlar adına miras/eser sayısı artmasa da ilginç bağlantılar bulunacağını umut ediyoruz.

Andrea Palladio: 24 eser (2 UNESCO alanında, 1 ülke) (UNESCO Resmi Web Sitesi t.y.; Richardson, 2024)

i. İtalya Vicenza'da (8 eser) (Şekil 11):

1. Basilica Palladiana
2. Palazzo Chiericati
3. Palazzo Barbaran da Porto
4. Palazzo Thiene
5. Palazzo Valmarana
6. Palazzo Porto
7. Teatro Olimpico
8. Loggia del Capitaniato

ii. İtalya Veneto Bölgesindeki Palladian Villaları (16 eser):

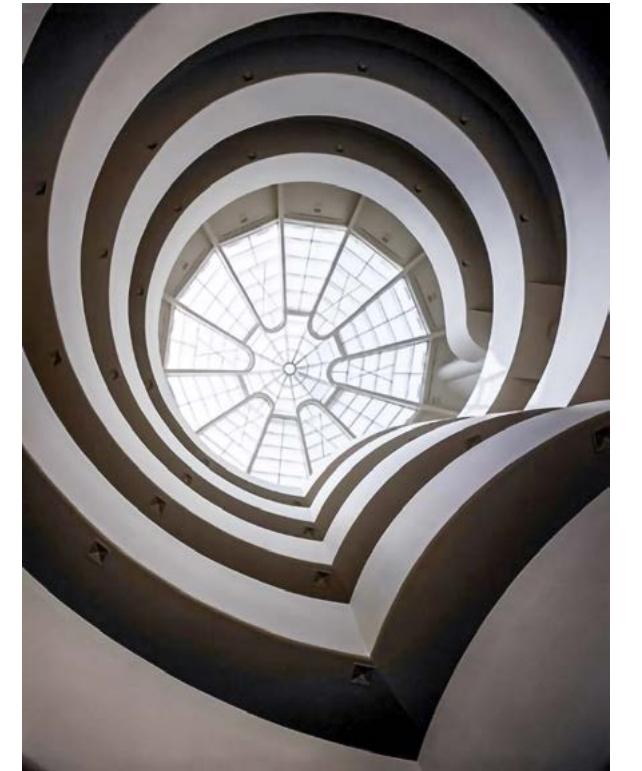
↑ Şekil 12. Notre-Dame du Haut, Fransa (UNESCO Resmi Web Sitesi t.y.)

1. Villa Almerico Capra "La Rotonda" (Vicenza)
2. Villa Trissino (Cricoli)
3. Villa Barbaro (Maser)
4. Villa Emo (Fanzolo di Veduggio)
5. Villa Foscari "La Malcontenta" (Mira)
6. Villa Cornaro (Piombino Dese)
7. Villa Pisani (Bagnolo di Lonigo)
8. Villa Gazzotti (Bertessina)
9. Villa Pojana (Pojana Maggiore)

10. Villa Godi (Lonedo di Lugo)
11. Villa Forni Cerato (Montecchio Precalcino)
12. Villa Sarego (Montecchio Maggiore)
13. Villa Thiene (Quinto Vicentino)
14. Villa Badoer (Fratta Polesine)
15. Villa Zeno (Cessalto)
16. Villa Caldogno (Caldogno)

C. Le Corbusier: 16 veya 17 eser (1 UNESCO alanı, 7 ülke) (UNESCO Resmi Web Sitesi t.y.; Choay, 2024).

Maisons de la Weissenhof-Siedlung adlı eserin Fransa-Almanya arasında ortak miras olarak kabul edildiğini belirtmekte yarar var. Dolayısıyla toplam eser sayısı değerlendirme kriterlerine göre değişebilir.

↑ Şekil 13. Wright Solomon R. Guggenheim Museum, NY (UNESCO Resmi Web Sitesi t.y.)

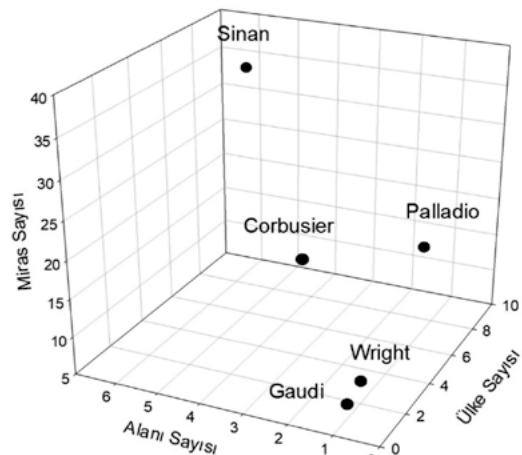
Fransa (7 eser):

1. Villa Savoye (Poissy)
2. La Roche-Jeanneret House (Paris)
3. Unité d'Habitation (Marseille)
4. Chapelle Notre-Dame-du-Haut (Ronchamp) (Şekil 12)

↑ Şekil 14. Sagrada Família, Barcelona

5. Cabanon de Le Corbusier (Roquebrune-Cap-Martin)
6. Maisons de la Weissenhof-Siedlung (Stuttgart, Almanya ile beraber)
7. Other significant buildings like La Tourette Convent and the Housing Unit in Nantes-Rezé.
 - ii. İsviçre (2 eser):
 1. Immeuble Clarté (Geneva)
 2. Villa Le Lac (Corsier-sur-Vevey)
 - iii. Almanya (2 eser):
 1. Maisons de la Weissenhof-Siedlung (Stuttgart, Fransa ile beraber)
 2. Wohnhaus Weißenhofsiedlung (Stuttgart)
 - iv. Arjantin (1 eser):
 - Curutchet House (La Plata)
 - v. Belçika (1 eser):
 - Maison Guiette (Antwerp)
 - vi. Japonya (1 eser):

↑ Grafik 1. UNESCO'da Mimarlar ve Miraslar

National Museum of Western Art (Tokyo)

vii. Hindistan (1 eser):

Capitol Complex (Chandigarh)

C. Frank Lloyd Wright: 8 eser (1 UNESCO alanı, 2 ülke) (*UNESCO Resmî Web Sitesi* t.y.; Kaufmann, 2024).

i. Amerika (7 eser):

1. Fallingwater (Mill Run, Pennsylvania)
2. Guggenheim Museum (New York City, New York) (Şekil 13)
3. Taliesin (Spring Green, Wisconsin)
4. Taliesin West (Scottsdale, Arizona)
5. Hollyhock House (Los Angeles, California)
6. Robie House (Chicago, Illinois)
7. Unity Temple (Oak Park, Illinois)

ii. Japonya (1 eser):

Imperial Hotel (Main Lobby) (Tokyo)

D. Antoni Gaudí: 7 eser: (1 UNESCO alanı, 1 ülke) (*UNESCO Resmî Web Sitesi* t.y.; Collins, 2024)

i. Barcelona (6 eser):

1. Park Güell
2. Palau Güell
3. Casa Milà (La Pedrera)
4. Casa Vicens
5. Sagrada Família (The Nativity Façade and the Crypt) (Şekil 14)
6. Casa Batlló
- ii. Santa Coloma de Cervelló (1 eser):
- Crypt of the Colònia Güell

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışma fikri, Sinan'ın doğduğu köyün içinde bulunduğu Koramaz Vadisi'nin UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer alması ve Sinan'ın ilişkilendirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Kültepe Miras Alanı ile vadiyi sadece bir yol ile ayırması ise UNESCO envanteri için son derece çarpıcıdır.

Yukarıda verilen tüm data kompakt şekilde bir grafik olarak Grafik 1'de görülebilir. Günümüze kadar dünya tarihindeki tüm mimarlar, UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde eserleri olanlar açısından incelendiğinde Sinan'ın açık ara farklı bir konumda olduğu görülebilir. Aslında, bu kıyaslamanın en rasyonel yolu Sinan'ı Palladio gibi bir çağdaşı ile kıyaslamak olmasına karşın, burada biraz daha cesur davranarak tüm mimarlar değerlendirilmiştir. Sinan, şimdilik ve hiçbir yorum katmadan, dünya tarihindeki tüm mimarlar arasında UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde en çok

Miras'a sahip olan mimardır. Bu rekorun, günümüz imkânlarına sahip bir başka mimar tarafından kırılması da mümkün gözükmemektedir. "Diledim ki bir mimar olayım, Ustalığım ile dünyada eserler bırakayım" (Necipoğlu vd., 2013) cümlesinin taşıdığı anlam bu bağlamda çok manidardır.

Kaynakça

- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü. (2014). *World heritage sites: A complete guide to 981 UNESCO world heritage sites*. Firefly Books (U.S.) Incorporated.
- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Resmî Web Sitesi*. (t.y.). Erişim tarihi 24 Ekim 2024, <https://www.unesco.org/en>
- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Türkiye Millî Komisyonu*. (t.y.). Erişim tarihi 24 Ekim 2024, <https://www.unesco.org.tr/>
- Edgar, K. (2024). Frank Lloyd Wright. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/biography/Frank-Lloyd-Wright>
- Edirne Selimiye Camii Külliyesi Yönetim Planı*. (2011). Edirne Belediye Başkanlığı.
- Françoise, C. (2024). Le Corbusier. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/biography/Le-Corbusier>
- George R., C. (2024). Antoni Gaudi. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/biography/Antoni-Gaudi>
- İstanbul Alan Yönetim Başkanlığı*. (t.y.). Erişim tarihi 24 Ekim 2024, <http://www.alanbaskanligi.gov.tr/>
- Kuran, A. (1988). Mimar Sinan'ın Camileri. *Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı çağ ve eserleri* (ss. 175-214).
- Kültür Envanteri*. (2017, Ekim 25). <https://kulturenvanteri.com/tr/>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı*. (t.y.). Erişim tarihi 24 Ekim 2024, <https://disiliskiler.ktb.gov.tr/TR-22148/unesco.html>
- Aphrodisias. (2005). *Meydan Larousse* (s. 121). Sabah Yayıncılık.
- Margaret Ann, R. (2024). *Andrea Palladio*. <https://www.britannica.com/biography/Andrea-Palladio>
- Necipoğlu, G., Arapi, A. N., & Günay, R. (with Güven, G. Ç.). (2013). *Sinan Çağı: Osmanlı İmpara-*

torluğu'nda mimarî kültür (1. baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Sinan'a Saygı. (t.y.). Erişim tarihi 24 Ekim 2024, <https://sinanasaygi.org/>

Sözen, M. (1988). *Sinan: Architect of ages*. Turkish Ministry of Culture and Tourism.

Su Vakfı. (t.y.). Erişim tarihi 24 Ekim 2024, <https://www.suvakfi.org.tr/>

Svilengrad24. (2023, Mayıs 24). <https://svilengrad24.info/>

‘Sessiz Gemi’den ‘Bu Gemi Sessiz Değil’e Yahya Kemal’den Muhsin İlyas Subaşı’na

ERDOĞAN ERBAY

Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi,
Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü

Çok çeşitli manalarla karşımıza çıkan gemi imgesi, her zaman ve her yerde bizi Hazret-i Nuh’a ve Tufan’a götürür. Tufan’dan günümüze kadar bu hususta bir hayli şey yazılıp çizildiğinden, o noktada fazla durmak niyetinde değiliz. Kısa mukaddimeden maksat, geminin büyük felâketten sırat-ı müstakim üzere selâmete doğru yol alışıını hatırlatmak, aynı zamanda gemiye, iman ve itikatları sayesinde mensubiyet ve aidiyet duyan mahlûkatın ne için böyle bir seyahate çıktıklarını ortaya koymaktır. Asırlardır, edebiyatı ve sanatı besleyen hadisenin hakikatine bir kez daha dikkat çekmektir. Gemi imgesi, edebiyatta ve sanatta diriliş ile ölümü sırtlanarak varlık gösterir. Meta seviyesine indirgenen hayatın başka pencerelerle farklı âlemlere açıldığını hesaba katmayan algının mahkûmu için paradoks görünen diriliş-ölüm birlikteliği, İslâm medeniyetinin dünya ile ahiret dengesini hangi esaslar üzerine kurduğunu gösterir. Mahlûkatın tamamı huzur ve teselli hususunda hemfikirdirler. Gemi kaptanı ülü’l-azm peygamberlerden Hz. Nuh’tur ki, sabırlı, azimli ve taahhüdüne sadakatte kavmine ve beşeriyete örnek ve rehberdir.

Nuh’un Gemisi’nden Sessiz Gemi’ye

Tufan’ın dehşetinden ve şiddetinden masun ve mahfuz kılınmışları sefere çıkaran Nuh’un (as) gemisi hem beden hem de ruhen dirileri felaha taşıyan bir vasıta. İlahî emre muhatap olduktan sonra, geminin ve halkın bulunduğu bir sahnede, korkunun sebebiyet verdiği nefes nefese bulunuş hakikatinden dolayı geminin bütünüyle sükûnetle sekînete büründüğünü söylemek ve düşünmek zor görünmektedir. Öyleyse gemi imgesinin daima ve her yerde ölümü, ölümü çağrıştıran hadiseleri ihtiva ettiği neticesi çıkarılamaz. Ancak şu gerçeği gözden kaçırmamak gerekir ki, ölüme her zaman ve şartta, büyük ve derin bir sessizlikle birlikte teslimiyet refakat eder.

Sesin olumsuzluk ekiyle geminin kaptanlığına geçtiği haberini bize Yahya Kemal vermiştir. O, önce ses’in yankısıyla insanı kuşatan sanatkâr, ardından –siz ekiyle mistik ve metafizik hatta uhrevî bir âlemde yolculuğa çıkarır. –siz eki, uçsuz bucaksız boşluğun çeperlerine tutunma çaresizliğine mahkûm ettiği insan tekini, kendi akıbetinin başında bekletir. *Sessiz Gemi* şiiri, edebiyata ve sanata ünsiyeti olsun olmasın, ömür süren herkesin gönlünde beslenir, dilinde gezer ve daima dizinde uyur. Şiirin ismi kulaklara değdiği andan itibaren giden için bilinmez, ancak kalan için sessiz bir anın senfonisi çalmaya başlar. Aynı sonun kendisi için de vuku bulup kaderin ördüğü yola revan olacağını görmek, kadehin kadehinden nasibini içmek tecelliye teslimiyet hâlidir.

Tanpınar’ın tespitiyle insan ruhuyla deniz arasındaki uygunluk keşfini gerçekleştiren ilk şair, Bau-

delaire’dir: “Denizle insan ruhu arasındaki baş döndürücü uygunluğu ilk bulan şâir Baudelaire’dir. ‘*Hür adam denizi daima seveceksin*’ diye başlayan manzumesi, bu iki sonsuzluğun en ‘surnaturel’ anlamında göz göze geldiği esrarlı bir âlemdir” (Tanpınar 1995: 302). Buradan hareketle Tanpınar, *Şer Çiçekleri* şairinin Yahya Kemal’in sanatının teşekkülüne ve vücut bulmasına ne ölçüde tesir ettiğini bilmediğini belirtir. Fakat ardından bir hakikati de ifadeden geri durmaz. Zira ona göre, Türk şiirine denizi sokarak, sonsuzluk hissini ruhumuzun aynası hâline getiren şair Yahya Kemal’dir: “Fakat muhakkak olan bir şey varsa, Türk şiirine denizi getirerek sonsuzluğu ruhumuzun bir aynası yapan ilk şâirimiz o olmuştur. Filhakika ona kadar eski ve yeni edebiyatımız için deniz, bazı mistik remizler veya hissî istiareler müstesna, Boğaz ve Kalamış kıyılarında yapılan sandal sefalarının ötesine geçmez” (Tanpınar 1995: 302).

Baudelaire ve Yahya Kemal’in denize dair şiire kattıklarını dikkate sunan Tanpınar, bu iki isme gelinceye kadar hem eski hem de yeni edebiyatımızda deniz kavramının, birtakım mistik ve hissî anlatımların ötesine geçemediğini belirtir. Hatta deniz denince Boğaz ve Kalamış sahillerindeki sandal sefalarının ötesine geçen bir manada kullanılmadığını söyler: “Bu tehlikesizliği nispetinde küçük oyunda muvaffak olan birkaç mısra şüphesiz hepimizin hatırındadır. Fakat hiçbirinde deniz deyince kafamızda ve ruhumuzda sarsılan acayip ürpermeyi bulamayız” (Tanpınar 1995: 302). Eski ve yeni edebiyatın kurduğu mısralarda deniz, insana ürperti

vermeyen ve tehlikesiz, buna karşılık oyunun küçüklüğü ölçüsünde başarılı sayılabilecek yapıların ötesine geçemez. Denizin hem gerçek hem de mecazî manasına imada, insanın muhayyilesini ve ruhunu titreten bir adıma rast gelmeyiz. İşte denizi, ferahlık verici nitelikleri, fırtınalarda âleme korku salışı, homurtuları ve sükûneti ile şiire taşıyan Yahya Kemal’dir: “İlk defa Yahya Kemal’in geniş mısralarındadır ki, çokluğun ifriti Türk dilinde nefes alır, ebedî gazabını homurdanır yahut sükûnunun ilâhî çatısını bulur” (Tanpınar 1995: 303).

Sessiz Gemi

Yahya Kemal’in şiiri, varlığın sükûta erdiği ana şahitlikle ülfete, ardından hakikati kabullenirken boyun eğişe, nihayetinde gösterilen rızaya duraktır. Şiirin başlığın dan son beytine kadar –son beyit de dâhil- kümülatif mana değeri, insan ruhuna ürperti veren sessizlikle ona eşlik eden matemin kesif havasıdır: “Zaman sürecinde akan yalnızca bir biçarelikler selidir, ancak sonsuzluk denizine kavuştuğunda soyluluk kazanır. Bu yaşam olsa olsa öteki yaşama geçiş ve uyarlanma olarak hayırlıdır. İnsan onu öylece yaşamak yerine, ölüme dönük aralıksız bir alıştırmaya, idmana dönüştürmelidir, çünkü ölüm gerçek yaşamın başladığı saattir” (Gasset 2013: 97-98). Beyatlı’nın şiiri, sessizliğin olağanüstü dalgalanmalarına insanı ikna eder. Sessizliğin kuşattığı ruhtaki akış, ebedilik denizine kavuştuğunda asıl manasını da bulmuş olur. Sermet Sami, “Kim senin engelleyemeyeceği ‘zâlim saat’ çaldığında ise Yahya Kemal yine insanı bu ‘liman’dan kalkan ‘sessiz gemi’ye bindirir!...” (Uysal 2006: 420) der. Sonsuzun içinde, sonlu

bir hayatın bittiği anda harekete hazır bir vasıtanın varlığı, sessizlik ile hareketin birbirine nasıl kapı araladığını gösterir. Zira sessizlik, her zaman mutlak manada olumsuzluk ifade etmez. Varlığını, ancak sesle somutlaştıran bir yaratılmışa sessizliğin arkadaşlığı esnasında, kalanların hürmet göstergesi, sessiz bekleyişten başka bir şey değildir. Çünkü ölüm, ‘rıhtımda kalanların’ hatıra ve hafızalarının anahtarıdır. Ömür sandığına kilitlenenler, muhayyilenin meydan yerine dökülürler. Belleğin köşe bucağına rastgele atılmış ne varsa, ölümle birlikte canlanırlar. Hayatın tabiatı gereği, tabii işleyişle tabi olunan bütün fiiller, insan zihnindeki hesap çetelesine sıralanırlar.

Şiirin tamamında hâkimiyet, sessizliğe aittir. Sessizlik, çaresizlikle birlikte kabullenmenin göstergesidir. Sessizliğin insan zihninde şekillendirdiği çerçeve, tercihlere ve farklı bakış açılarına imkân bırakmaz. Dolayısıyla sessizliğe yapılan vurgunun anaforuyla kuşatılan insan, bu noktadan itibaren her şeyden bir vazgeçiş eğilimi yaşayacaktır. Çağrışım hâlinde de olsa, hareketi besleyecek ve yönlendirecek herhangi bir kuvvetin varlığından söz edilemez. Dünyevî bütün ayrılıklar ve gidişler esnasında, sevginin ve hasretin göstergesi vücut hareketleri ortaya koyulurken, limandan ayrılan geminin yolcu/yolcuları için böyle bir tavır sergilenemez. Beytin ilk mısraındaki sessizlikle ikinci mısraındaki hareketsizlik, ruhla beden arasındaki zıtlık, ruhla beden birbirine karşı durumlarını sezdirir. Yahya Kemal, sessizlik telkiniyle yeni şey/şeyler konuşmanın önünü açmak ister. Aynı zamanda susmak, bazen şey/şeyler üzerine konuşmanın gereksizliğini de öğretir. Belki anlatılamayanı en güzel

ifade kudreti, sessizliğin kimliğine ait bir imkândır.

Onun bekleyenle yolculuğa çıkan, hareket ile durgunluk arasında kurduğu ilişki, şiirdeki asıl faaliyeti bir araya ya da bir yere toplamaktır: “Onun muhayyilesi daha ziyade hareket ve dalgalı deniz ile, koy ve körfezdeki durgun suların peşindedir. Bu sonuncular eşyanın aksini bizim için saklayan sulardır” (Tanpınar 1982: 191). Beklemekle seyahate çıkmanın buluştuğu nokta, her iki taraf için de kavuşma ümidi olsa gerek. Kavuşma, maddi olabileceği gibi, uhrevî de olabilir. Önce gelip gidenler, sonra gelenlerde mevcutturlar ve onlarda devam ederler. Biz, bizden önce yaşamışların terkibiyiz, demek yanlış olmaz: “Yakınları onları belleklerinde, duygularında, düşüncelerinde kendilerinin karmışık bir parçası olarak muhafaza ederler. İnsanlığın belleği yapılmış, üretilmiş, icat edilmiş, düşünülmüş, yazılmış, şarkılara konu olmuş her şeyi ve hatta iz bırakmayan şeyleri bile muhafaza eder. Her yerde onların mevcudiyetinin ve gidişlerinin görünmeyen izleri vardır” (Nancy 2012: 32-33).

Bekleyen gönlün çaresini de şair dile getirir. Sürekli devinimin gereklik bulduğu yerde, herkes için birbirine benzer olgular hüküm sürer. Gönlün ünsiyet peyda edip ülfet kurduğu insan ve etraf ilişkiler ağı, kader çizgisinde belirlenen sona eriş âniyle alt üst olur: “Ölen insanlar için sık sık onların gittiğini söyleriz; bu bir tür söz sanatıdır, ölmek fiilinin ve ölümün kaçınılmaz olarak barındırdığı acıyı yumuşatmanın bir yoludur” (Nancy 2012: 31). Ölüm karşısında sanatkârın takındığı tavır, ölümün, insan ruhu üzerinde uyandıracağı acıyı dayanılır hâle getirme gayretidir. Bu gayret, insandaki sonsuzluk

fikrinin beslenmesidir. Zira Yahya Kemal, Veda Gazeli’nde, ‘*Tekrâr mülâki oluruz bezm-i ezelden/Evvel giden abbâba selâm olsun erenler*’ telkiniyle, bezm-i ezeldaki bir araya gelişe göndermede bulunur. İnsanın varlığa adım attığı andan itibaren karşılaştığı hakikat, gelişle gidiş arasındaki dengedir.

Gelmek, gitmek içindir. Zira âlem bir devr-i daimdir. Daim olan, bir daha dönmemek üzere fakat birtakım hatıralar bırakarak gitmektir: “Dönüşsüzce gitmek. Ama bu ifade, ‘dönüşsüzce’, biraz olsun tüm diğer gitme biçimleri hakkında görmüş olduğumuz şeyi yineler. Asla tam bir dönüş yoktur ama aynı zamanda, geride bir şey bırakmayan ayrılık da yoktur hiçbir zaman, çünkü parçalardan ayrılırız” (Nancy 2012: 31). Beklemek, her durumda ve her anda bir ümidin yeşerebileceğine inancın sebat belgesidir: “Bizler insanız çünkü gitmekteyiz, hiçbir nihai varışın mümkün ya da vaat edilmiş olmadığını bilebileceğimiz, bilmek zorunda olduğumuz bir gidişe/yola çıkışa ayarlıyız. Yaşamaya değer bir hayatı, ancak böyle bir atılım içinde, gidişin zorunluluğu içinde -zira başka türlü sü elimizden gelmez- ve bu risk alış içinde, gidişin bahsi içinde yaşayabiliriz. Bu aynı anda hem çok zor, hem çok tedirgin edici hem de çok heyecan vericidir” (Nancy 2012:33-34).

Bu Gemi Sessiz Değil!

Subaşı’nın şiiriyle bütün seslerin susup sessizliğin çığlığına teslim olduğu ana şahadet ederiz. Herkes geminin yolcusuna değil, kendi yolculuğuna ağlar. Çünkü *Bu Gemi Sessiz Değil!* Muhsin İlyas, tek hakikati hiçbir tereddüde ve şüpheye mahal bırakmayan samimi dille ve selim kalple anlatır. Hakikat, gören göz içindir. Hallâc-ı

Mansur’un *ene’l-hak* feryadına herkes bir şey yakıştırır. Ama hakikatin mutlak oluşu mısralara şöyle yansır:

*Mansûr Ene’l-Hak söyledi
Haktır sözü hak söyledi
Nâdân mukayyed anladı
Ammâ ki mutlak söyledi*

Aslında bu gemi daima seyahat hâlinededir. Yunus’tan istiare ile iâreten sadra şifa olsun diye satıra nakşedelim:

*Benim burda kararım yok
Burdan gitmeye geldim*

Sedası felekleri sardığı müddetçe, gemi sessiz kalmayacaktır. Hz. Âdem’den beri yolcusuz kalmadı hiç. Bu yüzden olsa gerek, hep sesli yol alır, gider gelir. Dur durak bilmez. Zira ‘devre mülkten’ binenleri eksik olmaz. Tüm yolcuların biletleri ellerinde. Gemiye bininceye kadar sevap ve günah-tan kazandıkları geçiş kartlarıdır. Zira biletlerin üzerindeki damga, imza veya kaşe değişmez. Çünkü zata mahsustur. Damga, imza veya kaşe üzerinde, insanın eylediği ve eylemediği fiillerin tamamı kazılıdır. Biletlerin üzerinde ilahî damga: Menzil yolcusu. Gökten ve yerden gelebilecek her türlü afete karşı emniyetli. Bu gemiye cümle âlem biner.

Bu gemideki yolcuların imtiyazları yoktur. Business Class veya üçüncü mevki yoktur. Herkes eşittir. Pusulası Hakk’ı gösterenler bahtıyar, pusulayı şaşırانlar günahkâr. Fakat bu geminin pusulası hiç şaşmaz. Daima doğruyu gösterir. Rota her dem sırat-ı müstakime ayarlıdır.

Muhsin İlyas, İslâm’ın estetiğinden hakikatine, hakikatinden estetiğine geçişi suhuletle yapabilen bir kelâm mimarıdır. O, aynı zamanda kelâmın kuvve ile fiil

münasebetine uzanırken kuvvedeki mana ve meali, fiildeki ameliyeye aynı mana ve mealde taşımada küsuratla küsurat muvazenesini tutturan ustadır. Doğruyu doğru ifadeye doğru yoldan zerrece sapmayan bir mü’mindir. Subaşı’nın gemisi, dünya ve ahiretin meydan yeridir. Hayatla mematin, madde ile mananın, ruhla beden buluştuğu sofradır. Atlas dibalarda dem çekenlerle çula çaputa hasret, üstüne çekince toprağa maruz, altına serince rahmet damlacıklarının tenine dokunuşuna çare bulamayan, gurbet içinde gurbeti yaşayanların yüz yüze geldikleri mekândır. Maddeyi diri kılan ruha, ruhun her daim sonsuzluk arayışına ayna tutar, Subaşı. Elçi meleklerle ölüm meleğini, aralarında hiçbir ayırım yapmaksızın dost kabul eden inananların meclisini kurar, Subaşı.

Subaşı’nın gemisi, mahşer yeridir. Aynı zamanda gemi, kurtuluştur. Felaha ermek için çıkarılan yolculukta gemi, mahlûkatın tartıya çıktığı mekândır. Gemi, helâke uğramamak adına binilen yegâne vasıta. Çünkü helâke maruz kalmak, “Yaratılış itibariyle daha güçlü kılınanın” (A’raf/69) varlığıyla akıbeti ibretlik olanlar kervanına katılmaktır. Gemiye binmek, bâtılı bâtil bilip bâtıldan içtinap, Hakk’ı Hak bilip Hakk’a ittibadır. Bir de geminin kaptanı Nuh (as) ise, korku ve kedere asla mahal yoktur. Zira kaptan Nuh’un (as) yolu, Allah yoludur. Yolculuk “Ücreti Allah’a aittir.” (Yunus/72) Gemiye binmek, doğru söyleyenin sözüne kulak vermektir. Uyarıcının uyarmasına tabi olmaktır.

Subaşı’nın gemisi, imtiyazın bulunmadığı mekândır. ‘Sen aşâğıdasın, ben yukarıdayım’ ben-cilliğinin ortadan kalktığı, bir imtiyaz varsa eğer, dünyada ekip

biçtiklerinizin Gül Şehri’nin kapılarını açmasıdır. Gemiye binmek “bilgisizce davranma” (Hûd/29) sıfatından kurtuluştur. Bu gemidekiler öğüt dinler, azgınlık ve taşkınlık yapmaz. ‘Başkalarını alaya alma ki, alaya alınanlardan olmayasın’ düsturuna inkiyaddır. Geminin yolcusu olmak, cehaletin karanlığından vahyin aydınlığına yol almaktır. İnsan gemiyi, mitolojik ve efsanevî birtakım niteliklerle tasavvur etmiştir. Böyle bir tasavvur, bilinmez diyarlara, geri dönülmez memleketlere, esraren-giz hadiselerle, esrar dolu seyahatlere, aşına olunmayan varlıklara ve insanlara karşı mücadeleyi gerekli gören muhayyilenin ürünüdür. Söz konusu algı ile anlayış, modern insanın dünyasında değişikliklere uğrar. Çok farklı ve çeşitli manalar kazanarak zenginleşir. Felsefeden tasavvufa, sosyolojiden psikolojiye muhtelif sahalarda üretilen kavramlarla gemi, çok katmanlı anlamlar dizgesinde yer alır: “Hüzün diğer duygu durumları, edimler, yaptırımlarla beraber düşünüldüğünde insana dayatılmamış bir hâldir. Fakat hüznün, her insanda olduğu gibi bilhassa mü’minin ruhunda, tabiatında vardır. Ve hüznün, aynı dünya görüşüne sahip olanlar arasında paylaşılan da bir hâldir. Bu çerçevede şiirdeki varlığı ve devamlılığı da ortak duygu hâli olarak belirir” (Erbay 2021: 7).

Medeniyetimizin esaslarından biri de ölü ile dirinin, ölümle hayatın bir mekânda bulunma hâlidir. Zira dünyaya yerli, ahirete yabancı olmayan mü'min, âlemleri birbirinden farklı ve bağlantısız tasavvur edemez. Şehirler kurarken sokakla kabristanı iç içe yapılındırır. Bilir ki, hayat, ölüm sonrası dirilişe inançla mana kazanır. Yerli olmadığı âlemde ekip biçtikleri, yabancı olmadığı âlemin azığıdır. Yeryüzü mührü mimari eserleri inşa, muhtelif sembol ve figürlerle diri ile ölü arasındaki bağı muhafaza mutlaka itina gösterir. Dünya, geminin yolcu almaya hazır beklediği liman, ahiret, geminin son menzildir. O hâlde hayatı, ölüme aşinalık kesp edilen bir süreç olarak düşünmek yanlış olmaz.

Muhsin İlyas, diri ile ölünün, hayatla mematin bağlantısını, ayrılmazlık ilkesi üzerine kurar. İnsanın ruhunda saklı olan beka hissi, nesillerin birbirlerine miras bıraktıkları emanettir. Kalan, gidenin bıraktığına sahip çıkmakla yükümlü olduğunun şuurundadır. Dirileri kuşatan, korkunun ve telaşın karanlık ırmağıdır. Ölümün, kendisine de uğrayacağını derinden hisseden insanın telaşı, sessizlikle somutlaşır.

Muhsin İlyas Subaşı'nın gemisi, maddî ve dünyevî servet ile sosyal statü, mevki ve makamın insana sağladığı bütün imtiyazların ortadan kalktığı mekânın adıdır. Çünkü gemi, hak, hukuk ve adaletin eksiksiz tecelli zemini. Herkes, kesb ü kârda hanesine işlettiği hesabın muhatabıdır. Dikkat edilirse, Subaşı'nın vurgusu Kur'an-ı Kerim'de ifadesini bulan ayetlerdir: “*Artık rabbinin nuruyla yer aydınlanır, hesap kitap ortaya konur, peygamberler ve*

şahitler getirilir, insanlar hakkında doğruluk ve adalet ölçüsüne göre hüküm verilir, onlara asla haksızlık edilmez. Herkese yaptığıının karşılığı tastamam ödenir; Allah onların yaptıklarını en iyi şekilde bilmektedir” (Zümer/69-70). Subaşı'nın işareti, haksızlığa uğramadan, yargılamanın adaletle yerini bulacağı, kimsenin haksız yere cezaya çarptırılmayacağı hususudur. Mahşer, kalabalık ve toplanılacak yer ise de meydana geliş teker tekerdir. Varlık mesuliyetini ikrarda tamamen muhtar olan fert, kutsaldan dünyeviye geçişle yabancılaşmanın da kapısını aralar. Kutsal ve metafizik sahada, çerçeve ve ölçü belirleyici kaidelerin kaynağı Mutlak Yaratıcı iken; laik ve fiziki sahaya dair kaideler manzumesinin icadı ve uygulaması, insanın kendisine aittir. Sonlu olduğunu bilen insanın sonsuzluk talebi, fitrî bir hususiyyetin tahakkukudur.

Zaman, hadiselerin yaşanıyor olmasıyla kavranır. Zamandan bahsetmek, vukuuna şahadet ettiklerimizin imkânı sayesinde. İnsan, yaşayarak yerleşir, yerleştikçe alışır, alıştıkça sever. Sevdiği şeylerden ayrılma hâli, tereddüdün ve korkunun ağına yakalanma hâlidir: “Her zaman sıradan hayata yerleşmeye razı olmak ile, yaşamda en azından bir kere, titreyerek de olsa sonsuzla karşılaşmak arasında bir dengeseyiz” (Badiou 2011: 60-61). İnsanoğlu şahsî varlığı ve bedeni ile sonlu olsa da fikren sonsuzluğun peşindedir. Sonluluk olgusuna karşı somut herhangi bir tavır geliştiremese de insan, sonsuzluk fikrine kabiliyetlidir. Subaşı, insan tasavvurunda, ölüm meleğinin gelişi ile vuku bulan ölüm hakikatine dair sanatkar hassasiyetinin tecellisine özgü ve özgün fikirler

ortaya koyar. Aynı zamanda, hadisenin metafizik bağlantısına göndermede bulunarak ibret verici bir noktaya taşır. Çünkü “Her ferdin, kendi şahsına mahsus bir kıyameti vardır ki bu ‘ölüm’dür” (Şehbenderzâde F. A. Hilmi 2021: 59). Her adımda, zahirî ve fizikî açıdan fenaya doğru giden insan, sonlu ile sonsuzu ruhunda taşır. Cesedin dönüşmesine karşılık, şahsiyet sahibi ruhun hatıraları ve yapıp etmeleriyle bekası arasındaki tezadı, insan varlığında terkibe ulaştıran Subaşı, zıtları Vahdet’e taşır.

İnsanın haricindeki varlıklarda mükemmel hâlde bulunmayan şahsiyet, insanı diğer varlıklardan ayıran önemli niteliklerdendir. Çünkü insan, hisleri, istekleri, arzuları, nefretleri ve zevkleri ile farklı ve muhtar bir varlıktır. Ruhun mekânı ceset, toplanma esnasında muhtelif şekillere girer yani değişir, ruh böyle değişime uğramaz: “Fakat insan şahsiyetini cesedinde değil, ruhunda aramalıyız” (Şehbenderzâde F. A. Hilmi 2021: 62).

Muhsin İlyas, ölümü, insan ruhuna ekilmiş çekirdek olarak tasavvur eder. Zira insan ruhunda mekân tutan ölüm, ten kafesinde misafirlige başladığı andan itibaren, büyüüp gelişmeye, dal budak salmaya koyulur. Ruh emanettir. Dolayısıyla emanetin bir hukuku vardır. Ruhumuzda besleyip büyüttüğümüz ölüm, bizi sonsuzluğa taşıyan vasıta olur. “İnsan, hayvân-ı nâttıktır” hükmü, insan tarifine girildiğinde kurulan ilk cümlelerdendir. Zira tarif, insanın zahirî ve bâtinî hususiyetlerini dikkate alan bir yekûna işarettir. Nâtıkıyyet ve hayvâniyyet sıfatları, insanın bâtinî yani ruhu ile zahiri

yani sureti arasındaki münasebeti işaret ederler. Hak, zahir ve bâtinîyle insanın girdiği suretin ruhudur. İnsan, her hâl ü kârda zahir ve bâtından ibaret bir varlıktır: “Rûh ile bâkî ve kâim olan insanın sûretinden, bu sureti idâre eden rûh zâil olunca, artık o sûrete insan denilmez. Belki, insan sûretine müşâbih bir sûrettir, denilir” (İbnü'l Arabî 2020: 268).

Subaşı, geçiciliği anlatırken asrının kavram, metafor ve sembollerinden de istifade eder. Türk medeniyetinin sözlü ve yazılı, somut ve soyut kültürel değer icadının çok önemli tarafı, hakça söyleyişi ile dervişane yaşayışı, edebiyata ve sanata da yol göstermiştir. Şairin ‘devre mülk’ tabiri ile yenilediği hakikat, dünyanın ‘gelimli gidimli’ vafıdır. Yine şairin, ‘gidenlere yansak da yarınımızda biz varız’ ikazı, mezar taşlarında hep rastladığımız ‘bugün bana yarın sana, oku bana bir Fatiha’ düsturunun mısraa taşınmış hâlidir. Gidenle kalan, aynı sonun ortaklarıdır. Asırlardan beridir hikmete refakatte hiç yorulmayan ve tembellik göstermeyen ‘yalan dünya’ ve ‘konar göçerlik’ söz kümeleri, şairin mısralarında günümüz şartları çerçevesinde yeniden yapılandırılmış hâliyle karşımıza çıkar. Şaire göre, ‘göçmek için konmak’ taşınacak yükün miktarına da tesir eder. Gidenlerin bıraktıkları, ondan önce yola revan olanların emanetleridir. Her giden, yarına bırakır. Kalanların bekledikleri, sadece kendi sıralarıdır.

Gemi, bir metafor olarak hem ölümü hem de dirilişi kuşatan, fizik ve metafizik açıdan, ibresi sonsuzluğa ayarlı yolculuk vasıtasıdır. Dünya nokta-i nazarından bakıldığında gemi, denizin ortasında

sessiz sedasız yol alan, çoğu zaman yolcu namına kimsenin görünmediği, imkânlarda ve imkânsızlıklarda kendi kendine yetebilme kabiliyetine sahip tek başınalığın sembolüdür. Hadiseye, ahirete taalluk eden tarafıyla yaklaşıldığında gemi, insanın yeryüzü yürüyüşüne başladığından beri, ruhun şahsiyetine binaen, canları tek tek ve biricik olarak menzil-i maksûda emniyetle ulaştıran teşekkülün adıdır. Ölüm, ruhun hürriyetidir. Ölüm, herkes için adaletin eksiksiz tecellisidir. Ölüm, varlık için eşitliğin kusursuz hâlidir.

Yahya Kemal’in *Sessiz Gemisi*, hadiseyi estetik ve poetik bir zeminde ele alır. Mahlûkat için tek hakikat olan ölümün vukuu azametli, sonrasının bilinmezliği açısından kederlidir. Yerle gök arasında ebedî ayrılığı ve sonsuzluğu ifade eden kavramları tercihle, hüznü merkeze yerleştirir. Hatırlarla yaşamayı, ömrün bahtiyarlığının yegâne şartı olarak gören Beyatlı, haz almayı hayatın esas zevkleri arasına yerleştirir. Giden ile kalanların toplandıkları yer, daima ayrılığı, uzaklaşmayı temsil eden, rıhtımdır. Çünkü rıhtım, yalnızca suyla ülfeti bulunan vasıtalarla mahsustur.

Muhsin İlyas’ın *Bu Gemi Sessiz Değil* şiiri hadiseyi, hayatta gerçekleşme şekline uygun süssüz, sade ve sürecin tabiiiliği içinde tasvir eder. Gelişten maksat, davanın erliğine talip olmak, talebi hakkıyla yerine ikame etmektir. Subaşı’nın kurduğu denge, gelişle gidiş arasında geçen sürenin, ‘belâ’ ahbine muvafakat ile yaşanıp yaşanmadığı hakikatine matuftur. Subaşı’nın şiiri hem ilahî hem de beşerî dinlerin ve öğretilerin, ruh terbiyesi hususunda esas kabul ettikleri

ilkeleri ve telkinleri, sebep-sonuç ilişkisi çerçevesinde anlatır. Anlatım şiirin ritminde, gelişle gidişin hukukuna uygunluk açısından mükemmel bir akışla sıralanır. Şiir, ‘olmak ya da olmamak’ ihtimali arasında kalmaz, olmak için usul ve erkân öğretir.

Kaynaklar

- Badiou, Alain (2011). Sonlu ve Sonsuz, (Çev. M. Erşen), Monokl Yayınları, İstanbul.
- Beyatlı, Yahya Kemal (2009). Bütün Şiirleri, Yahya Kemal Enstitüsü Neşriyatı, İstanbul.
- Erbay, Nazire (2021). Osmanlı Şiirinde Hüznün Poetikası, Paradigma Akademi Yayınları, Çanak-kale.
- Gasset, y Ortega (2013). Tarih-sel Bunalım ve İnsan, (Haz. ve Çev. N.G. Işık), Metis Yayınları, İstanbul.
- İbnü'l Arabî (2020). Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi – 1, Ter. ve Şerh: A. A. Konuk, (Haz. M. Tahrallı-S. Eraydın), M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Kur'an-ı Kerim Meâli (2012). Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Nancy, Jean-Luc (2012). Gitme/Yola Çıkış, (Çev. M. Erşen), Monokl Yayınları, İstanbul.
- Şehbenderzâde Filibeli Ahmed Hilmi (2021). Üss-i İslâm, (Haz. H. Yavuz), Büyüyenay Yayınları, İstanbul.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (1995). Edebiyat Üzerine Makaleler, (Haz. Z. Kerman), Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (1982). Yahya Kemal, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Uysal, Sermet Sami (2006). Yahya Kemal Beyatlı, Bilge Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul. ■

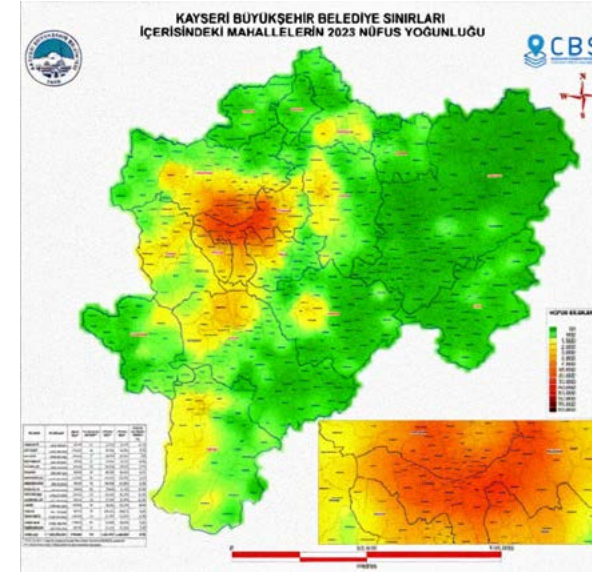
Kayseri'deki Yeşil Alanlar ve İklim Değişikliğine Etkisi

MUSTAFA TÜRKMEN

21. yüzyıla, milenyuma giriyoruz, kıyamet yakın, küresel ısınma var, ozon tabakası deliği büyüyor, iklimler değişti, felaketler çoğaldı gibi yaygaraların koparıldığı çağa gireli 24 yıl oldu. Bilindiği ve yaşanıp görüldüğü gibi kâinatta konulmuş muhteşem bir nizam yani kader var. Kur'an'da Mülk suresi 3-4. ayetlerde “Yedi göğü birbiriyle tam bir uygunluk içinde yaratan O’dur. Rahmân’ın yaratışında hiçbir uyumsuzluk göremezsin. Gözünü çevir de bir bak, bir bozukluk görebiliyor musun? Sonra gözünü tekrar tekrar çevir de bak; (kusur arayan) göz aradığını bulamadan bitkin olarak sana dönecektir.” diyor. Bizim de içerisinde oldu-

ğumuz galakside, mavi gezegen olarak adlandırılmış dünyamızın ve atmosferinin kendine has bir düzeni var. Ancak yine ayetlerde belirtildiği gibi insanoğlu kendi eliyle bu düzeni bozuyor. İşte çağımızda iklim değişikliği olarak adlandırılan bu durumun sebeplerinden biri olan yeşil alanlar ile ilgili Kayseri’imizde durum nedir gelin bir göz atalım:

Kayseri; İç Anadolu’nun güney bölümü ile Toros Dağlarının birbirine yaklaştığı bir yerde, Orta Kızılırmak bölümünde yer alır. Kayseri şehir merkezinin deniz seviyesinden yüksekliği bin metre iken doğuya doğru gittikçe 2 bin metre yüksekliğe kadar yerleşim alanları bulunmaktadır ve en yüksek dağı 3916 metre yüksekliğindeki Erciyes Dağı’dır. Aladağ (3.735 m), Dumanlı Dağları (3.024 m), Binboğa Dağı (2.856 m), Hınzır Dağı (2.500 m), Bakırdağ (2.462 m), Tahtalı Dağı (2.100 m), Soğanlı Dağı (2.100 m), Rostan Dağı (2.100 m), Beydağı (2.054 m), Kızılviran Dağı (1.950 m), Aygörmöz Dağı (1.950 m), Hodul Dağı (1.937 m) ve Koramaz (1.900 m) Dağı da diğer önemli dağlarıdır.

KAYSERİ YÜZ ÖLÇÜMÜNÜN ARAZİ DAĞILIMI

Kayseri’imiz en uzun mesafe olarak kuzeydoğu-güneybatı ya da doğu-batı, kuzey-güney istikametinde 200 km uzunluğa ulaşıyor, zihnimizde tam oturması için söylüyorum, aslında dikdörtgen şekline daha yakın bir il sınırlarımız var ancak girintili çıkıntılı durumundan dolayı uç kısımları değil de ortalama bir

uzunluk ölçüldüğünde, doğu-batı istikametindeki mesafede 140 km ve kuzey-güney 140 km aldığımızda 17 bin km² yüz ölçümü var. Bu 17 bin km²lik alanın tam ortasında da kuzey-güney istikametinde 13 km, doğu-batı istikametinde 33 km uzunluğunda olmak üzere elips şeklinde toplamda 330 km²lik alanda dev Erciyes Dağı bulunmaktadır. 1,5 milyonluk nüfusun 5/6’sı (6’da 5’i) 41kmx42km=1722 km²lik alan olan merkezde yaşarken geriye kalan 250 bin kişi ise bu alanın tam 10 katı büyüklükteki kırsal alanda yaşamaktadır. Merkezdeki bu yoğunluk ve yapılaşma hava kirliliğinden atmosfer sıcaklığına, ulaşımdan yaşam tarzına, bitki örtüsünden iklim değişikliğine birçok alanı etkilemektedir.

Kayseri’de yarı kurak iklim özelliği bulunmakta, yani karasal iklim hüküm sürmekte olup yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır. Yüksek yerlerde ise yayla iklimi hüküm sürer. Yıllık sıcaklık ortalaması 10,6 C°’dir. Son 10 yıllık yağış ortalaması 424,6 kg/m²’dir. Yağışların büyük bir bölümü ilkbahar aylarında düşmektedir.

Camız Gölü, Çöl Gölü, Sarıgöl, Yay Gölü ve Tuzla Kayseri’nin önemli gölleridir. Bunların yanı sıra; Ağcaşar, Akköy, Kovalı, Sarımsaklı, Selkapanı, Bahçelik, Sarioğlan ve Yamula barajları ile Efke, Karakuyu, Şihli, Tekir ve Zincidere çeşitli büyüklüklerde barajları ve göletleridir. Ayrıca Develi Gümüşören barajlarını ve Erciyes’teki Tekir ve Öküz Çukuru ile Pınarbaşı Panlı göletlerini de unutmayalım.

Kızılırmak Nehri’nin 128 km’lik bölümü Kayseri il sınırları içerisinde yer almaktadır. Kızılırmak’ın kolları olarak Sarımsaklı Suyu (55 km), Kesdoğan Suyu (48 km) ve Değirmendere Suyu (32 km) bulunmaktadır. Zamantı (250 km) ve Sarız Çayı (60 km) Seyhan Nehri’nin kolu durumundadır. Develi Ovası (bin km²), Sarımsaklı Ovası (300 km²), Karasaz Ovası (80 km²) ve Palas Ovası (50 km²) Kayseri sınırları içinde yer alan ovalardır. İlimiz toprakları genel olarak tarıma elverişlidir.

İlimiz ile ilgili bu temel bilgilerden sonra gelelim bu mevcut durumu biz yaşayanlar olarak nasıl kullanmaktayız...

Bu alanların içerisinde tarımla ilgili bölümler, ekilen ürüne göre (çok yıllık-tek yıllık bitkiler) bir şekilde hava kirliliğine ve iklime etki ediyor. Dikilmiş olan meyve ağaçları ya da kerestelik ağaçların oksijen ve karbondioksit dengesine ve mikro klima oluşturmaya etkisi de göz ardı edilemez.

ARAZİ DAĞILIMI (Hektar)		TARIM ARAZİSİNİN* DAĞILIMI (Hektar)	
Tarım Alanı*	603.066	Sulanan Alan	199.851
Çayır ve Mera Alanı	619.984	Sulamaya Elverişli Alan	242.192
Orman ve Fundalık Alanı	166.860	Hiç Sulanamayan Alan	161.023
Tarım Dışı Alan	307.098	TOPLAM TARIM ALANI	603.066
TOPLAM ALAN	1.697.008	Tarım Arazilerinin Kullanımı	% 75,06 % 5,91 % 3,28 % 15,75 Tarla Bitkileri Sebze Üretimi Meyve Üretimi Nadas

*Kayseri, Türkiye **tarım alanı** sıralamasında 6. sırada; Türkiye **üretim miktarı** sıralamasında ise 5. sırada yer almaktadır.

Bir şehirdeki yeşil alanlar değerlendirilirken aktif yeşil alan pasif yeşil alan şeklinde bir ayrım söz konusu. Aktif yeşil alan deyince de akla hemen herkese açık park bahçeler ve mesire alanları geliyor. Geriye kalan, insanların kullanımına direkt açık olmayan veya sınırlı

↑ Bünyan Gergeme

olarak kullanılabilen yeşil alanlar da pasif yeşil alanlar oluyor. Kayseri'mizin planlama şeklinde bulvarların ortasında refüjler bulunuyor ve bu orta refüjlerin çoğunda da malumunuz ağaçlar ve çim yeşil alanlar bulunuyor. Hem de azımsanamayacak miktarda; yaklaşık 100 bin metre² çim ekili alana sahipler ve yol boyunca 80 bin adet de ağaç mevcut.

Şehrin yeşil alanlarını artırma sürecinde tüm resmî kurumlar üzerine düşeni yapmaya çalışmakta. Tabii başta Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, Çevre Bakanlığı, belediyeler, karayolları ağaçlandırma çalışmalarına tüm hızıyla devam ediyorlar. Devletimizin belirlediği üzere her yıl 11 Kasım Millî Ağaçlandırma Günü'nde tüm Türkiye'de ağaçlandırma çalışmaları yapılırken Kayseri'mizde de bilindiği gibi son dört yıldır Kocasinan Yamula Barajı ortasında kalan Kuşçu adasında Milli Ağaçlandırma Günü yapılmakta. Büyükşehir belediyemiz kırsaldaki 11 ilçede belediyelerle birlikte belirlediği alanlarda ağaçlandırma çalışmalarına devam ediyor, ilçe belediyelerimiz de ayrıca

kendi çapında bölgesindeki ağaçlandırma alanlarına her yıl bahar ve sonbaharda ağaç dikiyor.

Kütlelerinin oluşturduğu hacim nedeni ile dağlar, Kayseri'de Erciyes Dağı başta olmak üzere, su kaynaklarının asıl müsebbibidir. Dağlardan eriyen karların oluşturduğu ırmak, dere ve çaylar ile bunların oluşturduğu doğal ve yapay (baraj ve bentler) göller bölgenin su ihtiyacını giderdiği gibi iklimine, dolayısıyla da habitatına etki eder. Bu sulak alanların çevre düzenlemesi kapsamında çalışıldığında ortaya güzel mesire alanları ve parklar çıkıyor.

Kocasinan Belediyesinin Barsama bölgesindeki düzenlemesi, Bünyan su kaynağının hemen çıkışındaki

↑ Akkışla Kesdoğan su kaynağı mesire alanı ve ağaçlandırma çalışması

park düzenlemesi ve son zamanlarda Talas Belediyesinin Zincidere'de komando tugayı üzerindeki göletin çevresindeki yaptığı düzenlemeler bu konuyla ilgili güzel örnekler olarak verilebilir. Yine Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılp kırsaldaki ilçe belediyelerine teslim edilen; Pınarbaşı Bahçecik Barajı kenarı yamaçtaki Toki konutları yanı mesire alanı, Özvatan ilçesine ırmak tarafında giriş bölümüne yapılan park, Yeşilhisar ilçemizi kuş bakışı izleyebildiğimiz Millet Bahçesi parkı, Akkışla ilçesi Kesdoğan mesire alanı, Bünyan cezaevi ileri Gergeme kaynak su çevresi park da güzel örneklerden.

İLÇE BELEDİYELER YEŞİL ALAN MİKTARLARI VE PARK ADETLERİ

Belediyeler	Toplam Yeşil Alan (m ²)	Park Bahçe Sayısı	Park Bahçe Alanı (m ²)
Büyükşehir Belediyesi	11.321.045	31	2.940.000
Melikgazi Belediyesi	4.999.618	990	4.057.784
Kocasinan Belediyesi	2.784.876	609	2.279.468
Talas Belediyesi	1.488.400	256	953.400
Develi Belediyesi	1.579.153	83	301.485
Pınarbaşı Belediyesi	147.000	50	69.000
Özvatan Belediyesi	608.894	20	511.148
İncesu Belediyesi	501.000	50	470.000
Felahiye Belediyesi	123.230	10	25.430
Tomarza Belediyesi	98.911	11	43.077
Hacılar Belediyesi	1.894.250	19	260.000
Bünyan Belediyesi	439.670	16	396.670
Yeşilhisar Belediyesi	147.100	3	47.100
Sarız Belediyesi	43.995	4	13.995
Yahyalı Belediyesi	303.084	15	38.803
Sarıoğlan Belediyesi	102.200	9	62.000
Akkışla Belediyesi	67.200	6	19.200
Toplam	26.649.626	2182	12.488.560

Nüfus: 1.445.683

Kişi Başı Yeşil Alan Miktarı (m²): 18,43

Veriler incelendiğinde ve komple Kayseri mücavir alan sınırları düşünüldüğünde Büyükşehir Belediyesi ve 16 diğer ilçe ile birlikte toplamda 26 milyon m²'nin; 12,5 milyon m²'sinin aktif yeşil alan, 7,5 milyon m² kent içi orman alanı, 4 milyon m² mezarlıkların alanı ve 1 milyon m² de pasif yeşil alan olduğu görülmektedir. 12,5 milyon m² aktif yeşil alanın 3,5 milyon m²'sinin mesire alanı ve toplam adedi 2182 olan park bahçe alanları olduğu anlaşılmaktadır. Bu sayılar ve temsil ettiği alanlar gerçekten muhteşem.

KAYSERİ GENELİ YEŞİL ALANLAR TABLOSU

Park ve Yeşil Alanlar	Büyüklüğü (m ²)	Adet
Aktif yeşil alan (park, çocuk bahçesi, oyun alanı, meydan)	11.005.050	2.182
Semt spor alanı	677.430	670
Botanik parkı	-	-
Mesire yeri / piknik alanı	3.616.874	24
Rekreasyon	1.147.533	27
Hayvanat bahçesi	185.000	2
Fuar, panayır ve festival alanı	113.150	1
Hipodrom	-	-
Ağaçlandırılacak alan	7.688.527	194
Kent içi orman alanları	2.282.245	16
Mezarlıklar	4.143.922	277
Pasif yeşil alan (orta refüjler, kavşaklar)	1.132,792	

Kayseri Büyükşehir Belediyesinin bilindiği gibi büyük çapta olan; Beştepeler, Kıranardı Kent Ormanı, Erciyes ve Sarımsaklı Barajı mesire alanları, Kadir Has Parkı, meydanda Mimar Sinan Parkı, İnönü parkları ve Boğazköprü'den Eski Terminal'e kadar olan sağlıklı yeşil alanları var. Bu alanlarda; parklarda toplam 80 bin adet, mesire alanlarında 17 bin adet, ağaçlandırma alanlarında 800 bin adet, orta refüjlerde 33 bin adet olmak üzere toplam 930 bin adet dikilmiş, büyümüş ağaç ve çok çeşitli çalı türü çok yıllık süs bitkisi mevcut. Ayrıca, 30 bin adet ağaç, 140 bin m² çim ekimi, 150 bin çalı türü çok yıllık süs bitkisi, 2 milyon 400 bin adet mevsimlik çiçek, 600 bin adet lale, sümbül ve nergis gibi soğanlı bitkiler her yıl alanlara ekilmekte ve dikilmektedir. Büyükşehir Belediyemiz, Çevre Bakanlığı ile birlikte yaptığı çalışmayla Erciyes Tekir Göleti'ne varmadan sol yamaçta 1000 m² alanda 180.000 ağaç dikerek 2024 yılında şehrin ağaçlandırılmasına çok önemli bir katkı sağlamış oldu.

2024 yılında faaliyete geçen, Büyükşehir Belediyesinin yaptırdığı Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi; 1.260.000 m² olan toplam alanının yarısı çim ekili yeşil alan, içerisinde 20 bin adet dikili ağaç ve 40 bin m² alana sahip yapay gölet ile şehre hem oksijen hem imaj açısından ayrı bir hava katıyor. Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçemizin özelliklerini yazmaya başlasam bu makale buna yetmez, o nedenle bizzat ziyaret ederek yerinde görmenizi tavsiye ediyorum.

Kocasinan Belediyesine ait Barsama mesire alanı, Erkilet Kuşçu Mahallesi'ndeki Kuşçu adası ve civarında o bölgenin Taşhan mevkiinde ağaçlık alanlardaki mesire alanları, Kocasinan Belediyesine ait yine Erkilet Hıdırellez Tepesi'ndeki Millet Bahçesi'nin küçük olmasına rağmen muhteşem Kayseri manzaralı parkı; Melikgazi Belediyesinin Hisarcık'taki ve Gesi'deki mesire alanları merkezdeki nefes alma yerleri olarak hizmet vermektedir. Özvatan ırmak tarafı girişinde Büyükşehir Belediyesinin düzenlediği güzel bir park var, ayrıca Özvatan'ın ormanları malumunuz meşhur, orada üretilen çam balına coğrafi işaret alındı. Develi Belediyesinin Aksu mevkiinde yıllar öncesinde Saray Halı'yla ve büyük işletmelerle ağaçlandırdığı alan, Büyükşehir Belediyesi ve Develi Belediyesi işbirliğiyle mesire alanına dönüştürüldü. Yine Develi Belediyesinin Develi Kalesi yolu üzerindeki mesire alanı ile Devali Türbesi çevresi Çanakale Şehitleri Anıt Parkı ve Aygözme yolu üzeri düzenlediği park da Develi'ye nefes aldirmakta, ayrı bir hava katmaktadır. Yahyalı merkezinden geçen kanalın her iki yanına güzel düzenleme yapıldı ve şimdi de Ağcaşar Barajı çevresi ağaçlandırılıyor, Belediye yeni dönemde bu bölgeyi mesire alanı olarak düzenleyeceğini duyurdu. Tomarza'nın Develi çıkışında küçük bir ormana dönüşmüş olan alanın düzenlenmesi konusunda önceki dönem Belediye Başkanı ve Sarioğlan Belediye Başkanı da Sarioğlan Barajı çevresi alanın düzenlemesi için büyük gayret sarf etmişti, Büyükşehir Belediyemiz de gündemine aldı.

Büyükşehir Belediyesinin 2029'a kadar yapmayı planladığı; Keykubat Şeker Tepeevler'de ağaçlandırması yapılmış alanın, Belsin Yılanlı Dağı, Deliçay, Erkilet mesire alanlarının düzenlemeleri yapılınca ve yeni ağaçlandırma alanları oluşturulunca, Talas

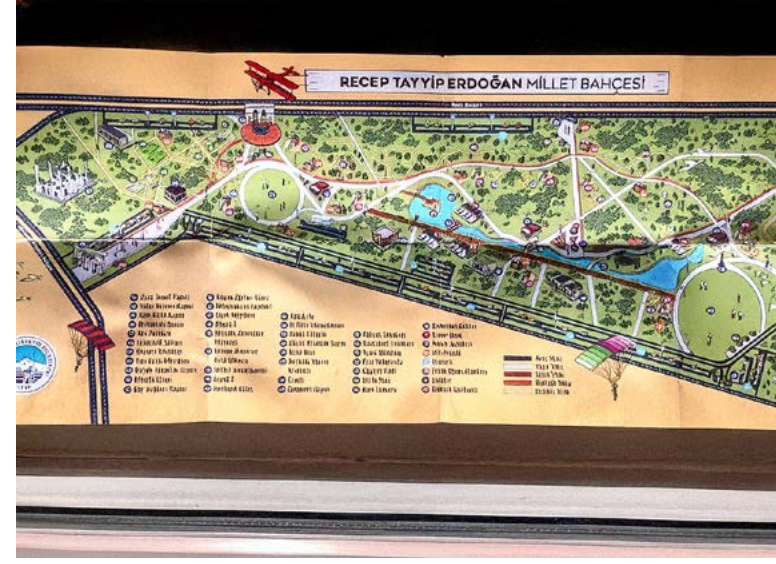
Millet Bahçesi hizmete girince şehrin iklimi, çehresi ve havası daha da güzelleşecektir.

Dünyada kurulu muhteşem bir nizam var, bilindiği gibi atmosferdeki oksijen-karbondioksit oranları ve yeryüzüne yıllık inen yağış miktarı belli. Tüklenen oksijeni çoğaltan, balta girmemiş ormanlardan okyanuslardaki planktonlara kadar güzel kaynaklar olmakla beraber, son zamanlarda egzoz dumanları, fabrika bacaları, binaların ısınması derken karbondioksit oranında da büyük artış var. Hatta bu sebebi bahane ederek ineklerin gaz çıkarmaları nedeniyle atmosferde dengesizliklere neden olduğunu ileri sürenler oldu. Herkesin bildiği bilimsel bir gerçek var: Fotosentezle tüm bitkiler gündüz atmosfere oksijen veriyor. Biz de bu nedenle şehirlerde ağaçlandırma, yeşillendirme çalışmalarına büyük önem vermeliyiz.

Belediyeler imar planında ağaçlandırma alanı ya da yeşil alan gözüken yerleri, mülkiyet durumlarına göre mümkün olduğunca ağaçlandırmaya ve çim ekmeye, park gibi düzenlemeye çalışıyor. Büyükşehir Belediyemizin kırsaldaki 11 ilçede başlattığı ağaçlandırma alanları bu açıdan çok önemli. Kırsalda köylerde genelde de böyle yerler çeşme veya türbe çevreleri oluyor. Çevre Bakanlığına bildirilmiş olan Kayseri ile ilgili aktif-pasif birlikte kişi başı yeşil alan miktarı 18,43 m²; aktif yeşil alan dediğimiz direkt umumi olarak herkesin kullanabildiği park bahçe alanlarındaki kişi başı yeşil alan ise 7.4 m²dir.

Malumunuz kıyamet kopuyor olsa da elindeki fidanı dik hadis-i şerifi, zaten yeşillendirmenin önemini anlatıyor. İlimiz deniz seviyesinden bin metre yükseklikte başlıyor ve doğuya doğru yükseliyor; önce Pınarbaşı'nda 1500 metreye ulaşıyor, daha sonra Sarız'da 2 bin metreyi geçiyor. Kırsal yerleşimin çoğunluğu düz alanlarda tarım yaparken, tarıma elverişsiz alanlar ise imar planlarında hazineye ait mera ve ağaçlandırma alanları olarak ayrılmış. Ağaçlandırma yapılırken, çıplak köklü ağaçlar sadece bahar ve sonbaharda dikilebilirken tüplü ağaçlar ise her mevsim dikilebiliyor. Belediyeler imar planında ağaçlandırma alanı ya da yeşil alan gözüken yerleri mülkiyet durumlarına göre mümkün olduğunca ağaçlandırmaya ve çim ekmeye, park gibi düzenlemeye çalışıyor. Kayseri'nin batıdan girişinde Boğazköprü civarında her bölgede kurumların tabelaları var, yamaçlar kurumlar tarafından her yıl ağaçlandırıldı.

Türkiye'mizde 90'lı yıllarda ağaçlandırma ile ilgili öne çıkan en önemli sivil toplum örgütlerinden birisi

bilindiği gibi TEMA Vakfı idi ve bunun Kayseri versiyonu ise KAYEMA oldu. Daha sonra Kayseri'de İÇEM Vakfı da kuruldu dolayısıyla bu vakıflar aracılığıyla Kayseri'mizde birçok bölgede ağaçlandırma çalışmaları yapıldı ve hâlâ da devam etmekte.

Kayseri'de 60 kilometrelik uzunluğu ile Yamula Barajı, Erciyes Tekir ve Kıranardı göletleri, Sarioğlan, Pınarbaşı Bahçecik, Yahyalı Ağcaşar, Soğanlı Yeşilhisar ve İncesu barajları iklimin yumuşamasına sebep oldu. Artık bölgemizde fındık, kivi, incir ve hünnap gibi birçok bitki türü uyum sağlayarak meyve bile veriyor. Nitekim tarihî verilerden Erciyes Dağı'nın eskiden ormanlık alan olduğu, hatta çok değil 40-50 yıl önce dağın çevresindeki yerleşim alanlarında yaşayanların yakacak ihtiyaçlarını Erciyes Dağı'ndan karşıladıkları bilinmektedir.

Kayseri'mizin karasal iklime sahip olması nedeni ile yaz aylarında tam da ağaçların ve yeşil alanların suya ihtiyacı olduğu dönemlerde yağış olmamakta, bu nedenle mecburen destek sulama gerekmekte olup ihtiyaç duyulan su da mecburen sondaj kuyuları marifeti ile yer altından sağlanmaktadır. Sulama için kullanmak üzere sadece merkezdeki belediyelere ait Büyükşehir 110 adet, Melikgazi 160 adet, Kocasinan 175 adet, Talas 35 adet olmak üzere toplam 480 adet sondaj ile aktif yeşil alanların sulaması yapılıyor. Dolayısıyla başta da belirttiğimiz gibi iklime bağlı var olan su döngüsü; yeşil alanların azalması ya da artmasına, yeşil alanların varlığı da iklime etki ediyor. Bize düşen kâinatta var olan bu muhteşem dengeyi bozmamak için gayret göstermektir. ■

Küllerinden Doğan Bir Cumhuriyet'e İktisadi Katkılar Sunan Kayserili Bir İş İnsanı: Nuh Naci Yazgan

TANER GÜR
Dr.

Dünya tarihi üzerinde büyük izler bırakan Osmanlı İmparatorluğu dağılmaya yüz tutarken yine genel Türk tarihinde olduğu gibi köklerin izinde yeni bir devletin temelleri atılmaya başlanmıştır. Bu manada emperyalizme karşı tam bağımsızlık parolası ile Anadolu'dan M. Kemal (Atatürk) önderliğinde millî bir direniş ve mücadelenin kıvılcımı çakılmış oldu. Yokluklar içindeki Anadolu'da dönemin önde gelen vatansever bürokratları, toplum önderleri ve benzeri iş adamları bu kurtuluş hareketini desteklemişlerdir. Bu hareketin strate-

jik merkezlerinden biri olan Kayseri şehri ve bu şehrin öne çıkan ismi olan iş insanı Nuh Naci Yazgan Bey, Millî Mücadele'nin dikkat çeken unsuru olmuştur. Bu çalışmada Nuh Naci Bey'in hayatı, Millî Mücadele yılları ve sonrasındaki dönem faaliyetleri üzerine genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Nuh Naci Bey, 1885'te günümüz Kayseri-Melikgazi ilçe sınırları içinde bulunan Tutak Mahallesi'nde İbrahim Hakkı Bey'in oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Temel eğitiminin akabinde Ticaret Lisesinden mezun olmuş ve sonra Kayseri Baruthane'de kâtip olarak işe başlamıştır. Yaptığı işe binaen halk arasında "Kâtipzade" sıfatıyla anılan Nuh Naci Bey, bir dönem de Kayseri Lisesinde (İdadi) güzel yazı dersleri verdi. Ticari zekâsıyla öne çıkan N. N. Yazgan, halıcılık ve hayvancılık yaparak geçimini sağladı. Osmanlı'nın son dönemlerinde o da tüm vatanseverler gibi kurtuluş çareleri üzerine mesai harcamaktaydı. Nihayet Atatürk'ün de dikkatini çekmiş ve Atatürk, ülkenin içine düştüğü durum hakkında kendisine Ocak 1919'da (h. 1335) bir mektup yollayarak Kayseri ahalisinin desteğini amaçlamıştır.¹ Anadolu'nun düştüğü kötü vaziyeti iyi gören Nuh Naci Bey, tüm imkânlarıyla Atatürk ve Millî Mücadele'ye destek verenlerin safında çekinmeden yer almıştır.

Millî Mücadele'nin canlandırılmaya çalışıldığı günlerde dönemin temayüz etmiş şahsiyetlerinden Kalaçzade Ahmet Hilmi Bey ve Ömer Mümtaz İmâmzade Beyler ile birlikte Sivas Kongresi'ne (4-11 Eylül 1919) Kayseri delegesi olarak katıldı.

Yola çıkan heyet deri ve buğday tüccarları rolüne bürünmüş, büyük bir gizlilik içinde gecikmeli de olsa Sivas'a varıp M. Kemal Paşa ile görüşmüşlerdi.² Akabinde Nuh Naci Bey, Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurucusu ve Yönetim Kurulu Üyesi oldu. Cemiyetin Kayseri'deki şube yeri Cumhuriyet Meydanı'ndaki Saat Kulesi'nin altı olmuştur. Önemli kararların alındığı kongre dönüşü Nuh Naci Bey halkın işgallere karşı protestolarda bulunması, haksızlıklara boyun eğilmemesi, direniş ruhunun canlı tutulması ve başta azınlıkların başlattığı isyanlara karşı can-mal güvenliğinin sağlanması için gönüllü savunma birliklerinin kurulmasına öncülük etti. Millî

↑ Nuh Naci Yazgan Bey'in TBMM albümündeki fotoğrafı, Ankara 2010, C. I, s. 106.

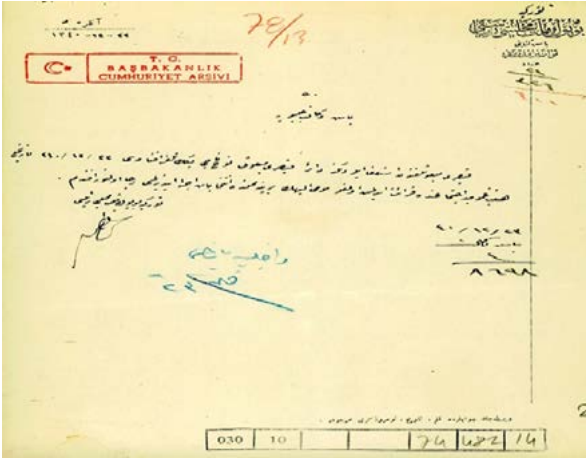
uyanışın tüm halka duyurulması amacıyla maddi-manevi olarak desteklediği Erciyes Gazetesi'nin yayın hayatına girmesini sağladı.

19 Aralık 1919'da Sivas'tan Kayseri'ye gelen Atatürk'ü karlı ve soğuk bir hava olmasına rağmen halk Çifte Kümbetlere kadar gelip karşılamış ve heyetten Rauf (Orbay) Nuh Naci Bey'in evinde kalırken Atatürk ile diğer yol arkadaşları İmâmzade Reşit Bey'in evinde konaklamışlardır. Daha sonra Yazgan, 1924 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne II. Dönem Kayseri Milletvekili olarak girdi.³ Bu süreçte ülke askerî olarak kurtuluş mücadelesini vermiş lakin iktisadi olarak çok kötü bir süreçten geçmekteydi. Türkler bilhassa erkek iş gücünü askerî anlamda Millî Mücadele'ye sevk ettiği için ticaret, ekonomi ve üretim gibi

¹ MSB-TSK ATASE Arşivi: 110-9-1-11 / 2-0-91; <https://www.nny.edu.tr/?p=content&cid=29> (Erişim tarihi: 10.12.2024)

² F. M. Sancaktar, "Sivas Kongresi (4-11 Eylül 1919) Delegelerine Dair Bazı Tespitler", *Turkish Journal of History (Tarih)*, 71 (2020/1): 473-496; K. Göde, "Atatürk'ün Kayseri'yi Ziyaretleri" Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, x (1994/28): 49-54.

³ TBMM Albümü, Ankara 2010, C.I, s. 106. (<https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/Yayinlar/Dosya/9a9ef440-bbe-b-409d-87ca-ddd3cdf5da65.pdf>) (Erişim tarihi: 10.12.2024). Atatürk Kayseri'yi toplamda 5 kez ziyaret etmiştir; 1. ziyaret 19 Aralık 1919; 2. ziyaret 13 Ekim 1924'te eşi Latife Hanım ile birlikte 2 gece kalmış ve Kayseri Lisesine gidip eğitim-öğretim hk. incelemelerde bulunmuştur; 3. ziyaret 20 Eylül 1928'de belediye bahçesinde karatahtanın başına geçerek yeni yazıyı tanıtmış ve kısa sürede halkın bu yazıyı öğrenmesini takdir etmiştir; 4. ziyaret 19 Kasım 1930'da yine Kayseri Lisesine uğramıştır; son ziyaret 4 Şubat 1934'te olmuş ve Uçak Fabrikası, Talas, Hunat Hatun Medresesi'ni gezmiş, buradaki Selçuklu mimarisinin örnekleri olan cami ile diğer yapıları ince işçiliği takdir etmiştir. Bkz., K. Göde, "Atatürk'ün Kayseri'yi Ziyaretleri" Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, x (1994/28): 49-54; <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/cumhurbaskani-mustafa-kemal-ataturkun-yurt-gezileri-1923-1938/?pdf=3717> (05.12.2024); Cumhuriyet, 21 Teşrinisani 1930; L'illustration Dergisi, 13 Ekim 1928.

↑ Ticari yatırımlara yönlendirilen Nuh Naci Bey'in istifasıyla boşalan Kayseri Milletvekilliği için yeniden seçim yapılması hk. devlet arşiv belgesi. DAB: 30-10-0-0 / 74-482-14.

faaliyetler çoğunlukla yabancı azınlıkların tekelinde kalmıştı.

Millî Mücadele'de bunun eksikliğini gören Atatürk, kalkınma hamlesi için millî ve yerli bir teşebbüsün ekonomik sahada olması gerektiğini net olarak görmüştü.⁴ Bunun üzerine Nuh Naci Bey'e milletvekilliğini bırakıp kalkınma için özellikle Adana'da kaderine terk edilmiş fabrikaları hayata geçirmesi talebinde bulundu. Zaten kendi uzmanlık alanı olarak gördüğü ticari alanda daha yararlı olacağını ifade eden Nuh Naci Bey 22 Aralık 1924'te Kayseri Mebusluğundan istifa ederek Adana'daki işletmelerin başına geçti.⁵ Kısa bir zaman sonra Yazgan, ülkenin en eski fabrikalarından biri olan Millî Mensucat'ı 1927'de Nuri Has ve dönemin önde gelen birkaç iş insanıyla birlikte faaliyete soktu. Halk arasında teveccüh gören buradaki ürünler ile ülke ekonomisinde kayda değer bir arz-talep dengesi yaratılmış oldu. Yine bu işletmelerde üretilen kaput bezini orduya 4 yıl boyunca ücret almadan verdi. Adana'da kurulan Adana-Kayseri Bankasını (kısa adı ile Akbank) ortağı Sabancı ve Millî Mensucat'ın diğer ortaklarıyla birlikte kurdu.

Ülke bu dönem adeta millî bir kalkınma ve toplumsal refahı yükseltme hamlesine girmişti.

*“Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasî, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek anlamda bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz”*⁶

sözleriyle Atatürk'ün Nuh Naci Bey'i özellikle iktisadi alana yönlendirip millî bir ekonomik kalkınma yaratma isteği daha net olarak anlaşılmaktadır.

Bu manada büyük başarılarla imza atan Nuh Naci Bey, sosyal sorumluluk projelerine de girişmiş; hastaneler, öğrenci yurtları, camiler, ihtiyaç sahibi gençlerin meslek sahibi olana kadar okutulması, evlendirilmesi gibi alanlarda toplumsal faydalar sağlamıştır.

Yine aynı dönemde eğitim-öğretim alanında önemli adımlar atmış ve bu kapsamda Kayseri'de Nuh Naci Yazgan Öğrenci Yurdu (Kayseri, 1939), İstanbul'a giden dar gelirli öğrencilerin barınmaları için İstanbul Yüksek Tahsil Öğrenci Yurdu, Nuh Naci Yazgan Göğüs Hastanesi (Kayseri, 1943) ve daha sonra eşi adına yapılan Behice Yazgan Kız Lisesi (Kayseri, 1969) onun kurup öncülük ettiği vakfı tarafından Türk toplumunun hizmetine sunulmuştur.⁷

Yaptığı hizmetlere ve hatırasına atfen 2009 yılında Kayseri'de açılan Nuh Naci Yazgan Üniversitesi bulunmaktadır. Ekonomik kalkınmanın öncülerinden olan Nuh Naci Bey, 7 Ekim 1947'de vefat etti ve İstanbul'daki Üsküdar/Karacaahmet Mezarlığı'na defnedildi.

Nuh Naci Yazgan Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasında genç Cumhuriyet'e katkı sunan önemli bir iş insanı, bürokrat ve siyasetçidir. Millî ve bağımsız bir ekonomi modelinin gerekçelerini meclis kürsüsünden çekinmeden dile getirmiştir. Onun iş dünyasındaki başarısı, girişimciliği ve vizyoner liderliği, ekonomik alanda kalkınma çabası veren diğer iş insanlarına örnek olmuştur. N. N. Yazgan'ın hayatı ve zorlu bir dönem içindeki çalışmaları, bilhassa yerel üretimi destekleyen politikaları, ticari zekâsı ile sürdürülebilir kalkınma profili günümüz girişimcileri için dikkatle incelenmesi gereken hususlardır. Bununla birlikte eğitim-öğretim ve sağlık gibi alanlara verdiği katkı-

⁴ Dönemin ekonomik profili hk. bkz., A.E. Yaman, Kurtuluş Savaşı'nda Anadolu Ekonomisi, Betik Yayıncılık, Ankara 1998, s. 68-70; Y. Ülken, Atatürk ve İktisat, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1981, s. 8-15.

⁵ DAB (Devlet Arşivleri Başkanlığı): 30-10-0-0 / 74-482-14; A. Demirel, Tek Partinin İktidarı, İletişim Yayınları, İstanbul 2011, s. 349, 474.

⁶ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (Nutuk), C. II, s. 623-624.

⁷ <https://www.haberler.com/yerel/nuh-naci-yazgan-in-hayir-severlik-mesalesi-16801789-haberi/> (Erişim tarihi: 10.12.2024)

↑ Millî Mücadele'nin ilk günlerinde Atatürk ve silah arkadaşlarının Sivas dönüşü (19 Aralık 1920) Kayseri'de iki gece konakladığı İmamzade Raşit Ağa Konağı. Günümüzde Atatürk Evi ve Müzesi olarak hizmet veren yapının mimari görünümü eski stil bir Türk evidir. Bkz., <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=KAT01&DistId=MRK> (Erişim tarihi: 05.12.2024)

lar, onun toplumsal sorumluluk bilincini de ortaya koymaktadır.

Kaynakça:

- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (Nutuk), C. II. Cumhuriyet, 21 Teşrinisani 1930.
- DEMİREL, A, Tek Partinin İktidarı, İletişim Yayınları, İstanbul 2011.
- DAB/BCA (Devlet Arşivleri Başkanlığı): 30-10-0-0 / 74-482-14.
- Göde, K., “Atatürk'ün Kayseri'yi Ziyaretleri” *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, X (1994/28): 49-54. (<https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/Yayinlar/Dosya/9a9ef440-bbeb-409d-87ca-ddd3cdf5da65.pdf>) (05.12.2024)
- L'illustration Dergisi, 13 Ekim 1928.
- MSB-TSK ATASE Arşivi: 110-9-1-11 / 2-0-91.

<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/cumhurbaskani-mustafa-kemal-ataturkun-yurt-gezile-ri-1923-1938/?pdf=3717> (05.12.2024)

<https://www.haberler.com/yerel/nuh-naci-yazgan-in-hayir-severlik-mesalesi-16801789-haberi/> (Erişim tarihi: 10.12.2024)

<https://www.nny.edu.tr/?p=content&id=29> (Erişim tarihi: 10.12.2024)

SANCAKTAR, F. M., “Sivas Kongresi (4-11 Eylül 1919) Delegelerine Dair Bazı Tespitler”, *Turkish Journal of History (Tarih Dergisi)*, 71 (2020/1): 473-496.

TBMM Albümü, C. I, Ankara 2010.

ÜLKEN, Y, Atatürk ve İktisat, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1981.

YAMAN, A. E., Kurtuluş Savaşı'nda Anadolu Ekonomisi, Betik Yayıncılık, Ankara 1998. ■

Kendimizi Aramaklar Yolculuğu

Kuşan Silüetini
Nikabım
Görünsün

FOTOĞRAF YAZI VE ŞİİR : M.AKİF COŞKUN

Karşısında bulunduğumuz ışık kaynağı ile aramıza girip ışığımıza engel olurken aynı zamanda kendinde oluşturduğu silüetin ne kadar farkındadır? Kendini kendinden soyutlayıp kendi anlamından sıyrıp başka anlamlara bürünerek zihnimizde uyardığı duyguların ne kadar farkındadır?

Silüetin gözünde biz, ışıktan aldığımız aydınlıkla daha bir aydın görünürken bizim gözümüzde o, simsiyah bir elbise giyinip kimliğinden arınmış bir hâlde sadece sureti ile durmaktadır. Sadece özgül hatlarıyla seslenmektedir bana. Bense özgül hatlarımın çepeçevre sardığı kimliğimi açığa vurmaktayım ona. Monochrom bir diyalog mu? Yahut bir düello mu? Yerine ve durumuna göre hem ikisi hem de hiçbiri.

Gardımızı almış hazır bir vaziyetteyiz.

Artık birbirimizi okuyabiliriz?

Işığın aydınlattığı insanın bize anlatageldiği coğ-

rafya üzerine çok şey söylenebilir. O coğrafyanın ana hatları, yüzündeki ifade, bakışlarındaki derinlik, duruşundaki irili ufaklı boşluklar türlü okumalara olanak sağlar. O coğrafya tüm çıplaklığıyla kendini ilan eder bize.

Fakat ışığı arkasına aldığı anda durum farklı bir boyuta evrilir. O biraz önce bahsettiğim hususlar birden buharlaşır ve karşımızda gördüğümüz silüet hâl sanki kendimizden de bir nüveyi yansıtır gibidir. Türlü eşyaların, mimari yapıların, canlıların ve özellikle insanın silüet hâlinin dikkatimizi üzerine çekmesinin nedeni budur. Gördüğümüz silüet, ışıkla aramıza girene ait olsa da, yüzümüzden aydınlığımızı alıp kendi üzerine giymiştir. Bizden alınan aydınlıkla kendisini tamamen karartıp içinde bulunmuş olduğu

mekânı ve zamanı da genele yaymıştır. Tıpkı bir şiir gibi asli unsurlarını kendi içine mahremlerken görenin gözünde göreceli bir hâle dönüşmüştür. Şiirin belki en hikmetli yanı da budur. Sadece tek bir histen mülhem yazılan şiir, onu her okuyanda farklı hisler uyandırıyor yorsa vazifesini yerine getirmiştir. Silüetin doğasında da bu vardır ve bu, sadece görenin kendini aradığının bilincinde olmasıyla ortaya çıkmaktadır.

Dikkatimizin dağılmasını istemez silüet. Daha

kadar sağırım, ben ne kadar hissizim, ben ne kadar kibirliyim? Ben ne kadarım yani hûlasam ne kadar? Kendimizi bu kadar olumsuzlamaya hakkımız var mı? Hiç mi iyi tarafımız yok bizim? Elbette vardır bunu da ancak o silüetin tekrar arkasına aldığı ışık kaynağına yüzünü çevirerek okuruz.

*karıncalar habercisidir hicretimizin
yakındır tardımızın bir ocağa daha
Terk edişlerin hikâyesini yazarız bazen. Aslında*

doğrusu dikkatimizin farklı kanallara çatallanmasına tahammülü yoktur. Dikkatleri sadece bir noktaya kilitler. O noktada işte kendimizi bulmamızı arzular. Neyin fazlasıyız, neyin noksanıyız? Silüetini kuşanmamış bir suret bizi kendine davet ederken, silüete büründüğünde kendimizi kendimize davet eder. Her silüet farklı duygularımıza dokunur.

Kalabalıkların silüetini izlerken, o kalabalıkların içinde yaşayan bir kimse olarak toplumsal zafiyetlerimizi (ve de sahip olduğumuz değerlerimizi) yüzümüze vurur (hatırlatır). Kalabalıkların silüetinde suretler birbirinden ayırt edilemez durumdadır. Herkes bu anlamda eşittir. Suretlerin statüsü adeta eşitlenir. Kişilerin bireysel dışavurumları buharlaşır ve her birinde kendimizin farklı bir yansımasını görmeye başlarız. Bu toplum içinde ben ne kadar ihmalkârım, ben ne kadar müsrifim, ben ne kadar merhametsizim, ben ne kadar anlayışsızım, ben ne kadar dilsizim, ben ne

o kendimizin hikâyesidir. Bazen yaşamışlıklarımızın ve bazen de yaşayamamışlıklarımızın hikâyesidir. Bir yerden, bir şeyden, bir kimseden uzaklaşmakla ona olan düşüncelerimizden de uzaklaşacağımız inancı en büyük yanılgıdır. Terk ettiğimiz her neyse, terk etme sebebimiz her neyse onun düşüncesi her zaman

bizimle beraber yolculuğa çıkar. Ya o bize yük olur yahut biz ona yük oluruz. Hikâyemizin vazgeçilmez ögesi budur.

Silüetlerin belki de en dikkate değer yanı, silüetin yüzünün bize dönük olup olmadığını kestiremiyor oluşumuzdur. Hayranlık uyandırır bizde. Yüzü bize mi dönüktür yoksa arkasına mı dönüktür. Bize dönük olduğunu farz ettiğimizde bir ürpertiye kapılırız. Pencere önünde duran çocuk silüetini dikkatle inceleyin. Çocuk pencerenin ardında bizi mi izlemektedir? Yahut pencereden dışarıyı mı seyretmektedir? Bir an bizi seyrettiğini farz edelim. Bu durumda ne hissederiz? Dışarıdan pencereye yaslanmış bizi seyreden bir silüetin bizde uyandırdığı ürpertinin sebebi nedir? Silüet olmasaydı, çocuğun yüz ifadelerine göre bir yargıya varabilirdik. Fakat silüet öyle mi? Bizde uyandırdığı sadece bir ürpertidir. Bu ürpertinin içini siz doldurun ve kendinizle hesaplaşın. Şayet bizim tarafımızdan pencereye yaslanmış dışarıyı seyre diyorsa bu durumda ürpertiden başka duygulara kapılırız. Artık yüzümüze inen bir şamar değildir o. Sanki saçlarımızı okşayan, duygularımıza ortak olan bir merhamet kucaklıyordur

bizi. Silüetler bu yüzden çok yüzlüdür. Hem içe doğru ve hem de dışa doğru bir gözlem olanağı sunar bize.

Hemen her silüette bu, rahatlıkla gözlemlenir ama bunun üzerinde pek düşünmeyiz. Pencere önündeki çocuk silüetini fotoğraflarken bunu fark etmediğimi

itiraf etmeliyim. Fotoğrafı inceleyen bir arkadaşım çocuğun dışarıya mı yoksa dışarıdan içeriye mi baktığını sorana kadar silüetin bu gizemli hâlini fark etmemiştim. Belki de birçoklarımız bunu fark etmemiş yahut üzerinde düşünmemiştir. Bunu fark ettiğimiz anda silüet bir başka boyuta evriliyor ve kendimizi aramaklar yolculuğumuza bir ivme kazandırıyor.

Kendimizi aramaklar yolculuğumuzda her zaman karşımıza bir silüet çıkmasını beklememiz gerekmez.

Bunu zaman zaman kendimiz de yönümüzü ve bakışımızı değiştirerek elde edebiliriz. Yüzümüzü aydınlatan, içimizi ısıtan, bizi olduğumuz gibi alenileştiren, ifşa eden ışık kaynağımızın önüne bakışlarımızın açısını ve duruşumuzun yönünü değiştirerek karşılaştığımız şeylere silüetini giydirebiliriz. Evet, ışık kaynağımızla aramıza bir engel girmiş olabilir. Evet, alenileşmekten, ifşa olunmaktan alıkonulmuş olabiliriz. Evet, içimiz bir anda silüetle karşılaşmaktan üşümüş olabilir.

Olsun da. Olmalı da.
Kendimizle hesaplaşmanın acı vermediğini kim iddia edebilir?

*mahcup aksinden kaçan insan
silüetine kanatlanıyorsa
ne ayağına dolanan beden
ne üzerine bir dağ gibi kurulan vatan
ne de yağmur damlasının
merhametine sığınıp saçlarına emanet düşen
sevdası umurundadır*

Yazar ve Fotoğraf Sanatçısı Yusuf Kartal ile Kayseri, Kültür, Sanat ve Fotoğraf Üzerine

MUSTAFA İBAKORKMAZ

◆ Yusuf Bey, sizi tanıyabilir miyiz?

→ 1962 Kayseri doğumluyum. 1979 yılında Kayseri Endüstri Meslek Lisesi Elektronik bölümünden mezun oldum. 1980 yılında dönemin siyasal ortamından kaynaklanan sebeplerin de etkisiyle üniversite okumak için yurt dışına çıktım. Fransa'da dil eğitimi aldım. Ardından bir süre sosyoloji bölümünde okudum. Türkiye'ye döndüğümde Anadolu Üniversitesinin ilk öğrencilerinden biri oldum. 1986'da amatör fotoğrafçılığa başladım. Uzun yıllar matbaa sektöründe çalıştım. Bu dönemde endüstriyel fotoğraf çekimleri yaptım. Daha sonraki yıllarda sanatsal fotoğraf çekmeye başladım.

2012'de fotoğrafçı arkadaşlarımla kurduğumuz Suretialem Fotoğraf ve Sinema Sanatı derneğinin başkanlığını üstlendim. Yıllarca bu görevi yürüttüm. Artık Suretialem'in onursal başkanlığını sürdürüyorum. Evliyim, iki çocuk babasıyım...

◆ Kitaplarla aranız nasıldır? İyi bir okur musunuz?

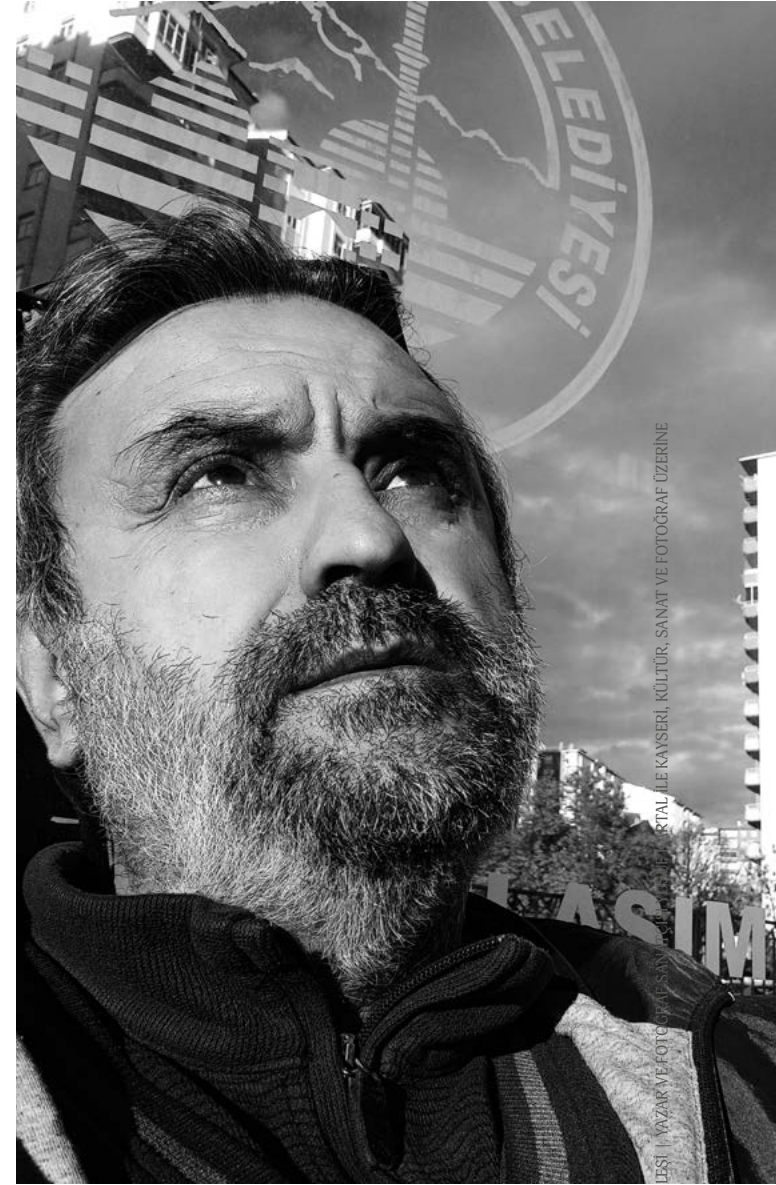
→ Çocukluğumdan beri kitap okuma alışkanlığım var. 70'li yıllarda Kazancıların başındaki Maarif Kitapevinden kitap alırdım. Okumadığım çocuk masalı kalmamıştı. Hâl öyle olmuştu ki daha beni kapıdan görür görmez yeni masal gelmedi diye seslenmeye başladılar. Sonra o dönemin sevilen yazarlarından Kemalettin Tuğcu'nun tüm kitaplarını bitirmiştım. Peşi sıra yeni kitap arayışlarına devam ettim. Bir dönem kütüphaneden ödünç alarak eski klasik romanları okumaya başladım. Victor Hugo'nun *Sefiller* kitabını ilk orada okuduğumu hatırlıyorum. Daha ilkökul beşinci sınıftaydım. Bu kitabı ortaokulda, lisede, liseyi bitirdikten sonra defalarca yeniden okudum. Geçtiğimiz yıllarda yetişkin bir insan olarak bir daha okudum. Adeta okumaya doyamamış gibiydim. Bazen öyle hâller yaşadım ki, mesela Dostoyevski'nin *Karamazov Kardeşler* kitabını rüyamda gördüm. Sonra alıp okudum. Gençlik yıllarımda edebiyat okumaları yapmayı da severdim. Özellikle edebiyat dergilerini de takip ederdim. Romanların, hikâyelerin yanı sıra şiiri de severek okurdum. Şiirin takipçisiydim. Gerçi bunların hepsini hâlen seviyorum. Çok yakından olmasa da hâlen şiiri severim. Zaman zaman eski yıllarda sevdiğim şairlerin sevdiğim şiirlerine dönüş yaparım. Kayseri'de dergi çıkaran arkadaşların çabalarını desteklerdim. Martin Lings Hz. Muhammed'in *Hayatı* kitabını da hep elimin altında tutarım. Dünyadan sıkıldığım zamanlarda hemen ona sığınır, tekrar tekrar okurum.

◆ Emir Kalkan'ın Kayseri Kalesi'nin eski hâlini ele alan *Kanatsız Kuşlar Şehri*'ni okumuş muydunuz?

→ Emir Kalkan Abi'nin *Kanatsız Kuşlar Şehri*'ni okudum. Hatta bir Kayserilinin okumaması eksiklik-tir. Bu kitap beni derinden etkiledi. *Kanatsız Kuşlar Şehri*'ni bitirdikten sonra Emir Kalkan'ın tüm kitaplarını peş peşe okudum. Emir Kalkan'ın kitaplarında anlattığı hayat benim de hayatımın hikâyesiydi adeta. Emir Abi'nin de Kale içi'ni anlatması, babasının Kale içi'nde bastasının olması beni doğrudan Emir Abi'nin

yanına sürükledi. O dönemde Yoğunburç, Büyükşehir Belediyesinin kültür merkezi olarak çalışıyordu. Kayseri'de birçok yazar ve şairin buluşma yeri-ydi. Emir Kalkan da vaktinin çoğunu orada geçirirdi. Yoğunburç'taki her görüşmemizde beni konuştururdu. Birbirimize kalenin içini karşılıklı olarak anlatırdık. En sonunda bir gün dayanamayıp "Yazsana aslanım bunları" dedi. Kitabımın fikrî temeli böyle atılmış oldu.

◆ *Kaleden Kaleye Taş Ben Olaydım* adlı kitabınızın ikinci baskısı gerçekleşti. Kitabın önsözünde Emir Kalkan'dan söz ediyorsunuz. Hem Emir Abi'yi analım, hem de bu kitabın yazılmasına onun etkisini anlatın bize.

→ Emir Kalkan'la sohbetlerimiz beni sürekli o yıllara götürüyordu. Emir Abi “bunları yaz” diyerek içime öyle bir ateş düşürdü ki anlatamam. Yazayım ama nasıl yazayım dile düşünüp duruyordum. O günlerde sen Deniz Postası gazetesinin genel yayın yönetmenliğini yapıyordun. Bazen oraya günlük yazılar yazıyordum. İşin doğrusu, zaman zaman da yazı konusu bulmakta zorlanıyordum. Gündelik bir gazetede ne yazılır? Şehrin gündelik sorunları geliyordu aklıma.

Sana Emir Abi'yle konuşmalarımızı anlattığımda “Tamam işte” dedin, “Kale İçi’ni ve etrafını yazmaya başla.” Böylece Emir Abi’nin teşvik ettiği o yazma duygusu bir mecra bulmuş oldu. *Kaleden Kaleye Taş Ben Olaydım* adındaki kitabımı yazmaya başladım. Emir Abi, “Kitap bitince getir, yazdıklarını ilk ben okuyacağım” demişti. Maalesef ben yetiştiremedim. Onun okuyup yorumlamasını çok isterdim, kısmet olmadı.

Tek üzüntüm o oldu. Her zaman yaptığım gibi, burada Emir Abi’yi rahmetle anıyorum.

◆ **Kalenin günümüzdeki şekli dışında, kitabınızda bahsettiğiniz insanlar, yerler ve mekânların hiçbiri artık yok. Bu size neler hissettiriyor.**

→ Her şeyden önce büyük bir mahzunluk var. O anlattığımız insanların hiçbiri kalmadı. Hepsini öte âleme göçtüler. Mekânlar yerle bir oldu. Üzerinden yıllar geçti. Ama kale hâlâ taş gibi ayakta. Dışarıdan bakınca bu hâliyle o güzel günleri hatırlatmaya devam ediyor. Kalenin içindeki hayat sadece benim çocukluğum değil. Bizim kuşağımızın anılarında hâlen canlı. Kaleyi görünce hissettiğim duygularda yalnız olmadığımı biliyorum. Bizim çocukluğumuzdaki hâli tamamen yıkılıp yok olduktan sonra, kalenin içinde yeniden başka bir hayat kuruldu. Bambaşka bir şekilde yeniden bir canlılık oluştu. O hâliyle de bizden sonraki kuşakların

anılarında yeri olan bir mekân oluştu kalenin içinde. Bizim hayatımızda ikinci bir bahar oldu sonraki hâli. Çocukluğumuzu anımsamaya devam ettik.

Çarşıda olduğum hemen her gün kale bana hatırlatmayı sürdürdü. Hafızamı daima canlı tuttu. Mesela, kalenin içindeki dükkânımızın kapı numarası 36’ydi. Yazılar tamamlanınca, sıra kitabın adını koymaya geldi. Kitabın adını *Kale İçi No: 36* koyacaktık. Bir gün radyo dinlerken bu türkü denk geldi. Sözleri beni o kadar etkiledi ki anlatamam. Türkü ile birlikte kalenin taşlarında tek tek, çocukluğumu, gençliğimi, geçmişimi aramaya başladım. Çok etkilenip duygulandım ve karar verdim, kitabın ismi bu olacaktı. *Kaleden Kaleye Taş Ben Olaydım*...

◆ **Kişisel tanıklıkların anlatılarda kalmasıyla kitap olması arasındaki fark size neler düşündürdü. Sohbet ortamlarında anlattığınız anılar kitap hâline gelince arada nasıl bir fark oluştu?**

→ Anıların bir arada toplanıp kitap olması anıların dillenmesi gibi oldu. Sadece benim yaşadığımı sandığım şeylerin o dönemi yaşadığımız arkadaşlarımızda da farklı şekillerde cereyan ettiğini gördüm. Derler ya söz uçar yazı kalır diye. Bu sözün doğruluğunu kitap çıkınca daha iyi anladım. Yazdıkça, kafamızın, kalbimizin, ruhumuzun derinliklerinde anılarımızı destekçe yazılacak daha çok anılar olduğu da belli oldu.

◆ **Anlatacaklarınızın hepsi bu kitapla bitti mi, diye soracaktım. Son sözlerinize bakınca bu kadarla kalmayabilir diye düşündüm. Çocukluğunuzdaki Kayseri’ye dair anlatacağınız, yazacağınız başka şeyler de var galiba?**

→ Bu kitap bize, yani sadece bana değil akranlarıma da, şehir hakkında yazılacak şeylerin çok olduğunu bir kez daha hatırlattı. Çocukluğumuz, gençliğimiz, büyüklüğümüz bana yazılacak çok tatlı hatıraların olduğunu gösterdi. Kayseri diyerek gelip geçilmeyeceğini gördüm. Mesela yaşadığımız eski mahallelerimiz vardı. Sırf bu konuda bile ciltlerce kitap yazılabilecek durumda. Tarihî mekânlarımız, camilerimiz, çarşılarımız hepsi birer birer yazmakla bitmeyecek anılar ve hatıralarla dolu.

◆ **Kale, yalnızca içi ile değil, dışında da canlı bir hayatın olduğu bir mekândı. Buraları da anlatacak mısınız?**

→ Tabii ki sadece Kale içi değil. Şehrin kapıları vardı. Her birinin kendine göre özellikleri vardı bunların. Kiçi Kapı, Sivas Kapı, Demir Kapı, Boyacı Kapısı... Bu mekânları da esnaflarıyla birlikte anlatmak gerekiyor. Sadece kapıları değil, mahalleleri, caddeleri, sokakları da anlatmadan olmayacağını biliyorum. Bunların hepsini ben yazamam belki. Ama anılarıma dönüp bakacağım. Gerekli durumlarda bir yazar olarak araştırmalar yapacağım. Yazabildiklerimi yazmak istiyorum. Bir çaba istiyor, yoğunlaşmak istiyor. Başarabilir miyim bilmiyorum. Ama eş dosttan gelen güzel tepkiler güç veriyor. Heyecan veriyor. Biraz da sorumluluk duyuyorum. Bu, işimi zorlaştırıyor. Ama yazmak istiyorum.

◆ **Kitabınız çıktıktan sonra aklınıza başka şeyler de gelmiştir.**

→ Anlattığım mekân ve hayatlar yerel bir konu olduğu için Türkiye genelinde, genel okurun çok ilgi göstermesi son derece doğaldı. Buna rağmen kitabın ilk baskısı tükendi. Geçtiğimiz günlerde ikinci baskı yapılırken, aklıma bu kitapta yazmadığım o kadar şeyler geldi inanamazsınız. Sadece İstasyon Caddesi’ni yazsam yeni bir kitap oluşacağını şimdi anlıyorum.

◆ ***Kaleden Kaleye Taş Ben Olaydım* adlı kitabınızı okuyanlardan nasıl tepkiler aldınız? O yılları hatırlayan okuyucularınız oldu mu hiç?**

→ Kitabı okuyanlar genelde çocukluk ve gençlik yıllarına gittiklerini söylediler. Kayserili okuyucular, o yılları bilen okuyucular, kitabın tadına doyamadık dediler. Hepsini o güzel günlere döndüklerini söylediler. Bana

gelerek anılarını anlattılar. Bunları da yazın demeye başladılar. Aslında dinlediklerim içinde çok güzel hikâyeler vardı. Onlarla sohbet ederken benim hafızamda, kıyıda köşede kalmış anıları canlandırıdılar. Her şey bir yana kitabı okuyanlarda uyanan güzel duygular yaptığım işi daha değerli hâle getiriyor diye düşünüyorum.

◆ **Anlattıklarınıza tanıklık etmeyen okurlar ne düşündüler?**

→ Anlattıklarımı tanıklık etmeyen okuyucular da kendi çocukluk ve gençlik anılarına döndüklerini söylediler. Aynı mekânlarda yaşamış olmasak, başka şehirlerde yaşasak bile hayatlarımızda benzerlikler vardı. O benzerlikler duyguların da kesişmesine sebep oldu. Yani anlayacağınız herkes kendinden küçük de olsa bir parça buldu bu kitapta. Tıpkı eski bir film seyrederek gibi. Ya da birinin fotoğraf albümüne bakarken kendi anılarımıza dönmek gibi bir durum yaşandı sanırım.

◆ **Kitabınızın ikinci baskısı yapıldı. Bir nevi anılarınız yeniden canlandı. Peki, hayatınıza da yenilik olarak bir etkisi oldu mu?**

→ Kitap matbaadan geldiği gün, yayıncımız Yaşar Adıyaman Bey’le buluşmak üzere sözleşti. Eski Kayseri Mahallesi’nde, arkadaşımız meşhur Mezar Mesut Coşkun’un mekânında buluştuk. Orada öğretmen arkadaşımız Hüseyin Uurlu Bey’le karşılaştık. Öğretmenliğinin yanı sıra kendisi de bir yazardır. Sohbetin ardından matbaadan daha yeni gelen kitabımı hediye ettim. O gün ayrıldık. Bir müddet sonra Hüseyin Uurlu hocam, telefonumu ortak arkadaşlarımızdan edinerek beni aradı. Kitabımı hediye ettiğim gün okumuş. Sağ olsun beğenmiş. Kayserili olmadığı için, Kayseri’yi eski günleriyle tanımaktan memnun olmuş. Çocukluğumuz aynı tarihlere denk geldiği için, biraz önce bahsettiğim gibi kendi çocukluğuna da dönüş yapmış. Duygulanmış. Hüseyin hocam, görev yaptığı Ahmet Erdem Ticaret Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencileri ile beni buluşturan bir program hazırlamak istediğini söyledi. Gerekli planlamayı yaptı. Öğrencilerle buluştuk.

Bu programda, öğrencilerle 1966/1980 arası Kayseri Kalesi’ni ve etrafını anlattığım *Kaleden Kaleye Taş Ben Olaydım* kitabım üzerine güzel bir sohbet gerçekleştirdik. Bu vesile ile Kayseri fotoğraflarından oluşan, “İçimdeki Manzaralar” başlıklı, renkli fotoğraflarla kurduğum sunumu yaptım. Sonra, “Manidar” adlı siyah beyaz sunumumuzu yaptık. Fotoğraf üzerine konuşma

yaparak Kayseri’imizi fotoğrafçı gözüyle anlattım. Bu program, kitabımdan ve dolayısıyla içinde anlattığım şehirden öğrencilerimizin haberdar olmasını sağladı. Öğretmen arkadaşların ilgisi ve program sonrası sohbeti de moral açısından çok iyiydi. Kendimi iyi hissettim. İyi ki yazmışım dedim. Bundan sonra yazmaya devam etmeliyim dedim. Motive edici güzel bir anı oldu benim açımdan.

◆ **Bir de fotoğrafçılık yönünüz var. Sizi biraz da bu yönünüzle tanıyabilir miyiz?**

→ Uzun süre başka bir şehirde yaşadım. Geri döndüğümde eniştemin PTT’nin yanındaki kırtasiye dükkânında çalıştım. Müşteriler sık sık kartpostal soruyorlardı. Geneli de yabancı turistlerdi. Kayseri’ye gelmişler, en azından şehrin bir görüntüsünü sevdiklerine göndermek istiyorlardı. Eskiden Kayseri’de kartpostalcılar vardı. Kitabımda anlattığım o kartpostalcılar olmayınca doğal olarak kırtasiyelere soruyorlar ama bulamıyorlardı.

Hemen elimizdeki daha önceden çektiğimiz fotoğraflar ve onlara eklediğimiz yeni fotoğraflarla birlikte on bin adet kartpostal bastırdık. Kayseri’nin tarihî mekânları ve doğal güzelliklerini, en başta da Erciyes’i bastırdık. O kadar çok beğenildi ve satıldı ki biz bile şaşırdık. Bu sayede Kayseri’nin tanıtımını yapan fotoğrafçılar kervanına ben de katıldım. Hâlâ dışarıdan gelen fotoğrafçı dostlarımıza fotoğraf adına mihmandarlık yapıyorum. Bu arada Büyükşehir Belediyemizle birlikte 8 fotoğraf yarışmasına katkıda bulunduk. Sayın Valimiz

Gökmen Çiçek Beyefendi’nin Kayseri’ye gelmesiyle birlikte Kayseri’nin tanıtımı adına Fotoğrafçılar Maratonu düzenlenmesinde katkıda bulunduk.

◆ **Fotoğraflar da anıları belgeliyor sanırım. Bu açıdan günümüz Kayseri’sini geleceğe taşıyacak fotoğraflar çekiyor musunuz?**

→ Hâlâ Kayseri’yi belgelemek adına fotoğraf çekmeye devam ediyorum. Dün çekilen fotoğraflar şehrimizin o zamanlarını nasıl bir hafıza olarak saklıyorsa, gün gelecek, bugün bizim çektiklerimiz de anı olacak. Belge olacak. Bir de ben bu şehri seviyorum galiba. En azından kendi tarihimin, kendi anılarımın mekânı burası. İyi kötü günleri burada yaşadık. Yazdıklarım, yazmayı arzuladıklarım, bu şehir var. Fotoğraftan da henüz vazgeçmediğime göre çektiğim fotoğraflarda da Kayseri var. Bundan sonra da olacak sanırım.

◆ **Yeni kitap çalışmanız var mı?**

→ Yeni kitap çalışmalarım devam ediyor. Her zaman zor olan ilk olandır. İlk kitabın zorluklarını yaşadım. Heyecanını da. Biraz evvel sohbet arasında söylediğim gibi hem hatırladığım hem kitapla ilgili sohbet ederken okurlarımın hatırlattığı birçok konu var. Hepsisi bu şehirle ilgili. İşin doğrusu popüler bir yazar olmasam da yazacaklarını birilerinin beklediği, eşin dostun desteklediği, teşvik ettiği bir yazar olmak yeni çalışmalar için güzel bir zemin hazırlıyor. Ben de bunu fırsat bileceğim. Onun için sadece bir değil, birden fazla kitap için çalışıyorum şu anda.

◆ **Güzel sohbetiniz için teşekkür ediyoruz.**

→ Ben de Şehir Kültür Sanat dergisine böyle bir fırsat verdiğiniz için teşekkür ederim. ■

JEOLOJİNİN BABASI

İHSAN KETİN

FEHMİ GÜNDÜZ

↑ Foto 1: Kayseri Lisesi

10 Nisan 1914'te Kayseri'de doğan İhsan Ketin, Camii Kebir (Ulu Cami) imamlarından Ali Efendi'nin oğludur. Terakki mektebinde (Osmanlı son dönemi) okurken Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra Cumhuriyet İlkokulundan mezun olmuştur.¹ Ortaokul yıllarında Kayseri valisi Ali Vefa Bey'in okullarını ziyareti onun bütün hayatını değiştirdi. Ali Vefa Bey² tanıştığı bu akıllı çocuğun Kayseri Lisesinde (Foto 1) paralı yatılı sınavlarına girmesini istedi. İhsan Ketin Kayseri Lisesi'nin en çalışkan öğrencilerinden biriydi. (Foto 2) Liseyi yatılı burslu olarak Kayseri

¹ Prof. Dr. İhsan Ketin Anma Projesi, (1914-1995) İTÜ Maden Fakültesi, Ahmet KETİN, İTÜ Mezunları Derneği ABD, İstanbul. https://www.youtube.com/watch?v=Un51WHH_iZs&ab_channel=%C4%B0T%C3%9CAlumniAssociation

² Ali Vefa Seyhanlı (1872-1953) 15 Eylül 1923'te Kayseri Mutasarrıflığına getirildi. Kısa süre sonra livaların il yapılmasıyla Kayseri Valisi oldu. Maliye Müfettişliğine nakledildiği 13 Ağustos 1927 tarihine kadar bu görevde kaldı.

↑ Foto 2

Lisesi'nde başarılı bir şekilde tamamlamıştır.³ İhsan Ketin İstanbul'da girmiş olduğu sınavlarda “Yüksek Muallim Mektebi”ni kazandığını öğrenmişti (1932). Aynı zamanda Almanya'ya gönderilecek öğrenciler listesinde adının olduğunu da söylemişlerdi ona. Cumhuriyet Hükûmeti “Doğa Bilimleri” alanında öğrenim görmek üzere onu Berlin'e gönderiyordu. Maarif (Milli Eğitim) Bakanlığının yurt dışında eğitim için açmış olduğu sınavda başarı göstererek Almanya'ya

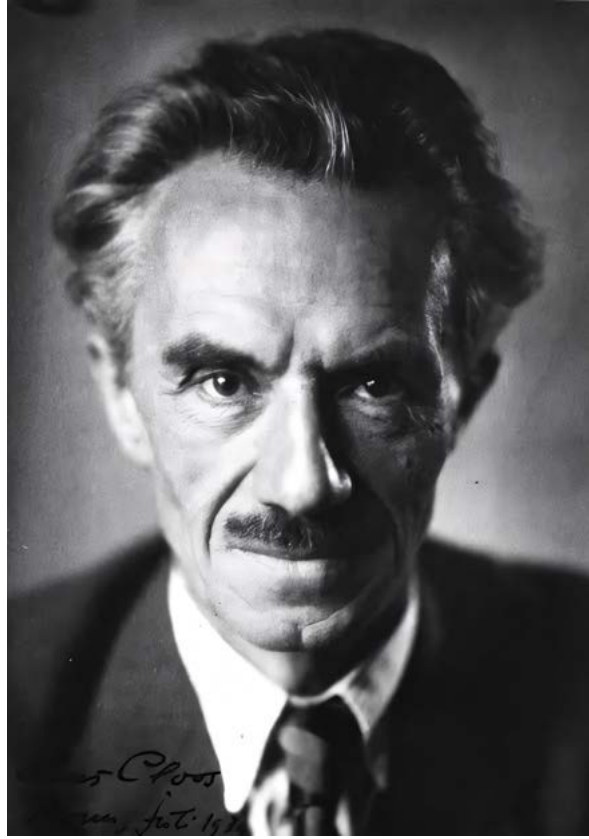
↑ Foto 3: Kayseri Lisesi Fizik Dersi 1926

gönderilen 9 öğrenciden biri oldu. (Foto 3)

Bu konuyla ilgili İhsan Ketin'in asistanı Prof. Dr. Celal Şengör bir televizyon programında şu anekdotu aktarır:

“Kayseri lise müdürü Yunus Kazım Köni (edebiyatçı, felsefeci) doktor veya mühendis olmak isteyen İhsan Ketin'e ‘Bak İhsan, Paşa imtihan açıyor, öğret-

³ İhsan Ketin bu dönemde memleketteki en iyi liselerden birinde “Kayseri Lisesi”nde eğitimini tamamlamıştır (6 Fen Sınıfı, Okul No: 56, Diploma No: 98-1)

↑ Foto 4: Hans Cloos

menlik için imtihan yapılıyor.’ diyor. Bu sınavlara giren ve başarı gösteren Ketin, Avrupa'ya (Almanya) gidiyor. Çok fazla başarı gösterince hocası ‘Sen doktora yapmalısın’ diyor. İhsan Ketin hocasına bursunun bu duruma müsait olmadığını söylüyor. Hocası Hans Cloos (Foto 4) ‘Ne yapmamız lazım?’ diyor. Ketin de hocasına Berlin'deki talebe müfettişliği ile konuşulabileceğini söylüyor. Cloos, talebe müfettişliğini arıyor. Erzurum kongre üyesi Cevat Dursunoğlu (tarihçi) Bey'e Cloos, İhsan Ketin'in çok yetenekli olduğunu, kesinlikle doktorasını tamamlaması gerektiğini söylüyor; o da tamam diyor. Böylece İhsan Ketin'in akademik kariyeri başlıyor.”⁴

İki yıllık dil eğitiminden sonra 1934 yılında Berlin Üniversitesinde “Jeoloji” eğitimi almaya başlamıştır. II. Dünya Savaşı öncesi Berlin Üniversitesindeki karışıklıklar nedeniyle Bonn Üniversitesine (Foto 5) geçmiştir. Bu üniversitede ünlü Alman jeolog Hans

⁴ Candaş Tolga Işık ile “Az Önce Konuştum” Tv Programı, Konuk: Celal Şengör 15.01.2025 <https://youtu.be/vNqHE-cyBo1E?si=g5i8o6UUshVSqL46&t=562>

↑ Foto 5: Bonn Üniversitesi

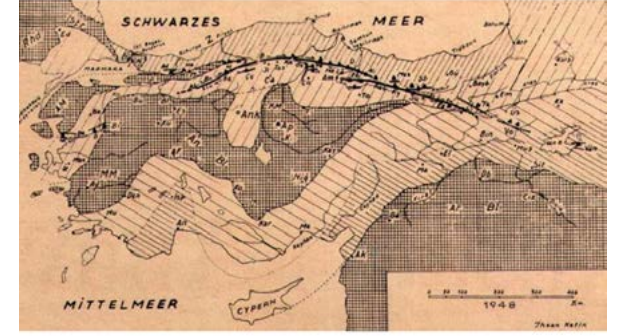
Cloos'un yanında çalışmalarına devam etmiştir.⁵ 1938 yılında Bertrich Kaplıcası Çevresinin Tektoniği ve Vulkanizması (Über die Tektonik und den Vulkanismus der Gegend von Bad Bertrich) üzerine doktorasını tamamlayıp yurda dönmüştür. Ketin o sırada 24 yaşında, yurttaki doktorasını yapmış ilk ve tek jeologdur.

Hans Cloos, Ketin'e: “Kayalarda gizlenen gerçeği bulup çıkarmanın tek yolunun tabiata gitmek olduğunu” öğretti. Ketin, “özellikle yerbilimlerinde doğayı tanımak için doğada çalışmak gerekliliğinden” bahsetmiştir. O, “Doğayı değerlendirmek için her kayaya çıkıp, dağa tırmanıp, taş bakıp ne olduğunu anlamak isterseniz güçlüklerle katlanacaksınız. Dağı, tepesi, soğuğu, sıcaklığı var. Usanmadan gözlem yapıp ondan sonra gördüğünüzü bilginize göre değerlendirmek gerekiyor.” ifadelerini kullanmıştır. İhsan Ketin bir anlamda yerbiliminin nasıl yapılması gerektiğini de özetlemiştir.

İhsan Ketin yurda döner dönmez, Ekim 1938'de, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Jeoloji Enstitüsü'nde, henüz 24 yaşında iken Jeoloji asistanı olarak bu minvalde çalışmalara başlamıştır.

21 Kasım 1939'da yaşanan Tercan depremi ile 28-29 Aralık 1939'da yaşanan ve 33.000 kişinin ölümüne neden olan Erzincan depremleri sebebiyle çalışmalarında bu bölge üzerine ağırlık vermiştir. 1945 yılında doçent unvanını almıştır. Üniversitede çalışmalarına devam eden İhsan Ketin, yurdun dört bir yanında meydana gelen irili ufaklı diğer depremleri de takip etmiştir.

⁵ Ketin İhsan, Kayseri Ansiklopedisi 3. Cilt, Sayfa:176-177, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kayseri.

↑ Foto 6: Kuzey Anadolu Fay Hattı

1939 yılından 1948'e kadar yapmış olduğu jeolojik çalışmaları, 1948 yılında “Anadolu Bloku” adıyla yayımlayarak dünyada bu alandaki çalışmalar içerisinde büyük ses getirmiştir. Kuzey Anadolu Fay Hattı'nı (Foto 6) tespit etmiş ve bu makalesinde yayımlamıştır. Bu yayın özellikle doktorasını tamamladığı Almanya'da büyük yankı uyandırmıştır. Ona göre Anadolu Yarımadası bu tektonik hareketlilik sebebiyle batıya hareket ediyordu. Bu çalışma 26 Şubat 1988'de üst düzey bir ödül olan “Gustav Steinman” madalyasını almasını sağlamıştır.

İhsan Ketin bu yayın sonrasında 1948-1952 yılları arasında Güneydoğu ve Kuzeydoğu Anadolu'da haritalama çalışmalarına yoğunluk vermiştir. 1950-1951 yıllarında Amerika John Hopkins Üniversitesinde de faaliyet göstermiştir. 1953 yılına gelindiğinde ise yeni kurulan İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesine geçiş yapmıştır. İhsan Ketin yapmış olduğu çalışmalarla ülkedeki jeolojik faaliyetlerin bilimsel gerekçelerini ortaya çıkarmaya başlamış (Foto 7) ve

↑ Foto 7

1953 yılında profesör unvanı almıştır. Yine bu tarihte İsviçreli jeolog Franz Rösli ile birlikte kaleme aldıkları

“Kuzey Anadolu Fayı ile Californiya’daki San-Andreas Fayı”nı karşılaştırdıkları makale büyük ilgi görmüştür. Ünlü Alman jeolog Hans Stille’nin onuruna düzenlenen “Geotektonik Sempozyumu”na 1955’te sunduğu tebliğ yayımlanmamasına rağmen sonraki yıllarda yapılan çalışmalarda bu tezi doğrulanmıştır.

1942 yılında coğrafya öğretmeni Bedia Hanım’la yaptığı evlilikten 3 çocuğu olmuştur. 1943’te dünyaya gelen ilk çocukları Ali’yi henüz 1,5 yaşındayken, ikinci çocukları Mehmet’i ise 1969’da (apandisitinin zamanında tespit edilememesi ve patlaması nedeniyle) kaybetmiştir. Üçüncü çocukları Ahmet ise inşaat mühendisliği eğitimi almıştır. Ahmet Ketin, ABD’ye yerleşmiş, hayatına orada devam etmektedir.

Prof. Doktor İhsan Ketin 1960’lı yıllarda ülkede arazi etütleri yapmaya devam etmiştir. Bunun yanında haritalama çalışmalarını sürdürmüştür. Bu süreçte üniversitedeki hocalığına da devam etmiştir. Uluslararası Avrupa Tektonik haritasının Türkiye kısmını

başına bir “Ketin Ekolü” meydana getirmiştir.⁶ Aralık 1995’te aramızdan ayrılan İhsan Ketin jeoloji alanına ömrünü adamıştır. O, günümüze kadar gelen onlarca bilimsel çalışmasıyla “Jeolojinin Babası” unvanını fazlasıyla hak ederek almıştır.

Jeoloji alanında birçok öğrenci yetiştirmiş olan Ketin, Prof. Dr. Celal Şengör, Prof. Dr. Naci Görür ve Prof. Dr. Remzi Akkök gibi birçok bilim insanının hocalığını da üstlenmiştir. İhsan Ketin’in 90’dan fazla mesleki ders kitabı ile çevirileri bulunmaktadır.

↑ Foto 9: 55 Yıllık Meslek Hayatım kitabı

Türkiye’de “Jeolojinin Babası” olarak anılan, yurt dışında da Kuzey Anadolu Fay Hattı’nın gerçek yapısını ortaya koymasıyla tanınan İhsan Ketin’e Türkiye Jeoloji Kurumu tarafından düzenlenen Ketin Sempozyumu’nda “Hamit Nafiz Pamir Hizmet Ödülü” verilmiştir (1981). Aynı yıl TÜBİTAK’ın “Bilim Ödülü”nü

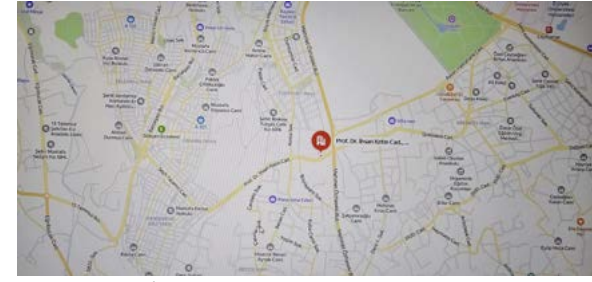

↑ Foto 10: Gustav Steinman Ödülü

almıştır. Kendisine İstanbul Teknik Üniversitesi ve Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü’nce çeşitli ödüller verilmiştir. 1984’te “Geological Society of London” tarafından şeref üyeliğine seçilmiştir. 1988’de “Gustav Steinmann Madalyası” almıştır. (Foto 10) Ketin’e 1988’de Bonn Üniversitesi tarafından Onur Doktorası verilmiştir. 1988’de Amerikan Jeoloji Topluluğu Onur Üyesi olmuştur. 1990’da ise Bulgaristan Jeoloji Topluluğu kendisine Onur Üyeliğini layık görmüştür.⁷

⁶ Kayalarda Gizli Gerçeği Arayan Bir Öğretmen: İhsan Ketin, Bilim ve Teknik dergisi, s. 72-80, 1994.

⁷ Ketin İhsan, Kayseri Ansiklopedisi 4. Cilt, s. 176-177, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kayseri.

↑ Foto 11: İhsan Ketin Caddesi

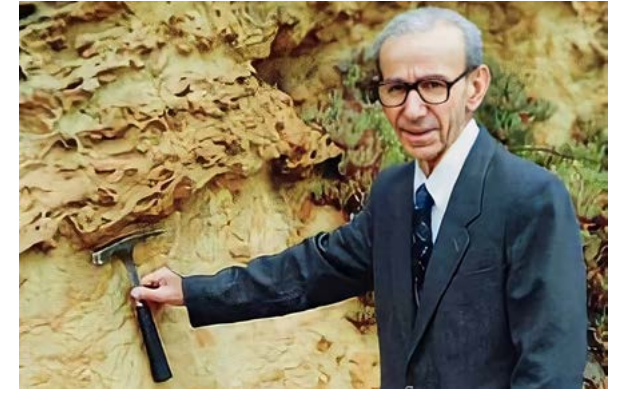

↑ Foto 12: İhsan Ketin Doğa Müzesi

2004’te ölümünün 9. yılında Kayseri’de yapılan kolokyum ile anılmıştır. Yine aynı yıl Büyükşehir Belediye Meclisi kararıyla Esenyurt Mahallesi ile Becen Mahallesi’ni ayıran caddeye Prof. Dr. İhsan Ketin adı verilmiştir. (Foto 11)

İhsan Ketin anısına İstanbul Teknik Üniversitesi içerisinde bir müze oluşturulmuştur. (Foto 12) İhsan Ketin adına oluşturulan “Doğa Tarihi Müzesi” İTÜ Maden Fakültesinin üst katındaki koridorda bulunmaktadır. Müzede Darwin 200 Beagle Sergisi, İstanbul Omurgasız Fosilleri, Zonguldak Fossil Florası, Archeopteryx’in de yer aldığı ve çeşitli fosiller içeren Solnhofen Fossil Faunası ile Ege Bölgesi Bitki ve Balık Fosilleri koleksiyonları bulunmaktadır. Ayrıca bilim dünyası için son derece önemli olan ve Hipparion Zonu (soyu tükenmiş üç tırnaklı at) olarak bilinen ve Küçükçekmece, Bakırköy, Rami civarından 1930’lu yıllarda toplanan *Hamit Nafiz Pamir, Malik ve Cazibe Sayar Koleksiyonları*’na ait çeşitli memeli hayvanların fosilleri de sergilenmektedir. Tüm bunların yanında Kızıldeniz, Kaş ve Marmaris bölgelerinin *Gastropoda, Bivalvia, Echinodermata ve kırmızı alglere* ait birçok dikkat çekici örnek yer almaktadır.⁸

⁸ İhsan Ketin Doğa Tarihi Müzesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Maden Fakültesi, İstanbul. <https://mines.itu.edu.tr/hakkimizda/>

↑ Foto 13: İhsan Ketin

6 Şubat 2023 tarihinde yaşadıklarımız asrın felaketi idi. Bu büyük depremde 120 bin kilometrekarelik alanda 11 ilimiz, 124 ilçemiz, 6 bin 929 köy ve mahallemiz ağır yıkıma uğradı. 53.537 canımızı yitirdik, 107.213 vatandaşımız ise yaralandı. 6 Şubat 2023 depreminin 2. yılında, kaybettiğimiz vatandaşlarımızı rahmetle anıyoruz.

Bilim insanları tarafından yapılacak olan bilimsel çalışmalar ile ortaya konulacak yeni yöntem ve uygulamaların deprem kuşağında bulunan ülkemizin kaderini belirleyeceğini hiçbir zaman unutmamalıyız. Bu vesile ile tektonik çalışmalarda “Ketin Ekolü” olarak adını tarihe altın harflerle yazdıran “Jeolojinin Babası” Kayserili merhum Prof. Dr. İhsan Ketin’i saygı, sevgi ve muhabbetle yâd ediyoruz. (Foto 13)

Kaynak:

Prof. Dr. İhsan KETİN Anma Projesi, (1914-1995) İTÜ Maden Fakültesi, Ahmet KETİN, İTÜ Mezunları Derneği ABD, İSTANBUL. Youtube yayını: https://www.youtube.com/watch?v=Un51WHH_iZs&ab_channel=%C4%B0T%C3%9CAlumniAssociation

Candaş Tolga IŞIK ile Az Önce Konuştum Tv Programı, Konuk: Celal ŞENGÖR 15.01.2025 <https://youtu.be/vNqHEcyBo1E?si=g5i8o6UUH-VSsQL46&t=562>

Ketin İhsan, Kayseri Ansiklopedisi 4. Cilt, s. 176-177, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, KAYSERİ.

İhsan Ketin Doğa Tarihi Müzesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Maden Fakültesi, İSTANBUL. <https://mines.itu.edu.tr/hakkimizda/fakulte/ihsan-Ketin-doga-tarihi-muzesi>

“Kayalarda Gizli Gerçeği” Arayan Bir Öğretmen: İhsan Ketin, Bilim ve Teknik dergisi, s. 72-80, 1994.

↑ Foto 8

kendi hazırlamıştır. “Kuzey Anadolu Fayı Hakkında” isimli makalesi bu fayı kendisinin keşfetmesi sebebiyle en ayrıntılı ve önemli eseridir. (Foto 8)

1975 yılında ailesiyle birlikte ABD’ye tekrar gitmiştir. Bilimsel çalışmalarına hayatının sonuna kadar devam etmiştir.

Jeoloji alanındaki bilimsel çalışmaları “55 yıllık Meslek Hayatımdan Bazı Kesimler ve Anılar” ismiyle 2006 yılında yayımlanmıştır. (Foto 9)

İhsan Ketin’in, Türkiye’nin tektoniğine yapmış olduğu katkılar jeolojinin bu çok önemli dalının ülkemizde gelişmesine sebep olmuş ve Türkiye’de başlı

Kurşunun Değdiği Tende Heves Kalmıştır Avşar Ağıtlarında Katillik Konusu

METİN ŞİMŞEK

Bir şairin dediği gibi: “... Öldürülenleri şiire gömmeyeceksek... o zaman onları nereye gömeceğiz?” İşte ağıtlar özünde tam bunun için var olmuş olmalı. Öldürülenler için yapılmış en görkemli anıt şiir ve ağıt olmalı.

Avşar ağıtlarında, insan hayatında olan biten her şey konu edilebilir. Kişi; karısına, kocasına, çocuğuna, ineğine, koyununa, tavuğuna, eşyasına, köyüne, akrabalarına türküler ve ağıtlar yakabilir, şiirler söyleyebilir. Bunlar mizahi, sadece gündelik hayatla ilgili, öğüt verici ya da dramatik olabilir. Mesela bir sohbet esnasında, bir düğünde veya psikolojik olarak ağır sayılabilecek bir ortamda o havayı dağıtmak için biri diğerine “*Senin şu ineğe söylediğin varıdı ya, o nasıldı? Onu diyele bir!*” gibi bir talepte bulunabilir. Yahut siyasi, övmek veya hicvetmek maksadıyla politik figürlere de söylenebilir. Mesela ölüm içermeyen başka ağır dramlar ve trajik olaylar bile ağıtlarda

işlenebilir. Gurbet-özlem, hastalık-hastane, eşlerin zorunlu ayrılıkları ve daha birçok konu... Mesela;

*Şaşırdım Allah şaşırdım
Yolumu sarpa düşürdüm
Bura benim evim sandım
Serçe gibi çöp de(v)şirdim*

Kocasının kendisini boşamak istediği bir kadıncağız tarafından yakılmış çok trajik bir ağıttan bir kıta. Burada kadın, evinin ev olabilme sürecinde kendisinin verdiği emeği vurgulamaktadır.

*Oğl'olmayan yer'nik olur
Tut salımdan yalnızım
Madem kuşlar düneyecek
Çık içerden öğsüz kızım.*

diyen aynı kadıncağızın neden boşanılmak istendiğini öğreniriz. Kocasından, erkek evlat veremediği gerekçesiyle boşanılmak istenen kadın, devamında,

*Şura babamın düneği
Emeğim sağdıç emeği*

*El oğluna güvenilmez
Tez olurumuş döneği*

diyerek uğradığı haksızlık ve ihaneti konu eder.

*Neye böyle davranıyon
Şordan gelirdin gülererek
Odun ettim kağn'indirdim
Başımın kanın'silerek*

derken, yaşadıkları güzel zamanları hatırlatır, kendisinin de eve olan katkısını (ve *başımın kanını silerek* beytiyle muhtemelen, yediği dayağı ya da zaten çok zahmetli bir iş olan dağdan odun kesip kağnıyla indirme sırasında yaşadığı kazayı) başa kakar.

Fakat en merkezde en trajik konular yer alır. Ölümlü vakalar ise, Avşar ağdının özünü teşkil eder. Konu olarak ağır dram içerirler. Kaybın algılanışı ve onu karşılayıp kabulleniş şekli Avşar ağdının temel karakterini oluşturur. Ölüm gibi kesin ve keskin, sıradan ama beklenmedik bir olay karşısında gösterilen tavidir bu ağıtlar. Etkisi kılıç gibi, ağılu bir acıyı, ağılu kılıç etkisinde bir tepkiyle, ağıtla karşılamak...

Avşar ağdındaki gücün gizemi belki de buradadır. Tandırda evirdiği yanık kokulu bazlamanın aynısıdır Avşar'ın gönlü. Bazlamanın pişip olgunlaşmasında esas olan ateştir, yangıdır. Ağdın da öyle...

Atları sularken atların altında kalan bir ergen kızın trajik ölümüne yakılan ağıttan şu kıta:

*Kurbanım boyu posuna
Kızım gider anasına
Şefre'mi gelin ediyom
Gelin bakın kınasına*

Bu dörtlük, anası ölünce analık elinde büyümüş bir ergen kızın ölümünde analığının yaktığı ağıttan... Anlaşılan o ki üvey ana-üvey evlat ilişkisi burada, bilinenin ve kabul edilenin aksine, birbirini sevmeme şeklinde değil, hayret verici biçimde iyilikle yürümüş, sevgiye ve merhamete dayalı bir üvey ana-üvey kız ilişkisi.

Başka bir Avşar ağdında şu beyit de ifade gücüyle muazzamdır. Kadere ve kendisi için yaratılmış olana çatmaz. Felek dediği bir sebebe serzenerek duygularını ifade eder:

*Felek bizi örseledi
Dolu vurmuş bağlar gibi*

yahut,

*Ben öpmeye kıyamazdım
Gönendin mi kara toprak*

beyiti benim çok beğendiğim, yüksek ve güçlü bir ifadedir. Şu alıntı da dönemin siyasi ve toplumsal durumu ile ilgili önemli bir işaret ve güçlü bir ifadedir:

*Olmaz olsun böyle devran
Çift gelir bizim ölümüz*

Bu beyit yakıldığı dönem hakkında ipucu verebiliyor. Güzel zamanların ardından gelen kötü, uğursuz, meşum bir dönemi ve bunun kendileri üzerindeki sonuçları anlayabiliyoruz. İskân dönemi ya da sonrasında iskân sürecinin kalıcı etkisi ile ortaya çıkan olaylar anlatılıyor olabilir. Bu durumu ve kayıpların yarattığı etkiyi ifade eden muazzam bir beyittir kanımca.

Avşar ağıtları içinde en yakıcı konu ise gerçekte *katillik ağıtlarıdır*. Avşar ağdını esas gün yüzüne çıkaran, varsa eğer onu türü arasında iddialı kılan, ifadelerin güçlü olmasının yanında, katillik konulu ağıtlarıdır. Gerçi bu meseleler artık geçmişte kaldı. Ama bugün bu ağıtlardan en akılda kalanlar da çoğunlukla *katillik* ağıtlarıdır. Bu öldürme olayları, yakın geçmişlerinde yaşadıkları iskân-ıslah sürecinin psikolojik bir sonucu olmalı. Şöyle ki söz konusu süreç ve devamında yönetim-beyler/din adamı-uygulayıcı üçgeninde kalan konar-göçer aşiretlerin yaşadıkları göz önüne alındığında bunlar doğal bir sonuç gibi görünüyor. Bu desisenin en zararlı işleyen nifakı, aşiretleri ve köyleri birbirine düşürmektir. *Ziya Bey'in Ağıdı* diye bilinen ağıt ve hikâyesi buna iyi bir örnektir.

*Sıradan'da Koca Bucak
Kanlı asbağ kucak kucak
Kadam alırım bibi
Böyle m' olur batan ocak*

*Batın Sıradanlı batın
Mal verin de alın satın
Böyle gâvur emmi m' olur
Çocukları koydu yetim*

*Yoncalığa girdi koyun
Emmilerim etti oyun
Kalk gardaşım eve gidek
Kanlı elbiseni soyun*

*Ben söylerim türküsünü
Dudu bağlar terkisini
Cendermeler vurur deyi
Çekiyordum korkusunu*

*Karlı dağlar karsız dağlar
Evind'iki gelin ağlar
Öldürmüşler Ziya Bey'i
Keyfiniz yetti mi bâ'ler*

*Dudu bağlar terkisini
Ben çekerim kokusunu
Ne var kıyman candarmalar
Bâ'm uyusun uykusunu*

*Atı nalbatta nallanır
Kendi çarşıda sallanır
Bir kötü cenderme vurmuş
Adam düşmandan arlanır*

*Koyun gelir sürüyünen
Altın bozar koruyunan
N'ola hapis gideyidin
Candarmanın biriyinen*

*Yoncalığın cılga yolu
Gide gide kavuşuyor
Gardaşı vuran candarma
İlvanınan savuşuyor*

*Yoncalıkta çift çekili
Kaymakam bunun vekili
Kopa kopa vardıydım
Kana belenmiş kekili*

*Bacısının adı Emiş
Saatin zenciri gümüş
Oğlu ölesice müdür
İp dakın da sürün demiş*

*Bacısının adı Döndü
Oba'n habarına yandı
Gardaşıma öldü demen
Yozunan Maraş'a indi*

*Karakol kapıya geldi
Kolumu dalından kırdı
Ar değil mi babam oğlu
Bir kötü cenderme vurdu*

*Uzunyayla dayıları
Acep onlar duydu m'ola
Kellesin'kaynatan doktor
Kurşununu buldu m'ola*

*Güvercinler konar burca
Ziya'mı komuşlar hurca
Su selasın'verdi m'ola
Ziya Bey'i yuyan hoca*

*Yoncalığın boz dumanı
Hökümet bilmez amanı
Gardaş göçünü yükletti
Ot biçim'ekin zamamı*

*Bizim dağlar aşıt aşıt
Dakım giyer çeşit çeşit
Nasıl ağlamayım anam
Yanım mezar böğrüm düşüt*

*Ocağında kuzu pişer
Ziya deme'n aklım şaşar
Şöyle durun bibileri
Nebile'm duvardan düşer*

*Gel hele gel kanlı yelek
Senin ile kavuşalım
Ziya'm göçünü yükletmiş
Mezgitli'den savuşalım*

Ziya Bey olayı; bugün detaylarını bilen, hatırlayan pek kalmamış olsa da iskân-ıslah döneminin sonra yaşanan bir olaydır. İskân ve ıslaha konu olmuş aşiretler arasına atılmış nifak tohumlarının bir sonucudur. Ağdın içeriğinden bile anlaşılabilen bu durum gerçektir. Bilindiği kadarıyla Ziya Bey, Avşar beylerinden bir beydir. Hâli vakti yerinde, beyi olduğu Avşar topluluğu da refah içindedir. Mevcut hükümet adamlarıyla da iyi ilişkiler kurmuştur. Ama söz konusu süreçte atılan nifak tohumları yeşermeye başlamış, hile ve desiseler sonuç vermiştir. Ağıtta geçen *Emmiler*, *Beyler* bu desiselerin taraflarıdır. Önce Ziya Bey'in hükümet makamlarıyla arasını bozmuşlardır. Ziya Bey'in ve aşiretinin maliki olduğu bazı bölgeler bu

hilelerle ellerinden alınıp başka bir malike devredilmiş, problem de buradan çıkmıştır. Süreç boyunca iki köy birbirlerini yok etmeye yönelmiş, hükümetle de arasını bozdukları Ziya Bey bu cedeli kaybetmiştir. Ziya Bey'in öldürülmesinden sonra obası-aşireti zaman içerisinde yaşadıkları bölgeyi terk ederek münferiden başka memleketlere yerleşmişlerdir. Boşalan köy ve mezarlar hasımları tarafından mülk edinilmiştir.

Katillik temalı ağıtlardan Battal Bey'in oğlu İbrahim Bey'in ağıdı da yörede en dikkat çeken ağıtlardandır. İbrahim Bey de Toros'un öte yüzünde benzer sebeplerle Jandarma tarafından vurulmuş ve bu ağıt yakılmıştır:

*Turna Bacı, Sırma Bacı
Doru kışner acı acı
Müdafaasız öldürdüler
Hayfım alsın Çerkes Hacı*

*Kara kekil fıldır fıldır
Sis'ten çıktım idi bildir
Kötü müsün Bey'in oğlu
Yat sipere birin'öldür*

*Arslantaş'ın koyağına
Çizme giyer ayağına
Kaymakam'dan ne olur ki
Vali gelird'ayağına*

*Arzu aızığını etsin
Adana'ya gidiciyim
Doru'nun gemini vurun
Meydan kavgas'ediciyim*

*İbrahim Bey diyerkene
Hatırını sayarkene
Kar'Arslamı öldürdüler
Tan yıldızı doğarkene*

Yine Avşar beylerinden birinin hile ile öldürtülmesi vakası... Ağıttan anlaşıldığı üzere hükümet yetkilileriyle arasında herhangi bir sorun yokken zamanla hilekârlar ağlarını örmüş, gücü yerindeyken Vali misafir eden İbrahim Bey, Vali'nin emir ve komutasındaki jandarma tarafından evi muhasara edilerek bizzat jandarma komutanının kendisi tarafından öldürülmüştür.

Ana kollarım kırıldı

.....
*Üç Çeşme'ye vardım anam
Kurşun kum gibi kaydadı*

*Omar emmi Memmed emmi
Ağır endirin salımı
Bacım Sevler suyu ulaştır
Yaktı kurşunun yalımı*

*Ana gel beri gel beri
Öldüm yavları yavları
Üç Çeşme'de ölen oğlum*
.....

*Üç Çeşme'ye mi göçüyor
Üç Çeşme yaylalar bendi
Duyunca dizine vurmuş
Az'ziyel'Omar Efendi*

*Yetiş Mustafa gardaşım
Gardaş haydanda bağlyım
Bu kimin nesi dellerse
Karabıyığın oğluyum*

Bu Avşar ağıdı, yayla yolunda hasımları tarafından pusu kurularak öldürülen, Karabıyığın oğlu diye bilinen Avşar gencine yakılmıştır. Ağıdın tamamında adı geçen mevkiler bugün Tomarza köyleri mevkiisidir. Aziziye (Pınarbaşı) adı da birlikte geçtiğine göre olay 1950 öncesi yaşanmış olmalı; çünkü o dönemde Tomarza ilçe değildi ve o yöre Pınarbaşı'na bağlıydı.

Sonuç olarak Avşarlar mutluluklarını da neşelerini de acılarını da ağıtlarla ifade ederler. Avşarların hikâyesi hatta tarihi yazılırken ağıtlardan yola çıkılmadan yazılacak bir hikâye ve tarih eksik kalır. *Katillik* ağıtları da onların hayatlarını anlamak için önemli kaynaklardan biridir.

Ağıtlarda Geçen Bazı Kelimelerin Anlamları
Asbap: (aslı) esvap. Giysi

Bibi: Avşarlarda ve bazı Türkmen topluluklarında babanın kız kardeşi, hala.

İlvan: Gösteriş, çalım, kibir.

Kopa kopa: Koşar adımlarla; ama ağıtta telaş ve kaygıyla, acele bir şekilde anlamı da kazanıyor. Varacağı yerde kötü bir durumla karşılaşacağını bilerek.

Kelle kaynatmak: O günün otopsisinin halk arasındaki ifade edilen şekli

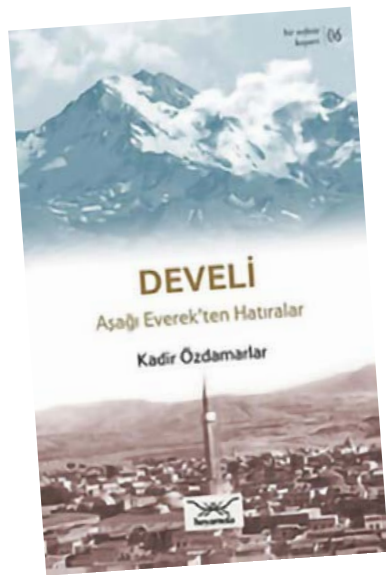
Düşüt: Bazı yörelerde ve Avşarlarda, önemli kimselerin herhangi bir sebeple düşerek öldükleri yere bir takım malzemelerle, özellikle taşları üst üste yığarak, mezarı andıran biçimde işaret konur. O işaretlerin her biri düşen kişinin adıyla anılır, filancanın düşütü şeklinde adlandırılır.

Mezgitli: Ziya Bey'in maliki olduğu eski köy. Bugün başka bir köyün mezarıdır.

Haydan: Yayla damı da denir. Yaylaya göçüldüğü vakit, yaylacılar bu haydanlarda kalırlar. Yaylaya göçen her ailenin kendi haydanı vardır. ■

Kadir Özdamarlar'ın Ardından

MUAMMER YILMAZ

Ömür dediğin nedir ki. Çok sevdiğin üç-beş nefes... Dünyaya adını atan her canlının nefesleri sayılıdır.

Ömür hakkında o kadar çok şeyler söylenmiş ki, ne yazıya ne de mısralara sığar.

Ömürler, su gibi çok çabuk akıp, yel gibi esip geçmektedir. Hayata ha şimdi, ha sonra başlayalım derken bir bakıyorsun tükenmiş ömür. Geride koca bir ömrün destikçe ah edip ağlayan, gözyaşları ile ıslanmış külleri kalmış.

Gönüller sultanı, ruh ordusunun serdarı Yunus Emre ömrü esip geçmiş yele benzetir:

*Geldi geçti ömrüm benim
Şol yel esip geçmiş gibi
Hele bana şöyle geldi
Bir göz yumup açmış gibi*

Ömür dediğin aslında çile yumağıdır, sabır sınavıdır. Ezanla namaz arası, bir ikindi gölgesi kadar

kısadır. Bir rüya, bir hiçtir. En sonunda ise bir avuç topraktır...

En önemlisi ve doğrusu ömür bir emanettir. Yüce Yaratan emanetini zamanlı ve zamansız geri alır. Ömrün son akını ve son durağı ise ölümdür.

“Her nefis ölümü tadacaktır” buyuruyor Yüce Yaratan...

Her geçen gün, takvimden kopardığımız her yaprak, ecel sandığımızı doldurursa da, yine de insanoğlu ölüm karşısında hem hissiz, hem de duygusuzdur.

İnsanoğlu çok gariptir, başkasının ve en yakınının ölümünü görür de ibret almaz. Kendi ömrünün herkesten uzun olacağını düşünür. Ummadığı bir anda Tahta At'a binerek toprağın altına iner.

Ölüme, ecele çare yoktur da insanoğlu yine çare arar.

En çok sevdiklerimizin ölümü bizleri yakar, kavurur. Hele genç yaşta ölenlerin acısı daha çok kanatır yüreğimizi.

Emri alan Azrail kimsenin yaşına, başına, fakirliğine, zenginliğine, güzelliğine, çirkinliğine, makamına bakmaz. O sadece görevini yapar. Onun için derler ki:

“Azrail ihtiyarların kapısında bekler. Gençler için ise tuzak kurar...”

Dünyaya milyonlarca insan gelip geçmiştir. Kimisi yaşamak için yaşamış, kimisi de dünyayı kucaklayarak bu kısa ömrünün her dakika ve saatini insanlık için, vatanı için, ailesi için, Yaratan'ı için değerlendirerek aramızdan ayrılmıştır. Bu kabile, bu kervan dünya durdukça devam edecektir.

Bu özel ve güzel insanlardan birisi de aynı zamanda bir entelektüel olan, ilim ve irfanla yoğrulmuş, arada sırada güzel sesi ile de gönlümüzün pasını silen Kadir Özdamarlar'dır.

Yalancılar Kahvesi'nde 76 yıl Kırkambar gibi yaşayan sevgili dostum, kardeşim, mesai arkadaşım ve dünürüm Kadir Özdamarlar, tutulduğu amansız hastalıktan kurtulamayarak aramızdan biraz erken mi ayrıldı? Onu bilemiyoruz...

Son ayları çok sıkıntılı geçen kardeşim, son nefesini vermekle de bir bakıma acılarından kurtulmuş oldu.

Çoğu zaman acı ve ızdırap içinde kıvranan, felç olup yatağa bağlı kalan, ölmek isteyip de ölemeyenler için bir kurtuluş, bir nimettir ölüm.

Mevlânâ Yaratan'ına kavuşacağı için ölümü düğün gecesine benzetir. Necip Fazıl da “Büyük Randevu” dediği ölümü bayram olarak görür;

*Ölüm, ölene bayram, bayramda sevinmek var
Oh ne güzel, bayramda tahta ata binmek var*

Kadir Özdamarlar, Ankara Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinin Edebiyat bölümü mezunudur. Devlet ve özel okullarda müdürlük yaptı. Develi üzerine hazırladığı doktora tezi ile de doktor oldu. Türkistan'da ve son olarak da Kahramanmaraş Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı.

Değerli kardeşim aynı zamanda Kayseri televizyonlarında program sunuculuğu ve yöneticiliği yaptı. Kendisi ile pek çok programda birlikte olduk.

Kibar adam, baba adam, tam bir Develi ve Seyrânî hayranıydı. Seyrânî sempozyumlarının ev sahibi ve baş konuğu idi. Develi üzerine hazırladığı tezi ve kitabı yanında, beraberce hazırladığımız “Seyrânî'nin Düşünce Dünyası” adlı kitap kendisini çok mutlu etmişti.

Develi'ye her gidişimizde, doğup büyüdüğü ovaya bir kartal haşmetiyle bakan Yukarı Develi'ye çıkar, oranın havasını ciğerlerimize doldururduk. O andaki

mutluluğu gözlerinden okunurdu.

Sevgili kardeşim, dostum; sevdiklerini arkada bırakarak yalancı dünyadan ayrılmakla bir bakıma sırasını savmış oldu. Biz ise koca bir ihtiyaç olarak yalancılar kahvesinin bekleme salonundayız.

Satırlarıma istemeyerek son verirken, sevgili kardeşime Allah'tan mağfiretler diliyor, makamın cennet olsun diyerek sözü genç yaşta ölen Cahit Sıtkı Tarancı'ya bırakıyorum:

*Neylersin ölüm herkesin başında
Uyudun, uyanmadın olacak
Kim bilir nerede, nasıl, kaç yaşında
Bir namazlık saltanatın olacak
Taht misali o musalla taşında...*

Kapalı Çarşı da Feshane gibiydi

İLK ve SON FES ÜRETİCİSİ İŞSİZ

AHMET SIVACI

Osmanlı dönemlerini anlatan sinema filmleri ya da diziler seyrederken orada siyah püsküllü fesini yana yatırmış, kaşının üstüne düşürmüş, kaytan bıyıklı, beli kamalı kabadayılar görürsünüz. Yine benzeri köy seyirlik filmlerde yay gibi kaşlarıyla ve iri kara gözleriyle al yanaklı köylü kızları belki dikkatinizi çekmiştir. Özellikle başındaki, çeşitli sarı metalik malzemelerle ve gümüş rengi süslemelerle kaplanmış fesi çok daha ilgi çeker. Zaten şapka kanunu çıkmadan önce erkeklerin başlarına taktıkları fesler sıradan başlıklardı. Oysa günümüzde ne o narası gök gürültüsüne benzeyen kabadayılar var ne o fesler ne de kadınların başlarına taktıkları süslü kırmızı fesler. Şimdi vitrinlerde turistler için alıcı bekliyorlar. Üretim ise sadece özel siparişleri için.

Ama o bir türküde yaşıyor. Dünya döndükçe de yaşayacak. Hani o bizim öksüz türkülerimizde.

Anadolu insanının mayasında yok mu türküleri sevmek, türkü söylemek? Yine onların ifadesiyle, eli kulağa atıp hançereden çıkan yanık bir sesle “Türkü Çığırnak”?

*Karadutum, çatalkaram, çingenem.
Nar tanem, nur tanem, bir tanem.*

dizeleriyle başlayan Karadut adlı şiirinde Kayserili bir Çingene kızına olan platonik aşkını ya da duygularını anlatan Türk şiirinin ustalarından Bedri Rahmi Eyüboğlu, o çok bilinen sözünde, türkülerimize olan hayranlığını şöyle vurgular:

“Ne zaman bir köy türküsü duysam şairliğimden utanırım.”

Yüreğe kan gibi düşen, türkü deyip geçilen, hasret kokan çevrelerdeki gizli gözyaşlarının acıdan türkü olduğu sözler. Hangi yürek dayanabilir? Hangi göz pınarı kurumaz? Hangi dil anlatabilir?

*“Şu dağın ardında redif sesi var
Varın bakın çantasında nesi var
Bir çift kundura ile bir de fesi var”*

Hangi fes? Hâlâ püskülü olan fes mi? Yemen ellerinin çöl sıcağından kan-ter içindeki ama bir o kadar da karanfil kokan fes mi? Hangi kundura Allah aşkına? Açlığın, hastalığın, çölün kumlarının cayır cayır yaktığı, rüzgârına ağıtlar söylediği, yıldızlarını düşürdüğü memleket evlatlarının dramını anlatmaya, türkülerden gayrı neyin gücü yeter?

Çantasında fes varmış. Kundura varmış. Sarık değil de fes. Çarık değil de kundura. Üstelik bunlar türküyeye göre yedek. Hani var ya! Türk halkının gönül sızısına az da olsa merhem olmuş anonim bir türkü değil de o yılları yaşamış ve nesilden nesile aktarılmasına sebep olmuş kaynak bir kişi olsaydı ona aynen şu sözü söylemem bilmem ayıp olur muydu ki?

“Üfürme yığdım! Sen bir dilim kara kuru ekmeği bulamayıp çekirge yerken hangi çantadan, hangi yedek festen, kunduradan dem vurursun ki?”

Bu kırmızı, bazen siyah renkli başlık ne zaman hayatımıza girdi, ne zaman onsuz sokağa çıkamaz oldu başıkabak, ayağı yalınayak çilli bir oğlan? Kaytan bıyıklı, yandan çarklı bakışlı, belindeki geniş,

Türkmen göçebesi kuşağın içine gömülmüş kamasına güvenerek kendini Zaloğlu Rüstem zanneden, bastığı yerin tir tir titrediğini hisseden Osmanlı kabadayısı?

Ya ahu gözlü, ahu kaşlı, al yanaklı, kiraz dudaklı, mahcup bakışlı kızların kömür karası saçlarının kâkül ve perçemler şeklinde alınlarına döküldüğü başlarına sırma ipekli örtülerinden önce taktıkları fesler? Kenarları küçük altınlarla süslü kırmızı fesler?

Sadece onlar mı? Üsküdar’a gider iken yağmura yakalanıp sırlıslık olan, uzun setresinden dolayı eteği çamur içinde kalan çelebiler çelebisi kâtibimin gül kırmızısı fesine kimler denize karşı oturup elini kulağına atıp bir türkü tutturmaz ki? Kolalı gömleğine, mahmur gözlerine, kaytan bıyıklarına ama özellikle kan kırmızısı fesine Üsküdar’ın bütün kızları âşıkça kim ne karışır?

Ah! Evlad-ı Fatihan. Rumelili, kaşları kâre, sol kaşında beni olan Alişime, başındaki hamidiye ya aziziye türünden al fesin kara püskülü gibi, kara sevda püsküllü belâ olmadı mı aman bre?

*Fes başına fes başına
Püskülü ben olayım
Püskülü ben olayım*

Neyse ne de fes, edindiğim bilgilere göre, eskiden Osmanlılarda, bugün de bazı İslâm ülkelerinde kullanılmakta olan bir baş kıyafeti. Fas’ın Fes şehrinde ortaya çıkar ve Türkiye’ye daha çok Avrupa’dan ithal edildiği için bu adı taşır. Hâlen Mısır dâhil Kuzey Afrika ülkeleri ve Endonezya ile Malezya başta olmak üzere birçok İslâm ülkesinde kullanılıyor. Türkiye’de 1925 yılında çıkarılan özel bir kanunla yasaklanan fesin bu ülkeye gelişi II. Mahmud devrine rastlar. Yeniçeri Ocağı’nın 1826’da kaldırılmasıyla onun yerine kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye ordusunun kıyafetinden eğitime ve donanımına kadar her şeyinin Batı tarzında olması istenmiş. Bu askere

önceleri III. Selim zamanında teşkil edilen Nizâm-ı Cedîd’inkine benzeyen bir kıyafet verilmişse de iki yıl sonra değişiklik yapılmış ve ilk olarak başa şubara yerine koyu kırmızı fes giyilmesi kararlaştırılarak padişahın bu konudaki hatt-ı hümayunu ilân edilmiş. 1829 yılında piyasada bulunan yerli ve ithal fesler şu fiyatlarla satılıyor: Tunus perdahlı 26 kuruş, Mısır 18 kuruş, Avrupa perdahsız 5 kuruş 20 para, Avrupa “ağaç” marka 5 kuruş, yerli İstanbul 6 kuruş 10 para.

Gerçekten oldukça ilginç gelmişti bana bu bilgiler.

Kayseri Kapalı Çarşı... Osmanlı Dönemi’nde yapılan kapalı çarşılar arasında İstanbul’dakinden sonra en büyük kapalı çarşı olarak kabul edilen yapının 15. yüzyılda yapıldığı tahmin ediliyor. İçerisinde farklı isimlerle anılan birçok çarşı bulunan yapıdaki tek kitabe, 1844’te Hacı Efendi’nin yaptırdığı ve kendi adıyla anılan çarşıda yer alıyor. Kitabede şunlar yazıyor:

“Dünyanın safa süren insanları, güzel kazanan kişileridir. İyi geçinmek alışverişle olur. Allah korkusunu bilmeli, satıp sermaye biriktirmeli. Zevk ve sevinç sahipleri helal kazananlardır. Bir tek cevher isteyen bile bu çarşıya müşteri olarak gelsin. Âlemde varlık, ticaret kapısından gelir.”

870 senesinde yaşanan yangın sonucu neredeyse tümü yanan çarşı, Maraşlı Osman Paşa’nın uğraşları ile taş malzeme ile yeniden yaptırılmış. Yapı, 1907 Ankara Salnamesi’nde iki binden fazla dükkân ve mağazayı kapsayan “muhteşem kâgir çarşı” olarak geçiyor.

Çarşının tonozlarının neredeyse tamamı 1935 yılında Kayseri valisi tarafından yıktırılmış. Kapalı Çarşı’nın bugünkü hâliyle 1987-1991 yılları arasında yeniden inşa edilmiş. Çarşı, kuzey-güney ve doğu-batı

doğrultuda birbirlerine paralel ve dik uzanan sokakların kenarında dizilmiş dükkânlardan oluşuyor. Ayak-kabıcıdan çeyiz dükkânına, oyuncakçıdan züccaciye, gıdadan kundura tamirine kadar her türlü mağaza bulunuyor şimdilerde. Buraya gelen bir vatandaş 3 saatte ancak çarşıyı gezebiliyor.

Çocukluk yıllarımdan biliyorum, bu dükkânlar öylesine derme çatmaydı ki ve çarşı öylesine bakımsızdı ki yağın yağmur ve kar sokağın ortasında birikirdi. Kapalı Çarşı’nın tamamında düzgün kesme taş malzeme kullanıldığını yazıyor bilgiler. Dahası çarşıda en fazla göze çarpan zanaatlar kavafiye yani kunduracılık, yuncülük gibi geleneksel mesleklerdi. Şimdiki gibi el zanaatları bakımından zengin değildi.

Ama biri vardı ki kapalı çarşı ile özdeşleşmişti adeta. Çarşının güney tarafındaki girişte durur ve elini kulağına atar, hançeresini yırtarcasına şöyle bağırırdı: “Cenazeeee Camiiii Kibirdeeee” Üstelik her gün. Her vakit. Öyle ya! Ceketini alıp gitmenin zamanı mı olur? Gençmiş, cenaze başında elma ağacından büyük bir dal varmış, dallarında sonradan takılma elmalar varmış, bunlar çocuklara verilirmiş.

Kapalı Çarşı’da hâlen yöreye özgü yiyecek ve el işlerinin satıldığı dükkânları barındıran Kürkçüler Sokağı’na yolunuz düşerse “Kepçi Mevlüt Tarcan” Usta’nın dükkânına mutlaka uğrayın. Bir çayını için. Mevlüt Usta siparişlerle de olsa Kayseri’de hâlen fes yapan tek usta. Dükkânında kırmızı, siyah, gri renklerde fesler görebileceğiniz gibi aynı zamanda adeta tiyatro ya da sinema filmlerinde kullanılacak padişah başlıkları, kavuklar da görmeniz mümkün. Tabii ki bunun yanında yine süslenmiş bir hâlde kadın fesleri de vitrindeki yerini almış.

Mevlüt Usta, Kayseri Eğim köyü doğumlu. Babası Âdem Ağa ile annesi Hatice Hanım’ın beş çocuğundan biri. Mehmet, Ramazan, Fevzi ve Seyit diğer kardeşleri Mevlüt Tarcan Usta’nın. İlkokulu köyünde tamamladıktan sonra 1967 yılında Kayseri’ye taşınırlar. Şapkacı Mehmet Patır’ın yanına çırak olarak girer ve askere gidene kadar da çalışır orada. On dört yıl hizmet eder ustasına. O yıllarda oldukça moda olan sekiz köşeli kasketler imal ederler. Bu arada 1975 yılında Sabire Hanım ile evlenir Mevlüt Usta. 1977 yılında eşinin, ana babasının hasretini yüreğine koyarak askerlik yapmak için Kütahya’ya düşer yollara. Askerlik günlerinde kızı Özlem’in doğduğunu müjdeliler. Hasretlik daha da zor gelmeye başlar. Ama

hayat dediğin ne ki? Zaman çok çabuk geçer ve bir gün terhis olur.

Kayseri’ye gelerek Vezir Han’da kendi işini kurar, kendi işinin patronu olur. Sekiz köşeli, beş köşeli kasketler üretmeye başlar.

*Başım ağrıyo başım ağrıyo
Başına kurban olayım
Sabah pazara varayım
Başına bir fes alayım*

— Ne zaman fes yapmaya başladın ve neden ihtiyaç duydun? Çünkü Kayseri’de senden başka fes yapan bir başka şapkacı ustası yok.

— 1988 yılında öğrenciler etkinlikleri için benden fes talep etmeye başladılar. Bugün bulunduğum dükkândaydım. Fes yapmamıştım o güne kadar. Bir şekilde öğrendim kendi kendime. Değişik ölçülerde yaptığım fesler ilgi görmeye başladı. Öyle bir konuma geldim ki Kayseri Kapalı Çarşısında erkekler ve bayanlar için fes üreten tek şapkacı esnafı olarak tanınmaya başladım. Hatta ihtiyaca cevap veremez duruma geldiğim zamanlar da oldu. Ama artık talep yok ve ben çok sipariş olursa yapıyorum.

— Özel bir kumaştan mı yapıyorsun?

— Kırmızı çuhadan yapılır, tepeye doğru daralan silindirik şeklinde olup üstünden sarkan bir püskülü bulunur. Ama bazen kırmızı çuha bulamadığımız zamanlarda normal kumaşlardan da yapıyoruz. Tabii ki şimdiki yaptığımız fesin asıl malzemesi sert karton. Kumaş bunun üzerine geçiriliyor.

— Mevlüt Usta, fes yapımı sırasında dikkat edilmesi gereken bir dikim şekli ya da sırası var mı? Daha doğrusu özellikleri nedir?

— Aslında ben işin teknik tarafını da uygulamak istedim fes yaparken. Farklı kaynakları araştırdım. Edindiğim bilgiye göre fes başlangıçta 20-25 cm

yüksekliğinde olur ve standart modelinin aksine tepeye doğru hafifçe genişleyen bir şekil gösterirmiş. Fesin düz olan tepe kısmına “tabla” adı veriliyor ve bunun merkezindeki “ibik” denilen çıkıntıya lâcivert veya siyah bir ipek püskül bağlanıyormuş. II. Mahmud devri mavi ipek püskülünün arkası uzun, önü kâkül gibi kısa ve oldukça genişmiş. Yüksekliğin muntazam görüntüsünün bozulmaması için fesin içi kartonla desteklenirmiş. Genel görünüşü bu şekilde olan fes, ortaya çıkışından sonra padişahların istekleri doğrultusunda değişikliğe uğramış ve Abdülmecid döneminde küçülmeye başlayarak aşağı yukarı son zamanlardaki şeklini almış.

— Kalıplarına göre mi türlerine ayrılıyor?

— Aynen. Mecidiye kalıp var, Abdülaziz yayvan (aziziye kalıp), II. Abdülhamid ise daha dik bir fes (hamidiye kalıp) tercih etmiş. Hatta devlet adamlarının giydikleri fesler ile halkın, çocukların giydikleri fesler farklıymış, farklı olmak zorundaymış açıkçası.

— Nasıl yani?

— Mesela çocuk feslerine nazarlık, muska ve ziynet altını takılırmış. Fesin halk arasında benimsenmeye başlamasıyla sivillerin devlet görevlilerinden ayırt edilebilmeleri için “dalfes” (sade, yalın fes) giymeleri, yani etrafına bir şey sarmamaları

istenmiş. Yalnız ulemâ efendiler beyaz tülbent sara-bilirlermiş. Halkın dalfes giymemekte ısrar etmesi üzerine esnaf takımının yemeni, çember, ağabani, yazma, tülbent gibi şeyler sarmalarına izin verilmiş ve bundan sonra fes süratle yayılmış. Bir başka kaynakta çok daha farklı anlatıyor konuyu.

— Nasıl farklı anlatıyor Mevlüt Usta?

— Kırmızı çuha ve kızılıcdan rengini alan, genelde merinos koyununun tüyü ve keçeden üretilen fesin pek çok modeli ve rengi bulunurmuş. Bu modeller içerisinde adı en çok ön plana çıkanlar ise Arabi, sıfır numara, yâr tekmesi, kuş yuvası, ayıp kapayan, kel örten, limon kabuğu, saksı dibi, yandım Allah, horoz ibiği, tabla fes ve zuhaf modelleriymiş. Model isimleri genelde fiziki görünümünden ötürü koyulan isimlermiş. Örneğin kel örten modeli, saçı olmayan kişilerin kafasını tamamen kapattığı için kel örten adını almış. O devirde şapka ustaları ya da fes üreten esnaf ihtiyaca cevap veremez duruma gelince Avrupa ve Mısır ile Tunus’tan fes ithal edilmiş. İhtiyacın artması yerli imalatın başlamasını gerektirmiş ve Fes kullanımının mecburi kılınması üzerine ciddi bir fes ihtiyacı oluşmuş. Görülen lüzum üzerine fesin nerede ve nasıl kullanılacağına, kimin hangi renk ve model tercih etmesi gerektiğine karar vermek ve halkın fes ihtiyacına üretim ile cevap vermek için

F e s

Bakanlığı

bile kurulmuş. Fes Bakanlığının ilk işi, ciddi bir fes üretme merkezi kurmak olmuş, bu ihtiyaç günümüzde İstanbul’un Eyüp Sultan ilçesine bağlı Feshane semtine de adını veren Feshane-i Amire kurularak giderilmiş. Daha sonra Anadolu’nun çeşitli yerlerinde de fes üretim yerleri açılmış. Fesin sivil halka yayılmasından sonra bundan başka Bursa, Edirne, İslimye ve Selânik’te de fabrikaların açılmasına rağmen yerli imalat ihtiyaca yetmemiş ve aradaki açık daima ithalat yoluyla kapatılmış.

— Ya kalıpları? Ne tür kalıplarmış bunlar?

— Yapımındaki esneklik dolayısıyla fesin kolayca deforme olabilmesi sebebiyle yaygın bir kalıpcı esnafı ortaya çıkmış. Önceleri ahşap olan kalıpların yerini daha sonra İzmir’de görülen ve arkasından da İstanbul’da kullanılan pirinç kalıplar almış, böylece kalıpları ütü gibi ısıtarak işe başlayan ustalar fesleri dar Beyoğlu, hamidiye, aziziye, yarım zuhaf, tam zuhaf, İzmir biçimi, alikorna, hasırlı gibi isimlerle anılan sıfırdan on altıya kadar numaralanmış çeşitli ölçü ve biçimlerde kalıba çekebilmişler.

— Fes’e takılan şu püsküller her zaman merakımı çeker. Neden takılıyor?

— Biliyorsunuz o devirde başta fes olmadan fotoğraf çektirmek ayıp sayıldığı gibi fes olmadan sokağa çıkmak da yasakmış. Fesin süsünü oluşturan ve ona özellik kazandıran püskül, oldukça önemliymiş. II. Mahmud devrinin bükülmemiş ipekten bol mavi iplikli püskülü başın hareketi veya rüzgâr sebebiyle sık sık dağılıyormuş ve taşıyana derbeder bir görünüş veriyor, sık sık taranması, düzeltilmesi gerekiyormuş. Bu püskülleri taramak için çarşıda, sokaklarda küçük çocuklar ellerinde taraklarla dolaşır ve para kazanırlarmış. Böylece püskül onu taşıyanın başına dert olmuş. “Püsküllü belâ” deyiminin, henüz fesin tam anlamıyla benimsenmediği, yalnız asker arasında zorunlu tutulduğu dönemde buradan kaynaklandığı görüşü var. Hatta

*Fes başına fes başına
Püskülü ben olayım püskülü ben olayım
Kaşım ağrıyo kaşım ağrıyo
Kaşına kurban olayım
Sabah pazara varayım
Kaşına hıdat alayım*

— Bir fes nasıl yapılır?
— Yirmilik dediğimiz kartondan şablon çıkartılıyor.

Açınımın başa gelecek kenarında katlama için çentik atılarak kesimler yapıyor ve sonra da numaralara göre yuvarlatarak birleştiriyoruz. Bu numaralar 50-60 arasında oluyor. Ayrıca fesin tepe kısmı da şablon ile kesilerek yine yapıştırıcı ile birleştiriliyor.

Üzerine geçirilecek kumaş da yine bir şablon yardımı ile kesiliyor, dikildikten sonra üzerine geçiriliyor. Bu kumaşlar genellikle esnek kadife kumaşlardan oluyor. Bayan feslerin üzerini başlık adını verdiğimiz, sarı ve gümüş renklerde olabilen ve hazır satın aldığımız sac aksesuarlar ile süslüyoruz. Erkek feslerine boyu on yedi santimetre olan siyah ipliklerden yapılmış püsküller takıyoruz.

Mevlüt Usta'nın Özlem, Halit ve Okan adlarında çocukları var. Hâlen birlikte çalıştığı oğlu Halit, Erciyes Üniversitesi Makine Bölümü mezunu. Baba mesleğini tercih etmiş. Bilgisayar ağırlıklı tasarımlar yapıyor. Adeta bir stilist gibi çalışıyor. Kızı Özlem'i evlendirmiş Mevlüt Usta. Elçin adında bir de torunu var. Okan da üniversite mezunu, bir iş yerinde görev yapıyor.

*Sürme gözüne sürme gözüne
Hıdat kaşına fes başına
Püskülü ben olayım püskülü ben olayım
Burnum ağrıyo burnum ağrıyo
Burnuna kurban olayım
Sabah pazara varayım
Burnuna hızma alayım*

Dükkâna göz gezdiriyorum. Gözüme çeşitli kuruşların armaları çarpıyor. Dahası dikiş makinelerinin, düğme basma aparatının yanı sıra bir bilgisayar ve harıl harıl çalışan bir de tezgâh var. Mevlüt Usta'nın oğlu bilgisayar aracılığı ile istenilen modellerde armalar için tasarımlar yapıyor sonra da uzunca nakış tezgâhı diyebileceğimiz bir tezgâhta armalar işleniyor.

— Ne gibi armalar işliyorsunuz?
— Her türlüşünü yapabiliyoruz. Askerî rütbelere, güvenlik şirketlerinin özel armaları, firmaların logoları gibi benzeri şeyleri nakış tezgâhımızda hazırlıyoruz.
— Eskiye oranla işler nasıl?

— Hiç iyi değil. Eskiye nazaran durgun. İnsanların alım gücü azaldı. Artık fes siparişi gelmiyor.

Kasket işi bitti gibi. Sadece arma işliyoruz. Onu da kurumlardan teklif ile alıyoruz. Çok fazla getirisi olduğunu söylemek mümkün değil. Halit, baba mesleğini teknolojik gelişmelere uygun olarak daha da bilgisayar ağırlıklı geliştirmek istiyor. Ancak arz ve talebin eskiye oranla çok düşük seyretmesi onun da umutlarını kırıyor bazen. İşi bırakacağını, asıl mesleğine döneceğini söylüyor Halit. Bunun için Organize Sanayi'de bazı firmalarla ön görüşme yaptığını ilave ediyor sözlerine. Çünkü şapkacılık mesleği artık eski günlerdeki gibi değil. Zevkler, tercihler değişti. İnsanlar bırakın bilmem kaç köşeli kasket kullanmayı, başlarının açık olmasını istiyorlar. Turistik türde şapkalar da burada değil turistik bölgelerde, o da az sayıda talep alıyor.

— Fes yapımını geliştireniz?
— Neyini geliştireceksiniz ki? Kayseri'de amatör tiyatro gruplarının sayıları gün geçtikçe azalıyor. Azalıyor olmasa bile onlar tarihî bir oyun sahneye koymak isteyecekler ve kostüm için bize ihtiyaç duya-

caklar. Biz siparişi alacağız ki o da az sayıda, dolayısıyla uğraşmaya değmiyor. Üstelik Kayseri'ye Devlet Tiyatrosu geldi ve gerektiğinde amatör topluluklara kostüm yardımı yapıyorlar. Bunların içinde fes de dâhil, cepken de kaftan da. Emanet olarak alıyorlar ve daha sonra iade ediyorlar hatta etmiyorlar bile. Zaten Kayseri halkı profesyonel oyuncular dururken amatörleri tercih etmiyor.

*Fıstık dişine fıstık dişine
Hızma burnuna sürme gözüne
Hıdat kaşına fes başına
Püskülü ben olayım püskülü ben olayım*

Sonuçta ayakta kalmaya çalışan diğer bütün el zanaatlarından evlerinin ekmek parasını çıkarmaya çalışan esnaf gibi onlar da mücadele edecekler ve gelişen teknolojinin hızına az da olsa yetişmeye çalışarak zanaatlarını yenileyecekler. Ama bir gerçek var ki çoğu şey geçmişin derinliklerinde kaybolduğundan, nostalji de olsa bir daha fes üretmeyecekler.

Türkülerde söylenecekler o kadar. ■

Demir Çağı'nda Kululu Kitabı

MUSTAFA ERDOĞDU

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları; araştırma, inceleme, edebiyat, tarih, kültür ve sanat alanında çıkardığı eserlere bir yenisini ekleyerek 202. eserine ulaşmış olup bütün hızıyla yayın hayatına devam etmektedir. Tarihçi ve uzman arkeolog Fehmi Gündüz; Kayseri'nin Akkışla ilçesinde yer alan Kululu bölgesinin Demir Çağı'ndaki durumuna yönelik incelemeleri sonucunda araştırma-inceleme alanında bu güzide eseri ortaya çıkarmıştır. İlk defa yayımlanan bu eser, Kayseri'mizin başka bir tarihî dönemine ışık tutmaktadır.

Kayseri; günümüz verileri ışığında MÖ 5000'e uzanan geçmişi ve Anadolu'nun merkezindeki konumuyla birçok dönemde dikkatleri üzerine çekmiş, jeopolitik ve stratejik olarak çok önemli bir merkez ve yerleşim yeridir. Kay-

seri kadim tarihi ile birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Kalkolitik Çağ'dan günümüze kadar bu coğrafyada Asur ve Hitit imparatorlukları, Geç Hitit ve Tabal krallıkları, Med ve Pers imparatorlukları, Kapadokya Krallığı, Roma ve Bizans imparatorlukları, Danişmentliler, Anadolu Selçuklu Devleti, Eratnalılar, Kadı Burhanettin Devleti, Dulkadiroğulları ve Karamanoğulları beylikleri, Osmanlılar ve Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere birçok medeniyetin izleri bulunmaktadır.

Kayseri Kaniş Karum'da (Kültepe) ortaya çıkan Asurlular Dönemi'ne ait tabletler, yazının Anadolu'daki ilk örnekleri olması bakımından dikkatleri üzerine çekmektedir. Tarihlemesi MÖ 2000'lere kadar giden bu tabletler sayesinde dönemin hukukunu ve siyasi ilişkilerini gösteren mektupları, mühür ve senetleri ve ticari anlaşma metinleri ile sosyal yaşama ilişkin birçok önemli veriyi öğrenebilmekteyiz.

Anadolu'nun siyasi birliği MÖ 17. yüzyılda, Hitit Devleti'nin kurulması ile sağlanmıştır. Hitit Devleti'nin kurulmasından çok daha öncesinde Asur Ticaret Kolonileri'nin son çağında Hititlerin atalarının (Anitta ve Pithana) Kayseri ve çevresinde faaliyetlerini görebilmekteyiz. Dünya tarihinin önemli dönüm noktalarından biri sayılan, "Deniz Kavimleri Göçü" olarak adlandırılan ve özellikle bu kitapta da değinilen, Avrupa'dan Anadolu'ya yapılmış büyük göç hareketinin birçok açıdan belirsizliği hâlâ devam etmektedir. Kadim Mısır Uygarlığı'nın kaynaklarında da belirtilen bu büyük göç hareketi karşısında Mısırlıların yoğun uğraş ve mücadele sonucunda korunabildiğini öğrenebilmekteyiz. Bu göç hareketi sebebiyle Hitit Devleti yıkılarak Geç Hitit Devletleri Dönemi'ne girilmiş ve Anadolu'daki yaklaşık beş yüz yıllık siyasi birlik son bulmuştur. Bunun yanında Tunç Çağı sona ermiş ve Demir Çağı (MÖ 1200- MÖ 300) başlamıştır.

Kitabın başlığı "Demir Çağı'nda Kululu". Kululu; Kayseri şehir merkezinin 68 km kuzeydoğusunda, Akkışla ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Kızılırmak'ı besleyen derelerin oluşturduğu geniş ve sulak Ulsu Vadisi'nin içerisinde bulunmaktadır. Bulunduğu mevki itibarıyla etrafı dağlarla çevrilidir. Kululu ören yeri, çalışmanın ana unsurunu oluşturmuştur. Katalog kısmındaki 41 adet eser Kayseri Müze Müdürlüğü envanterinden alınmıştır. Prof. Dr. Tahsin Özgüç ve Ord. Prof. Dr. Sedat Alp tarafından yapılan kazılarda ortaya çıkarılan eserlerden bazıları farklı gerekçelerle Ankara'ya intikal ettirildiğinden, bu eserler haklarında yapılan yayınlar üzerinden değerlendirilmiştir. Anadolu'da Demir Çağı büyük belirsizliklerin olduğu bir çağdır. Bu çağa Kululu perspektifinden bakarak ortaya çıkarılan buluntuların da ışığında "Kululu'nun bir başkent mi olduğu, önemli bir savunma yapısı mı olduğu, yoksa önemli bir Tabal kenti mi olduğu" vb. değerlendirilmiştir. Çalışmanın ana hatlarını Fehmi Gündüz'ün "Kululu'daki Demir Çağı Buluntuları" başlığıyla 2023 yılının sonunda onaylanmış yüksek lisans tezi oluşturmaktadır. Bazı ekleme ve düzenlemeler yapılarak kitap son hâlini almıştır.

Kitap dört bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde; yazılı kaynaklara dayandırılarak Anadolu'nun Demir Çağı araştırılmıştır. Kitabın ikinci bölümünde Kululu ve çevresinin Demir Çağı'na göre irdelemesi yapılmıştır. Üçüncü bölümde geçmiş yıllarda Kululu'da yapılan kazılar sonucunda ortaya çıkan heykel ve kabartma parçaları, Kululu seramikleri, kurşun levhalar, damga mühürler, fibulalar gibi eserlerin görsel materyalleri kullanılarak detaylı bir şekilde incelenmiştir. Kitabın son bölümü olan dördüncü bölümde ise Kayseri Arkeoloji Müzesi envanter defterine kayıtlı bulunan Demir Çağı'na ait eserler değerlendirilmiştir.

Kitapseverlerin keyifle okuyacağı yeni bir eserde buluşmak dileğiyle...

SOFRA

Paşa Mantısı

Malzemeler

175 gr kıyma
3 domates
1/4 maydanoz
3 diş sarımsak
2.5 su bardağı un
2 yumurta
2 çay bardağı zeytinyağı
200 gr tereyağı
2.5 çay bardağı su
1.5 su bardağı yoğurt
1 çay kaşığı karabiber
2 çay kaşığı tuz

Hazırlanışı

Yumurta, su ve tuzu karıştırın ve içerisine unu azar azar ekleyerek pütürsüz sert bir hamur elde edene kadar yoğurup 30 dakika dinlendirin. Kıymayı tereyağında kavurun, tuz, karabiber ve ince kıyılmış maydanozu ilave ederek karıştırıp altını kapatın. 8 bezeye ayırdığınız hamuru açın ve 4 cm'lik şeritler kesin. İçine hazırlanan içten koyup muska şeklinde katlayın. Zeytinyağını kızdırıp mantının üzerine dökün ve 180 derece fırında 30 dakika pişirin. Rendelenen domatesleri tereyağında tuz ve karabiberle pişirin. Fırından çıkan mantıya sosu döküp, sarımsaklı yoğurtla servis edin.

Sağlıklı bir vücut için

ÇAVDAR ekmeği

ÇAVDAR ekmeği

450g e

www.kaytur.com.tr

Instagram Facebook Twitter kayturkayseri

kültürden...

BÜYÜKŞEHİR'İN KÜLTÜR VE FİKİR DERGİLERİ OKURLARIYLA BULUŞTU

Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından yayımlanan, şehrin kültür ve fikir hayatına katkı sağlayan yazı ve araştırmaların yer aldığı Düşünen Şehir ve Şehir Kültür Sanat dergilerinin yeni sayıları okurlarıyla buluştu.

Düşünen Şehir dergisi ve Şehir Kültür Sanat dergisi, şehirlerin çok yönlü kimliğini hem kültürel hem de toplumsal açıdan ele alarak okuyucularını şehirlerin geçmişine, bugününe ve geleceğine dair derin düşüncelere sevk ediyor.

Türkiye’de ve Kayseri’de “şehrin ve gönüllerin doktoru” olarak bilinen Dr. Memduh Büyükkılıç’ın yönetimindeki Kayseri Büyükşehir Belediyesinin yayın hayatını devam ettirdiği Düşünen Şehir dergisi ile Şehir Kültür Sanat dergisi büyük ilgi görmeye devam ediyor.

Her iki dergi de şehirlerin güvenliğini masaya yatırmakla kalmayıp aynı zamanda kültürel ve felsefi bir güvenlik anlayışını da tartıştı. Düşünen Şehir, 21. sayısında güvenlikten emanete şehri yeniden düşünmeye çağırırken Şehir Kültür Sanat dergisi Kayseri’nin kültürel zenginlikleri

üzerinden şehirlerin manevi güvenliğini tartışıyor.

Bu iki dergi, Kayseri Büyükşehir Belediyesinin katkılarıyla kentteki geçmiş, kültürel hafızayı ve güvenlik anlayışını modern bir perspektifle ele alarak toplumsal sorumlulukları hatırlattı.

Dergileri dijital ortamda okumak isteyen vatandaşlar, <https://kayseri.bel.tr/e-dergiler> adresinden iki dergiye de ulaşabiliyor.

KAYSERİ KENT KONSEYİ, ÇALIŞMALARINA HIZLA DEVAM EDİYOR

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç’ın öncülüğünde yeniden hayata geçirilen Kayseri Kent Konseyi, kentin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınması için çözüm odaklı çalışmalarını sürdürüyor.

Şehrin geleceğine yönelik ortak akıl ile karar alma hedefiyle kurulan Kayseri Kent Konseyi, kentin daha yaşanabilir ve refah seviyesi yüksek bir yer hâline gelmesi için önemli adımlar atıyor.

Bu kapsamda, Erciyes Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Fatih Altun, Kayseri Kent Konseyi’nin deprem afet yönetimi çalışma grup toplantısına katıldı. Kayseri Lisesi Toplantı Salonu’nda düzenlenen toplantıda, Rektör Altun, Kayseri için deprem afet yönetimi konusunda önemli değerlendirmelerde bulundu.

Ayrıca, Kayseri Kent Konseyi Başkanı Serdar Altuntuğ, Erciyes Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Fatih Altun, Kayseri Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kurtuluş Karamustafa, Abdullah Gül Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Cengiz Yılmaz ve Kayseri Ticaret Odası Başkanı Ömer Gülsoy’a nezaket ziyaretlerinde bulunarak Kayseri Kent Konseyi’nin faaliyetleri hakkında değerlendirmelerde ve bilgilendirmelerde bulundu.

Başkan Dr. Memduh Büyükkılıç’ın öncülüğünde hayata geçirilen Kayseri Kent Konseyi, şehrin kalkınması ve daha iyi bir geleceğe ulaşması için çalışmalarını kararlılıkla sürdürüyor. Kayseri Kent Konseyi, 22 farklı alanda yaklaşık 300 temsilci ile çözüm odaklı çalışmalar gerçekleştiriyor. Konsey, Kayseri’nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasına katkı sağlamayı hedefliyor.

BÜYÜKŞEHİR KÜTÜPHANELERİ, 2024’TE 2,5 MİLYONU AŞKIN KİTAPSEVERİ KONUK ETTİ

Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç öncülüğünde

sürekli olarak yeni kütüphaneler kazandırılan genç dostu şehir Kayseri’de Büyükşehir Belediyesi, başta öğrenciler olmak üzere tüm vatandaşlara konforlu ve donanımlı bir şekilde kütüphane hizmeti sunuyor.

Kütüphanelerde 200 Binin Üzerinde Kitap

Gençler ve öğrencilerle kütüphanelerde, okullarda, çeşitli etkinlikler ve projeler dolayısıyla sık sık bir araya gelerek onlara nasihatlerde bulunan, tecrübelerini aktaran ve donanımlı olmaları tavsiyelerinde bulunan Başkan Büyükkılıç; Kayseri Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren 15 kütüphane, toplam 200 bin 221 adet basılı kitabın yanı sıra e-kitaplar ile eğitime, öğretime ve bilgi toplumu hedefine katkı sağlıyor.

2024 Yılında Yüz Binlerce Üye, Yüz Binlerce Ödünç Kitap

Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki toplam 5 bin 650 kişi kapasiteli bulunan kütüphanelerde, 2024 yılı sonu itibarıyla kütüphane toplam üye sayısı 335 bin 128

olarak kayıtlara geçerken 1 yılda ödünç alınan kitap sayısı ise 303 bin 894 oldu.

Bir Önceki Yıla Kıyasla Yarım Milyona Yakın Ziyaretçi Artışı

2024 yılında, Kayseri Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren kütüphaneleri ziyaret eden konuk sayısı ise toplam 2 milyon 680 bin 392’ye ulaşırken, toplam 2 milyon 209 bin 747 ziyaretçinin olduğu bir önceki yıla kıyasla yarım milyona yakın bir artış gözlemlendi. Ücretsiz çay, çorba, internet hizmetleri gibi imkânların yer aldığı kütüphaneler 7’den 70’e herkese hizmet sunarken Merkez Kütüphane ise 24 saat açık olarak vatandaşlara hizmet veriyor.

İl Halk Kütüphanesi de Tamamlandı

Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç; Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı iş birliğiyle Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi’nde inşa edilen 6 bin 100 metrekarelik dev İl Halk Kütüphanesi’nin yapımının tamamlandığını da duyurdu.

3 katlı kütüphane, çalışma salonu, grup çalışma salonları, çocuk-bebek kitaplığı, etkinlik alanları, kafeterya, mutfak, internet salonu, derleme odası, fuaye sergi salonu, yetişkin kitaplığı, kent kitaplığı, özel koleksiyon salonu ve 145 kişilik konferans salonu gibi bölümlerden oluşuyor.

BÜYÜKKILIÇ, MÜZELER ŞEHİRİ KAYSERİ'YE YENİ BİR MÜZE DAHA KAZANDIRIYOR

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, Ağır-

nas'ta restorasyonu tamamlanan ve Koramaz Vadisi Müzesi olarak hizmet verecek olan Çerkes Mustafa Bey Konağı'nda inceleme-lerde bulundu.

Kayseri'yi müzeler şehri yapmak için projelerini sürdüren Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, Melikgazi Ağırnas'ta Çerkes Mustafa Bey Konağı'nda yürütülen Koramaz Vadisi Müzesi çalışmalarını yerinde inceledi. Başkan Büyükkılıç, Kent Tarihi ve Tanıtımı Daire Başkanı Gürcan Senem'den müzede yapılan çalışmalar ve eserler hakkında detaylı bilgiler aldı. Büyükkılıç'a Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter

Yardımcısı Ufuk Sekmen ile Ağırnas Mahalle Muhtarı Cem Güven de eşlik etti.

Konağın Koramaz Vadisi Müzesi olarak hizmet vereceğini belirten Başkan Büyükkılıç, "Çerkes Mustafa Bey Konağı'nı restore ettik, Ağırnas'ımıza yakıştı. Büyükşehir Belediyesi olarak burayı sahiplenerek hem hayata kazandırdık hem de insanların görseline sunup bir fonksiyon yükledik" dedi. Büyükkılıç, müzenin Suzan ile Oğuz'un dokunaklı ve unutulmaz aşk hikâyesine ev sahipliği yapacağını vurgulayarak "Suzan ile Oğuz'un aşkını simgeleyen bir kız isteme konusu işlendi. Kızı kaçırmadan evlenmeyi anlatan yakıcı bir aşk hikâyesi ve kız isteme süreci anlatıldı. Burası insanlara açıldığı zaman çok farklı bir dünyayı yaşamış olacaklar" diye konuştu. Koramaz Vadisi Müzesi'nin Ağırnas'ın tarihî dokusuna değer katacağını belirten Başkan Büyükkılıç, "Koramaz Vadisi'nde tarım ve hayvancılık ile ilgili, Mimar Sinan'ın doğduğu yer olan Ağırnas'ımızdaki alet edavatı da içeren bir müzeleşme sürecini de kapsamaktadır. Güzel bir çalışma olmuş, arkadaşlarımızın eline sağlık, böylece güzel bir eseri şehrimize kazandırmış olduk" ifadelerini kullandı.

BÜYÜKŞEHİRİN 170 MİLYON TL'LİK YENİ SOSYAL YAŞAM MERKEZİ KAPILARINI AÇTI

Büyükşehir Belediyesi, şehrin dört bir yanına sağlıklı yaşam alanları kazandırmaya devam ediyor. 170 milyon TL yatırımla hayata geçirilen ve hizmet vermeye başlayan İldem-Yeşilyurt Sosyal Yaşam Merkezi, fitness salonlarından yüzme havuzları-

na, sauna ve buhar odalarından diyetisyen hizmetlerine kadar birçok imkân sunuyor.

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, İldem-Yeşilyurt Sosyal Yaşam Merkezi'nin hizmet vermeye başladığını duyurdu. Kayseri'nin yaşam kalitesini yükseltmek adına yaptığı projelere bir yenisini daha eklediklerinin altını çizen Başkan Büyükkılıç, "Büyükşehir Belediyesi olarak, İldem-Yeşilyurt Mahallesi'nde modern bir yaşam alanı oluşturduk. 170 milyon TL'lik dev yatırım- la hayata geçirilen İldem-Yeşilyurt Sosyal Yaşam Merkezi, şehre sağlık, spor ve sosyal yaşam alanında önemli bir katkı sağlayacak" dedi.

"Sağlık, Spor ve Yaşam Dolu Bir Deneyim İçin Sizleri Merkezimize Bekliyoruz"

Büyükkılıç, bu projenin bölgeye büyük değer katacağını ifade ederek "Büyükşehir Belediyesi Spor A.Ş. bünyesinde hizmet veren tesisimiz, siz değerli hemşehrilerimizi bekliyor. Fitness ve stüdyo salonları, havuzlar, sauna ve buhar odaları ve diyetisyen hizmetleri gibi sağlık, spor ve yaşam dolu bir deneyim için sizleri merkezimize bekliyoruz" diye konuştu. Başkan Büyükkılıç, kente yatırımlarının devam edeceğini belirterek "Kayseri'nin her köşesine bu tür sağlık, spor ve sosyal yaşam alanları kazandırmaya devam edeceğiz" ifadelerini kullandı.

İldem-Yeşilyurt Sosyal Yaşam Merkezi'nde Neler Var?

İldem-Yeşilyurt Sosyal Yaşam Merkezi, Kayseri halkına sağlıklı yaşam için her türlü imkân sunuyor. Merkezde, kadın ve erkek fitness salonları, kadın ve erkek yüzme havuzları, sauna ve buhar odaları, diyetisyen hizmetleri, çocuklar için kütüphane ve oyun alanı, çalışma ve sosyal faaliyet odaları gibi pek çok imkân, kullanıcıların hizmetine sunuluyor. Merkezde ayrıca kafeterya, bilgisayar odası, kütüphane gibi sosyal alanlar da bulunuyor. Bu dev proje, hem bireysel ihtiyaçlara hitap ediyor hem de sosyal yaşamı canlandırmayı amaçlıyor. Proje, özellikle Kayseri'deki tüm yaş gruplarına hitap eden bir yaşam alanı sunmayı hedefliyor. Büyükşehir Belediyesi tarafından gençlerden çocuklara, kadınlardan erkeklere kadar herkesin rahatça faydalanabileceği bir merkez olarak tasarlandı. Çocuklar için ayrı bir kütüphane salonu ve oyun alanı sunulurken yetişkinler için özel alanlar oluşturuldu. Vatandaşlar, İldem-Yeşilyurt Sosyal Yaşam Merkezi hakkında daha fazla bilgi almak ve üyelik başvurusu yapmak için www.sporaskayseri.com.tr adresini ziyaret edebilecek.

BÜYÜKŞEHİR SANAT GALERİSİ'NDEN SU KABAĞI SANAT SERGİSİ

Kadim kent Kayseri'de, Dr. Memduh Büyükkılıç'ın sanata ve sanatçıya verdiği önemin yanı sıra kenti bir kültür başkenti yapma yönündeki gayretleri doğrultusunda önemli projelere imza atmayı sürdüren Kayseri Büyükşehir Be-

lediyesi tarafından Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi'nde hizmet veren Büyükşehir Sanat Galerisi adeta sanatın kalbi oluyor. Açıldığı günden bu yana el emeği göz nuru eşsiz eserlerin ve sıra dışı koleksiyonların yer aldığı birçok sergiye ev sahipliği yapan Büyükşehir Sanat Galerisi'nde "Doğanın Sanata Dönüşümü Sergisi"nin açılış töreni gerçekleştirildi. "Doğanın Sanata Dönüşümü Su Kabağı Sanat Sergisi" açılışında konuşan Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Mücahid Soyak, "Büyükşehir Belediye Başkanımız Sayın Dr. Memduh Büyükkılıç'ın da ifade ettiği gibi KAYMEK, Kayseri'mizin altıncı üniversitesi. Etkinlik ve kişisel gelişim olarak Kayseri'mizin birçok açığını kapatıyor" diyerek sergide emeği geçenlere ve katılımcılara teşekkür etti.

81 Adet Su Kabağı Beğeniye Sunuldu

Sergide; üzerine desenler çizilip, dramer matkap yardımıyla çeşitli delme, kesme ve oyma işlemleri yapıp, daha sonra çizilen desenler akrilik boyayla boyanıp vernikle korunaklı hâle getirilen 81 adet su kabağı beğeniye sunuldu. Kuruktan sonra boncuk veya yıldız gibi geliştirici materyaller eklenip tekrar delme ve kesme işlemleriyle tamamlanan eserler son olarak istenilen şekilde düzenlenmiş boncuklar takıldıktan sonra sabit

veya döner bir altlığa yerleştirilerek sergiye hazır hâle getirildi. Sergide, su kabağının toprağından gelen, temizlenen, geleneksel el işçiliğiyle yapılan ürünler ile çağdaş bakış açısı arasında bir köprü kuran her bir eser, doğa ile insan arasındaki derin bağları ve malzemenin biçimsel potansiyelini gözler önüne seriyor. Ziyaretçileri hem görsel hem de duygusal olarak etkileyen sergi, sanatseverlere su kabağından sanata geçişte yeni bir bakış açısı sundu.

BÜYÜKŞEHİR'İN HUZUREVİ SAKINLERİNE NOSTALJİK MÜZİK ZİYAFETİ

Büyükşehir Belediyesi, 2002 yılından bu yana huzurevi sakinlerinin sosyal, psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak için kesintisiz hizmet verirken çeşitli etkinliklerle onların yaşam kalitesini artırma- yı hedefliyor.

Bu kapsamda Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Talas Belediyesi, Hacı-Rukiye Gazioğlu Huzurevi sakinlerine yönelik anlamlı bir etkinlik düzenledi. 102 yaşlı vatandaşa ev sahipliği yapan huzurevinde, Talas Belediye Başkanı Mustafa Yalçın'ın himayesinde Hoş Sada Müzik Grubu tarafından sunulan müzik ziyafeti unutulmaz anlar yaşattı.

Müzik grubu, unutulmaz şarkı ve türkülerle huzurevi sakinlerini duygusal bir yolculuğa çıkardı. Ulu

çınarların zaman zaman şarkılara eşlik ettiği etkinlikte, hem duygusal anlar hem de neşeli anılar bir arada yaşatıldı. Müziğin etkisiyle huzurevi sakinleri hem duygusal hem de eğlenceli vakitler geçirdi. Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç başta olmak üzere, Talas Belediye Başkanı Mustafa Yalçın ve tüm ekibe teşekkürlerini ileten huzurevi sakinleri, düzenlenen bu etkinlikten duydukları memnuniyeti dile getirdi. Bu tür etkinliklerin, yaşlı bireylerin sosyal hayatlarına katkı sağladığını vurgulayan huzurevi sakinleri, büyük bir mutluluk yaşadıklarını belirttiler.

BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ: “KAYSERİ, KÜLTÜR YOLU VE ROTALARIYLA ZENGİNLEŞİYOR”

Kayseri, 2025 Türkiye Kültür Yolu Festivali’ne ev sahipliği yapacak şehirlerden biri olarak zengin kültürel mirası, eşsiz doğal güzellikleri ve modern turizm olanaklarıyla adından söz ettiriyor.

Tarih ve Doğanın Buluşma Noktası

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, konu ile ilgili yaptığı açıklamada, “6-14 Eylül 2025 tarihleri arasında gerçekleşecek festival, Kayseri’nin tarihî ve kültürel zenginliğini bir kez daha gözler önüne serecek. Ziyaretçiler, Kayseri’nin geçmişine yolculuk yaparken aynı zamanda şehrin sahip olduğu modern turizm altyapısını keşfetme fırsatı bulacak” dedi. Başkan Büyükkılıç, tarih boyunca farklı medeniyetleri barındıran ve Anadolu’nun en önemli kültür ve sanat merkezlerinden biri olarak

dikkat çeken Kayseri’nin, festival kapsamında tarih ve kültür rotalarına ev sahipliği yapacağını belirterek “6 bin yıllık geçmişi ve 7,5 milyon yıllık doğa mirasıyla Kayseri medeniyetlerin izlerini taşıyor, her bir köşesi ziyaretçilerine unutulmaz bir deneyim sunacak” diye konuştu.

Kayseri’nin Kültürel Zenginliği: 44 Nokta, Bir Yolculuk

Başkan Büyükkılıç, kent genelinde 44 tarihî ve kültürel noktanın öne çıktığını söyleyerek “Bu noktalar arasında Gevher Nesibe Medresesi ve Şifahanesi, Hunat Hatun Külliyesi, Kayseri Kalesi gibi önemli mekânlar yer alıyor” dedi.

Modern Turizme Yönelik Yatırımlar ve Yeni Rotalar

Kayseri’nin sadece tarihsel zenginlikleriyle değil, aynı zamanda gelişen turizm altyapısı ve yeni yatırımlarıyla da dikkat çektiğini vurgulayan Büyükkılıç, “Şehir, sağlık, spor, gastronomi ve eğitim alanlarında da önemli adımlar atarak çok yönlü bir turizm destinasyonuna dönüşüyor. Erciyes Kayak Merkezi, Sultan Sazlığı ve Kapuzbaşı Şelalesi gibi doğal güzellikler, doğaseverler için eşsiz fırsatlar sunuyor” ifadelerini kullandı. Başkan Büyükkılıç, Kayseri Büyükşehir Belediyesinin turizmdeki vizyoner yaklaşımı şehri geleceğe taşıırken kültürel mirasa sahip çıkmayı sürdürdüğünü kaydederek

“Kayseri, yalnızca bir kültür rotası değil, aynı zamanda modern turizm anlayışıyla şekillenen bir şehirdir. Kayseri’nin doğa rotası da oldukça dikkat çekici. Kentteki doğal güzellikler, şehri doğa tutkunları için cazip bir destinasyon hâline getiriyor” şeklinde konuştu. Öte yandan, tarihî ve kültürel mirasını keşfetmek isteyenler için birbirinden değerli rotalarla adeta şehir her yıl hem yerli hem de yabancı turistlerin ilgisini çeken zengin kültür varlıkları ve doğal güzellikleriyle ön plana çıkıyor. Kayseri’nin benzersiz Kültür Yolu, Müze Rotası, Doğa Rotası, Koramaz Vadisi Rotası, Selçuklu Rotası ve İnanç Rotası gibi gezilecek yerleri, ziyaretçilere farklı deneyimler sunuyor. Kayseri’nin tarihî dokusunu keşfetmek isteyenler için önerilen Kültür Yolu rotasında, şehirdeki önemli yapılar ziyaretçilere kapılarını açıyor. Gevher Nesibe Medresesi ve Şifahanesi, Hunat Hatun Külliyesi, Kayseri Kalesi, Sahabiye Medresesi, Kurşunlu Camii gibi Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinden izler taşıyan yapılar bu rotada yer alıyor. Kayseri’nin geleneksel esnaflık kültürünü yansıtan Kapalı Çarşı, Bedesten ve Vezirhan da gezilmesi gereken noktalar arasında yer alıyor.

Zengin Bir Tarih Sergisi Olan Müzeler

Kayseri’nin tarihî mirasını daha derinlemesine incelemek isteyenler için Müze Rotası önemli bir seçenek olarak dikkat çekiyor. Selçuklu Uygarlığı ve Gevher Nesibe Tıp Tarihi Müzesi, Kayseri Müzesi, Esnaf ve Sanatkarlar Müzesi, Basın Müzesi gibi alanlarda, Kayseri’nin zengin kültürel geçmişine dair pek çok eser sergileniyor. Ayrıca Kaya-dan Oyma Kultepe Müzesi ve Kent

Müzesi’nin yapımı da tüm hızıyla devam ediyor.

Kayseri’nin Doğal Güzellikleri

Kayseri, sadece tarihî değil, aynı zamanda doğal güzellikleriyle de büyülüyor. Erciyes Kayak Merkezi, Kapuzbaşı Şelalesi, Sultan Sazlığı gibi yerler, doğayla iç içe bir gezinti yapmak isteyenler için mükemmel bir rota sunuyor. Yılık Atları ve Hacer Ormanları gibi doğal alanlarda da şehrin yeşil zenginliği keşfedilebiliyor.

Doğayla Tarihin Buluştuğu Yer

Kayseri’nin benzersiz vadilerinden biri olan Koramaz Vadisi, doğal güzelliklerinin yanı sıra tarihî kalıntılarıyla da dikkat çekiyor. Bağpınar, Vekse, Turan gibi köyleri kapsayan bu rota, yürüyüşseverler için harika bir keşif fırsatı sunuyor.

Selçuklu İzlerini Takip Edin

Selçuklu mimarisinin en güzel örneklerine ev sahipliği yapan Kayseri, bu rota sayesinde ziyaretçilerine adeta bir zaman yolculuğu sunuyor. Selçuklu Uygarlığı Müzesi, Hunat Hatun Camii ve Külliyesi, Sultan Hanı, Döner Kümbet gibi yapılar, Selçuklu dönemi kültürünü ve sanatını yansıtan önemli adresler.

Dinî ve Kültürel Zenginlik

Cami-i Kebir (Ulu Cami), Seyyid Burhaneddin Mezarlığı ve Türbesi, Germir Rum Kilisesi gibi mekânlar, farklı inançların bir arada varlık gösterdiği Kayseri’nin dinî çeşitliliğini gözler önüne seriyor. Bu rotada, Kayseri’nin camileri, türbeleri ve kiliseleri ziyaretçilere manevi bir yolculuk yapma fırsatı sunuyor.

Kültür ve Tarihin Buluşma Noktası Olan Web Sitesi

Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, Kayseri Büyükşehir Belediyesinin, bu kültürel mirası dijital ortamda da tanıtmak amacıyla “kayseri.com.tr” adlı bir turizm portalı hayata geçirdiğini hatırlattı.

Kayseri’nin tarih, doğa ve gastronomi alanında değerlerini tanıtan bu web sitesinin ziyaretçilerine Kayseri’deki gezilecek yerler, lezzetler ve etkinlikler hakkında kapsamlı bilgi sağladığını ifade eden Başkan Büyükkılıç, “Kayseri’yi keşfetmek isteyenler için adeta bir rehber gibi hizmet veren site, ziyaretçilere gezinmeleri gereken müzelerden keşfetmeleri gereken sokaklara kadar detaylı rota önerileri sunuyor” diye konuştu. Başkan Büyükkılıç, Kayseri’nin tarih kokan sokakları, eşsiz doğal alanları ve zengin kültürel mirasıyla dikkatleri üzerine çekeceğini sözlerine ekledi.

BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ’A, TARİHİ KENTLER BİRLİĞİ’NDEN SÜREKLİLİK ÖDÜLÜ

Tarihî Kentler Birliği Birlik Meclisi 2024 Yılı Olağan II. Toplantısı’na katılan Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç’a, düzenlenen ödül töreninde Tarihî ve Kültürel Mirası Koruma Proje ve Uygulamalarını Özendirme Yarışması’nda ödüle layık görüldü.

2001 yılından bu yana devam eden ve üye belediyelerin tarihî, doğal ve kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması çalışmalarını taçlandırmak amacıyla gerçekleştirilen Tarihî ve Kültürel Mirası Koruma Proje ve Uygulamalarını Özendirme Yarışması’nda Kayseri Büyükşehir Belediyesi Süreklilik Ödülü’nü almaya hak kazandı. Büyükşehir, yarışmada, Tarihî Kayseri

tarma gayretinde olan Başkan Dr. Memduh Büyükkılıç yönetimindeki Kayseri Büyükşehir Belediyesi, kültür ve turizm alanında yaptığı çalışmalarla takdir görmeye devam ediyor. Bu kapsamda, adeta açık hava müzesi niteliğine sahip Kayseri’de tarihî ve kültürel mirasa karşı büyük bir hassasiyetle önemli bir vizyon ortaya koyan Başkan Büyükkılıç liderliğindeki Kayseri Büyükşehir Belediyesi, kentin kültür hazinesine yaptığı yatırımlarını taçlandıran ödüllere bir yenisini daha ekledi. Her alanda örnek yatırımlara imza atan ve yerel yönetimler alanına “Kayseri Modeli Belediyecilik” tanımını kazandıran Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Tarihî Kentler Birliği tarafından düzenlenen Tarihî ve Kültürel Mirası Koruma Proje ve Uygulamalarını Özendirme Yarışması’nda ödüle layık görüldü. 2001 yılından bu yana devam eden ve üye belediyelerin tarihî, doğal ve kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması çalışmalarını taçlandırmak amacıyla gerçekleştirilen Tarihî ve Kültürel Mirası Koruma Proje ve Uygulamalarını Özendirme Yarışması’nda Kayseri Büyükşehir Belediyesi Süreklilik Ödülü’nü almaya hak kazandı. Büyükşehir, yarışmada, Tarihî Kayseri

Mahallesi'nde yapılan restorasyon çalışmaları, Koramaz Vadisi Müzesi, Kültepe Asurlu Tüccarlar Mahallesi canlandırması ve Talas Alaybeyli Camii'nin restorasyon projelerinin hazırlanması çalışmaları ile "Süreklilik Ödülü" aldı. Ödül töreninin ardından değerlendirmelerde bulunan Başkan Büyükkılıç, "Kadim medeniyetlerin izlerini taşıyan güzel şehrimiz Kayseri için yürüttüğümüz çalışmalar bir kez daha ödülle taçlandı. Kayseri Büyükşehir Belediyesi olarak, Tarihî Kayseri Mahallesi'nde yapılan restorasyon çalışmaları, Talas Alaybeyli Camii, Kültepe Asurlu Tüccarlar Mahallesi ve Koramaz Vadisi projeleriyle Tarihî ve Kültürel Mirası Koruma Proje ve Uygulamalarını Özendirme Yarışması 2023 Ödülleri kapsamında Süreklilik Ödülü'ne layık görülerek biri geçen sene olmak üzere büyük ödülü iki defa aldık ve bir ilke imza attık. Bu anlamlı ödülü siz değerli hemşehrilerimize armağan ediyor, bu başarıda emeği geçen tüm çalışma arkadaşlarımıza gönülden teşekkür ediyorum. Her şey siz değerli hemşehrilerimiz için" diye konuştu.

ERCİYES'TE KAR RAGBİ TÜRKİYE ŞAMPİYONASI NEFES KESTİ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Erciyes A.Ş., dünyanın sayılı kayak merkezlerinden olan Erciyes Kayak Merkezi'nde Kar Ragbi Türkiye Şampiyonası'na ev sahipliği yaptı. Kış sporları tutkunlarının ilgiyle takip ettiği organizasyon, Tekir Kapı bölgesinde yapıldı. Beş kadın ve beş erkek takımdan oluşan toplam 120 sporcu, kar üzerinde kıyasıya mücadele ederek izleyicilere unutulmaz anlar

yaşattı. Şampiyonaya Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç da katılarak final maçlarını izledi. Başkan Büyükkılıç, sporculara başarılar dilerken, organizasyona katkılarından dolayı takdir topladı. Türkiye'nin dört bir yanından gelen takımlar, kar üzerinde kıyasıya mücadele ederek izleyenlere unutulmaz anlar yaşattı. Nefes kesen mücadeleye sahne olan şampiyona, sadece ragbi tutkunları değil, kış sporları meraklıları için de ilgi odağı oldu. Türkiye Ragbi Federasyonu Başkanı Nahit Şahin, şampiyonanın kapanış konuşmasında emeği geçen herkese teşekkür ederek verdikleri destek için Kayseri Büyükşehir Belediyesine minnettarlığını dile getirdi.

İşte Kar Ragbi Şampiyonları

2 gün süren Kar Ragbi Türkiye Şampiyonası'nda erkeklerde Eskişehir Aqua Ragbi SK şampiyon olurken Yahyalı Gençlerbirliği SK ikinci, Fatsa SK üçüncü geldi. Kadınlarda ise Selçuk Kartallar takımı şampiyon oldu. Eskişehir Aqua Ragbi SK ikinci, Yahyalı Gençlerbirliği SK ise üçüncü oldu. Müsabakaların ardından düzenlenen tören ile sporculara madalya ve kupaları verildi. Türkiye Ragbi Federasyonu Başkanı Nahit Şahin'in Erciyes A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı Hamdi Elcuman'a teşekkür plaketi de takdim ettiği orga-

nizasyon, hem sporcular hem de izleyiciler için heyecan dolu anlarla sona erdi.

BÜYÜKŞEHİR'DEN "AİLE VE DEĞERLER" KONFERANSI

Toplumun en önemli unsuru olarak kabul edilen "aile" kurumunu önemseyen ve bu doğrultuda vatandaşlara konferans ve seminer gibi eğitim destekleri sunan Büyükşehir Belediyesi çalışmalarına önemli bir konferans daha ekledi. Büyükşehir Belediyesi, Aile Platformu ile iş birliğinde Kadir Has Kültür ve Sanat Merkezi'nde Psikiyatrist Prof. Dr. Nevzat Tarhan'ın konuşmacı olduğu "Aile ve Değerler" konferansı düzenlendi. Şaban Özdemir moderatörlüğünde gerçekleşen "Aile ve Değerler" konferansında Üsküdar Üniversitesi Kurucu Rektörü ve Psikiyatrist Prof. Dr. Nevzat Tarhan ailenin önemi, çocuk yetiştirme, ailede değerler, sosyal medya kullanımı gibi konularda önemli bilgiler verdi. Prof. Dr. Tarhan, "Aileyi sevgi alanı ve huzur alanı yapıyorsan hedefine ulaştın demektir. Bu altın kuralı uygularsanız, eviniz yuva olur, orada iyi çocuklar yetişir" dedi. Tarhan, modernizmin ailedeki rolleri değiştirdiğini kaydederek evliliğin güç savaşları değil tamamlayıcı bir ilişki olduğunu vurguladı. Prof. Dr. Tarhan, sosyal medya ve yapay zekâ konularına

ayrı bir parantez açarak ailelere tavsiyelerde bulundu. Konferansın sonunda Vali Çiçek ve Başkan Büyükkılıç, Psikiyatrist Prof. Dr. Nevzat Tarhan'a çiçek ve hediye takdiminde bulundu. Konferansa katılımlarından dolayı Prof. Dr. Tarhan'a teşekkür eden Büyükkılıç, "İyi ki varsınız hemşehrilerim, sağ olun var olun" dedi. Katılımın ücretsiz olduğu konferans vatandaşlardan beğeni toplarken, Büyükşehir Belediyesi tarafından katılımcılara Prof. Dr. Nevzat Tarhan'ın Değerler Psikolojisi ve İnsan, Aile Okulu ve Evlilik isimli kitapları hediye edildi. Konferansın oldukça verimli geçtiğini dile getiren Kayserililer Başkan Büyükkılıç ve ekibine teşekkürlerini ilettiler.

BÜYÜKŞEHİR'İN KAYSERİ KARIYER MERKEZİ, 2024'TE 3 BİNE YAKIN İSTİHDAMA ARACI OLDU

Büyükşehir Belediyesi, kentteki imar ve şehircilik faaliyetlerinin yanı sıra sosyal belediyecilik ve gönül belediyeciliği doğrultusundaki projeleri ve faaliyetleri sayesinde insana dokunan yerel yönetim faaliyetleri gerçekleştirmeye devam ediyor. Bu kapsamda Kayseri Büyükşehir Belediyesi kuruluşu olan Kayseri Kariyer Merkezi 1 yılda binlerce ilan ve başvuruyu iş arayanlar ile buluşturarak istihdam konusunda kente katkı sağladı.

330 Binden Fazla Yönlendirme, 7 Bine Yakın Başvuru, 2 Bini Aşkın İlan...

Kayseri Kariyer Merkezi, 1 yıllık süreçte toplam 331 bin 672 yönlendirme SMS ve 2 bin 213 ilan iş arayan vatandaşlarla buluşturarak toplam 6 bin 929 başvuru kaydetti. İş arayan ile işveren arasında köprü olmaya çalışan merkezde 1 yıl boyunca talep edilen işçi sayısı ise 7 bin 652 olarak gerçekleşti.

Kariyer Merkezi, Kurumlarla İş Birliği Hâlinde 1 Yılda 3 Bine Yakın İstihdama Aracı Oldu

Büyükşehir'in Kayseri Kariyer Merkezi, kentteki oda, borsa, Sivil Toplum Teşkilatları, OSM başkanlıkları ve üniversiteler gibi kurum ve kuruluşlarla iş birliği hâlinde istihdama yönelik gayretlerini gerçekleştiren 1 yıl içerisinde çalışmalarının meyvelerini aldı. Bu doğrultuda çalışmalarını özveri ile gerçekleştiren merkez, 2024 yılı içerisinde toplam 2 bin 717 kişinin istihdamına aracı oldu. Kayseri Kariyer Merkezi, ayrıca düzenli olarak kentteki kurum ve kuruluşlar ile buluşarak bilgilendirme çalışmaları yapıyor ve etkinlikler gerçekleştiriyor. Öte yandan Kayseri Kariyer Merkezi, 2024'te Kayseri Valiliği ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi himayelerinde düzenlenen "Kayseri İnsan Kaynakları ve İstihdam Fuarı"nda görev üstlenerek yine istihdama köprü olmayı sürdürdü.

ERCİYES YÜKSEK İRTİFA KAMP MERKEZİ, DÜNYAYA AÇILIYOR

Uluslararası bir turizm merkezi olarak Erciyes, sadece kış sporları ile kalmayıp yazın da çok çeşitli dağ ve tabiat turizmi ile beraber futbol, basketbol, yüzme, atletizm,

bisiklet gibi sporları içine alan geniş çerçevede bir spor merkezi olarak ön plana çıkıyor. Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından şehre kazandırılan ve 1.850 metre rakımda hayata geçirilen Erciyes Yüksek İrtifa Kamp Merkezi 8 adet futbol sahası, profesyonel olimpiik yüzme havuzu, kapalı spor salonu, altı adet futbol sahası, atletizm pisti ve fitness tesisleri ile tüm spor branşlarında profesyonel sporcuları ağırlıyor. Dört mevsim işlevsel bir turizm noktası hâline gelen Erciyes Yüksek İrtifa Kamp Merkezi, uluslararası spor dünyasından büyük ilgi görmeye devam ediyor. Bu kapsamda İngiltere ve İspanya'da faaliyet gösteren acente yetkilileri, Erciyes'teki kamp merkezini ziyaret ederek tesisin sunduğu imkânlar hakkında detaylı bilgi aldı. Kayseri Erciyes A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı Hamdi Elcuman, Erciyes A.Ş. Genel Müdürü Zafer Akşehirlioğlu ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi Spor A.Ş. Erciyes Yüksek İrtifa Kamp Merkezi Sorumlusu Gülşah Bıkmaz ile birlikte spor turizminin önde gelen profesyonellerine Erciyes ile ilgili geniş bilgiler vererek kamp merkezindeki tesisleri yerinde gezdirdi.

Avrupa'dan Gelen Yetkililer, Erciyes Yüksek İrtifa Tesisleri'ni Gezdi

Tesisleri yerinde inceleyen acente yetkilileri, tesislerin sunduğu üst düzey sporcu odaklı hizmetleri ve doğa ile iç içe bir ortamda yapılan antrenmanların avantajlarını çok beğendiklerini belirterek yaz döneminde operasyonlarına başladılar.

Bu konu hakkında bir açıklama yapan Erciyes A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı Hamdi Elcuman, "Erciyes Yüksek İrtifa Kamp Merkezi sporculara mükemmel bir antrenman ortamı sunuyor. Yüksek irtifada antrenman yapmanın fiziksel avantajları, özellikle profesyonel sporcular için çok değerli. İngiltere ve İspanya'dan gelen acentelerle yaptığımız istişareler gayet verimli geçti. Kendileri operasyonlarına şimdiden başladılar. Bizler bu yönde tanıtımlarımıza devam edeceğiz. Bu sezon yüksek irtifa kampı için daha çok yabancı takımı burada misafir edeceğiz" dedi.

İspanya'da faaliyet gösteren acenteye yetkilisi "Dostlarımız aracılığıyla Erciyes Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'ne geldik. Muhteşem bir tesis ortaya çıkarmışlar. Daha önce gelmememiz bizim ayıbımız oldu açıkçası. İnşallah burada güzel işler yapacağız. Burada sadece futbol anlamında değil diğer sportif branşlara da yöneleceğiz. Kullanılması ve keşfedilmesi gereken çok güzel bir tesis var ortada. Umarız güzel işler başaracağız" dedi.

İngiltere'de faaliyet gösteren acenteye yetkilisi de "Erciyes Yüksek İrtifa Kamp Merkezi, gerçekten harika bir tesis. Yüksek irtifa avantajlarından tam anlamıyla faydalana bileceğiniz bir ortam sunuyor. Futbol sahalarından, olimpiik yüzme havuzundan fitness salonlarına kadar her şey en ince ayrıntısına kadar düşünülmüş. Bu tesis, pro-

fesyonel sporcuların her ihtiyacına cevap verebilecek kapasiteye sahip" ifadelerini kullandı.

BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ'TAN KADIN KOOPERATİFİNE ZİYARET

Sanayisi ve ticaretiyle ülke eko-

nomisine katkı sunan Kayseri'nin kırsalında Kayseri Valiliği öncülüğünde sayıları artan kadın kooperatifleri, Büyükşehir Belediyesi başta olmak üzere ilçe belediyelerinin destekleri ile büyürken, Başkan Büyükkılıç da kadın kooperatiflerini ziyaret ederek faaliyetlerini yakından takip etmeye devam ediyor.

Büyükkılıç bu kapsamda, Başakpınar Umay Kadın Kooperatifi'ni ziyaret ederek kadın üreticilerin ürettikleri ürünler hakkında bilgiler aldı ve önemli bir başarı hikâyesi yazan kadın üreticilerle sohbet etti.

Başakpınar Umay Kadın Kooperatifi'ndeki incelemelerinin ardından açıklamalarda bulunan Başkan Büyükkılıç, "Hanımefendiler, fırsat verilince neler yapacaklarının en güzel örneklerini sergiliyorlar. Meşhur markaların ürünlerinin burada yapıldığını görmekten memnuniyet duyuyoruz, keyif alıyoruz. Sizleri tebrik ediyorum. Eli-

nize, emeğinize, yüreğinize sağlık" diye konuştu.

Belediyeler olarak üretinin yanında olduklarını kaydeden Büyükkılıç, "Bizler de tabii gerek Talas Belediyemiz, gerek Kayseri Büyükşehir Belediyemiz kooperatiflerimize her türlü desteği vermek su-

retiyle, üretinin yanında yer alma anlayışı içerisinde çalışmalarımızı sürdürüyoruz" dedi.

Talas Belediye Başkanı Mustafa Yalçın ise kooperatif üyesi kadınların ilk girişimlerinin 4 yıl önce gerçekleştiğini hatırlatarak "Hanımefendilerimiz tarafından önce Şehitler Camii altında güzel bir eğitim kampanyası başladı. Sonra sığmadılar, bu iki katlı, belediyemize ait olan binayı tahsis ettik. Şimdi burada deri işiyle başlayıp ayakkabıya kadar üretim yapıyorlar. Önümüzdeki dönemde de güzel bir projeyle yine deri imalatı da ayrıca devam edecek. Bakliyat paket tesislerimiz de var. Yani Başakpınar'ın erkekleri mermerci olur, kadınları da hiç durmaz çalışır, tuttuğunu koparır" ifadelerini kullandı.

Başakpınar Umay Kadın Kooperatifi üyeleri de ziyaretleri ve desteklerinden dolayı Başkan Büyükkılıç ve Başkan Yalçın'a teşekkür ettiler.

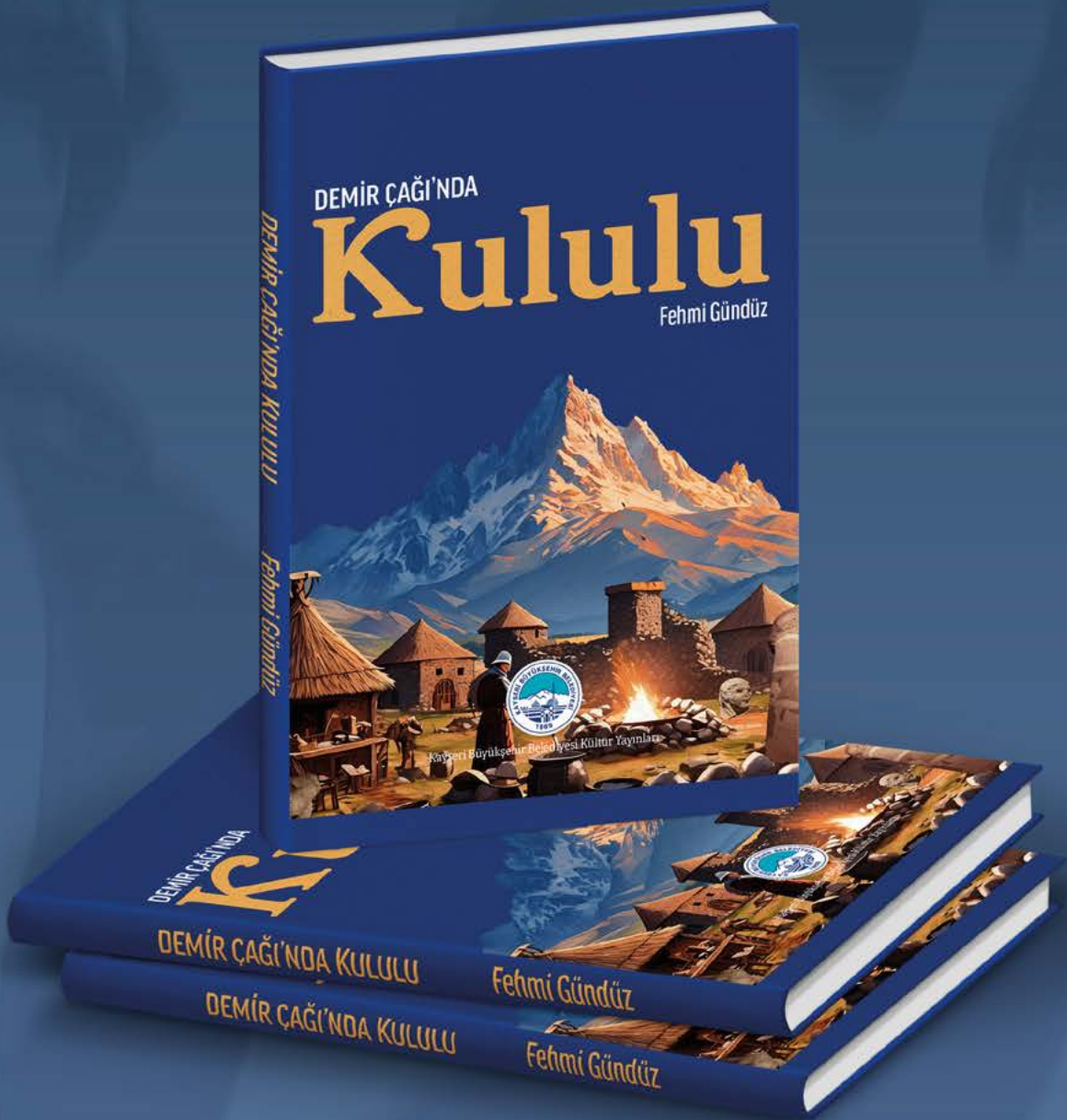
ZİRVEDE SUCUK BURGER KEYFİ !

f t i kayturkayseri kaytur.com.tr

Demir Çağı'nda Kululu kitabı
Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kültür Yayınlarından çıktı

www.kayseri.bel.tr/e-kitaplarimiz adresinden
dijital olarak ulaşabilirsiniz.